IO. BAPTISTAE MONTANI MEDICI VERONENSIS,

EXPLICATIO EORVM, QVAE PERTINENT, TVM AD QVALItates *ſimplicium medicamentorum, tum ad eorundem compoſitionem.*

NVLLA SINE LABORE EST VIRTVS.

VENETIIS APVD BALTHASSAREM CONSTANTINVM AD SIGNVM DIVI GEORGII. M D LV.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI D. D. IOANNI COMITI A THARNOVV CASTELlano Cracouienſi, & copiarum Regni Poloniæ ſummo Imperatori.

VINCENTIVS CASALIS BRIXIANVS S. P. D.

MAGNVM opus de ſimplicibus medicamentis, & de componendorum medicamentorum artificio, & compoſitorum uſu olim ſcribere agreſſus fuit Montanus phyſicus abſolutiſſimus, q̄d ſi à ipſo perfici potuiſſet, uix credibile eſt, quantum utilitatis inde cepiſſent, qui arti medicæ operam nauant: id enim utile futurum ſperaſſem tum illis, qui medicinam faciunt, in qua ſæpiſſimæ noua medicamenta parare neceſſe eſt, tum etiam ad ea intelligenda non parum conduxiſſet, quæ à Dioſcoride uiro multa-

rum rerum perito,& experienti in materia medicina
li,& à Nicandro,atque Theophraſto Philoſopho ele-
gantiſsimo de cognitione plantarum,atq; etiam ad per
cipienda,quæ à Galeno medico de facultatibus ſimpli-
cium medicamentorum,& de componendorum medica
mentorum ratione tradita fuere:ea enim omnia ad hãc
partem medicinæ, quæ φαρμακευτική à græcis appella-
tur attinentia à priſcis illis authoribus ita fuerunt tra
ctata,ut uix à doctiſsimis etiam uiris,inſigniter uerſatis
in hac arte cognoſcantur:Si ergo eos,qui in hac medi-
cinæ parte aliquid adiumenti hominibus afferre ſtudue
runt,& ſuſpiciendos,& colendos eſſe ducimus,Monta-
num certe plurimum omnes ſtudioſi bonarum artium
& admirabuntur,& colent,eò quod decreta iſta propo
ſuerit,& ueluti quoſdam commentarios inchoauerit,at
que ita inchoauerit,ut ſi perficere licuiſſet(non enim li
cuit illi acerba morte prærepto) profecto quod ad hanc
medicæ facultatis partem ſpectat, nihil poſſet à quo-
quàm deſiderari:iam uero quæ ad artem deſtillandi,at
que ſuccos ex medicamentis exprimendi pertinent opus
medicis apprime utile, & neceſſarium eorum omnium
maximam fecimus iacturam. Cæterum quis ab ipſo ac
de re inchoata fuerunt,& calamo à me excepta dogma
ta, omnia apud me retinui tantiſper dum forte nactus
ſum Aloyſium Anguillarium uirum in materia medica
nõ mediocriter uerſatum,cuius ope factum eſt,ut ratio
nẽ quandã ſim aſſecutus non uulgarem applicandi hæc
uniuerſalia præcepta ad ea quæ particulatim ab auto-
ribus conſcripta ſunt:is enim omnem operam dedit, ut
omni

omni ſtudio & opera ac diligentiam adiuuaret: in qua re quantum profecerim aliorum ſit iudicium: id certo ſcio nec mihi uoluntatem defuiſſe, neque Aloyſio peritiam: Itaque ubi hoc meum conſilium, & uiam promouendi ſtudia medicinæ plurimis familiaribus tum Germanis, tum Polonis expoſuiſſem, id præter meam opinionem contigit, quòd cœperunt mihi non modo ſuadere, uerum potius urgere, ut in publicum ederem hæc decreta per pauca Montani: Eam uero rationem afferebant, quod qui de medicamentis doctrinam profitentur nullam methodum, & nullam artem excogitarunt, ſed hiſtorias, & fabulas aniles narrant non intelligentes de ſententia Galeni omnem artem docendam eſſe ordine quodam ex collectione præceptionum multarum ad unum finem tendentium: hæc enim uera eſt docendi methodus, qua priſci & medici & philoſophi uti conſueuerunt: Qui enim ab hac uia declinarunt, hi ſibi memoriam potius quandam, et hiſtoriam compararunt, quàm ſcientiam: ſæpe enim in rebus ualde apertis cæcutiunt, ut pote qui in medicamentorum examine plerunque pro petroſelino oreoſelinum accipiant, pro iridis una ſpetie alteram, & pro ſcammonio conuoluulum uulgatum: Quantum uero errent in medicamentis iudicandis, uerbi cauſa, cur rutam aliqui ſcribant coitum minuere, aliqui uero augere affirment, lactucam & ciere, & ſiſtere magis menſes, non eſt, cur ſuſcipiam longiorem diſputationem: mitto pondera, & menſuras, & proportiones, ueluti qualia cum qualibus, quanta cum quantis, & qua ratione commiſceri oporteat: Quapropter il-

lis

ſtis deeſſe non potui, nec debui: Cur obſecro negare poſ-ſum iis, quibus cum uixi familiariſsimè & mutuis offi-tiis amicitiæ, et communibus ſtudiis ſum deuinctus? præterea nihil mihi prodeſſe potuiſſent, quæ ſemper in tenebris iacuiſſent: Et ſi fortaſſe non eſſe edenda aliquis exiſtimet, quod ex his nomini præceptoris nhil penè acceſ-ſurum ſit, ut pote qui acerrimus ingenio, & ſapientia inſigni, & facundia, ac uenuſtate ſermonis eſſet prædi-tus, & ad ſummos honores à Senatu Veneto prouectus: Attamen ſiquid minus cultum occurrerit, mihi adnotanti eſſe tribuendum, non illi dictanti iudico: Nam ſi con-ſultò ipſo edidiſſet, nihil, quod non maxime cultum, & doctrinæ, atque eruditionis plenum publicaſſet: Hæc cauſa flexit, & perſuaſit, ut iſta pauca ex promptuario meo proferrem: Interim ſi diligentia noſtra ſe adiutos ſenſerint iuuenes ſtudioſi medicinæ, id totum tibi uir ampliſsime ſe debere intelligant: Nam admonitionibus amicorum perſuaſus nunquam fuiſſem niſi te patronum habuiſſem, quem mihi opem allaturum cõfiderem aduerſus calumniatores, id quod facile præſtare poteris: Præter enim quam quod ſummo loco natus es, & rebus bel-lo, paceq́; præclarè geſtis clarus: tu etiam tibi maxi-mam prudentiam, ac ſapientiam comparaſti; id quod plurimi quidem teſtantur: Sed in primis Valentinus Lublinus medicus doctiſsimus, quicum uixi familiariſsimè, & Sanislaus Roſarius uir tum uirtute, tum ſingulari eruditione præſtans: Cæterum ne longius me prouehat oratio, peto abs te pro incredibili tua erga omnes, qui has literas profitentur uoluntatę ne grauere meos, qua le-

leſcunque ſunt, laborum fructus uirtutum tuarum ſplen dore defendere, ne ii maleuolorum, & peſtilentium hominum ueneno infecti aliquando corrumpantur?

Vale. Patauii Kal. Iulii. M. D. LIII.

DE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM QVALITATIBVS COMMENTARIVS.

A VINCENTIO CASALI BRIxiano exceptus ex Ioannis Baptiſtæ Montani Phyſici Veronenſis decretis.

TRACTATVRI hoc loco de ſimplicibus medicamentis oportet, ut primum omnium ſupponamus, ſicut in tertio libro de tẽperamentis probatũ eſt multa talia, aut talia dici non actu, ſed potentia: Secundo ſupponatur eatenus dici aliquid medicamentum, quatenus uincit humanum corpus aliquo modo uictoriæ: nam cum planè uincitur, tunc deſinit eſſe medicamentũ: Et enim ſi eius ſubſtantia immutatur, iam non tantum deſinit eſſe medicamentum: ſed etiam alimentum efficitur: Ponamus tertio, quamcunqne uim, quæ in medicamento reperitur, ut purgandi, diſcutiendi, abſtergendi, prouocandi urinam, & cæteræ, eam à qualitatibus primis procedere, caliditate, frigiditate, humiditate, ſiccitate,

quæ omnia ſatis oſtenſa ſunt in libro ſuperius citato : Ponendum quoque medicamentum parum admodum cognoſci poſſe, cuius ſit facultatis offerendo ipſum uiſui, uel tactui, uel auditui : Nec etiam tumultum odore depræhendi poteſt, niſi quatenus ex eo aliquam ſaporum naturam nonnunquam perpendimus: Quantum enim ad uiſum attinet multa exempli gratia, inueniuntur candida tum calida, tum frigida : nam nix frigidiſsima eſt, calx uero calidiſsima, cum utraque candidiſsima ſit : Multa præterea inuenies tum aſpera, tum lenia, dura, & mollia, quæ diuerſarum omnino rationum, & oppoſitarum qualitatum ſunt : idem de auditu dicendum ; Parum enim refert ſonora'ne, an inſonora ſint, ut uires eorum indagentur : nec plura habemus ex odore : nam ex fœtidis & bene odoratis plura inuenies indifferenter diuerſarum admodum naturarum : Cõcludimus igitur poſſe nos quidem ex his ſenſibus aliquam interdum coniecturam habere, quæ nonnihil ad artem facit : Eam tamen eſſe inconſtantem, neque perpetuam : Solo igitur guſtui id confidere oportet : ab eo enim elici poſſunt non tantum temperaturæ medicamentorum ſimplicium in calido, frigido, humido, ſicco : ſed reliquæ etiam omnes uirtutes ut abſtergendi, diſcutiendi, & cæteræ huiuſmodi ; Et cauſa huius rei eſt, quoniam (ut ſuppoſuimus) medicinæ cum non ſint actuales, ſed potentia, illud inſtrumentum aptiſsimum erit ad iudicandum, quod cum actum medicinas reduxerit, plures, intrinſecas differentias percipiet : Sed inter reliquos ſenſus hoc maxime facit gu-

ſtus,

ſtus, qui ſimul & tactiles, & guſtatiles qualitates percipit: Ergo guſtui maxime confidendum: nam ex ui cognoſcitiua multas obſeruat differentias, ex quibus elicit theoremata: Cum enim percipit guſtus ab acerbo ſapore partes linguæ contrahi, corrugariq́;, & inæquales reddi ſine aliquo ſenſu caliditatis, dicimus inde talem ſaporem fundari in ſubſtantia frigida, & ſicca: Scimus enim ab humido rem diffundi, leniri, non contrahi, aut corrugari: ſic à calido calfieri: & inde de ſimplicibus ordimur theoremata conſtituere, quæ à ſenſu originem traxere, ratione uero expolita, perfectaq́; ſunt: Incipiamus ergo à ſaporibus, eorumq́; differentias tradamus, & cauſas ſingulorum inueſtigemus, multa tamen ſupponentes, quæ de his à Platone, Theophraſto, Alexandro, & Galeno ſubtilisſime ſunt diſputata, ea tantum admittentes, quæ ad noſtram rem perficiendam attinent: intendimus enim methodum tradere, qua omnia medicamentorum uires ex ſapore dignoſcantur, uires inquam tum primæ, tum ſecundæ, tum tertiæ, & quartæ quoque, ut poſtea patebit: Nunc de differentijs ſaporum agamus.

DE DIFFERENTIIS SIMPLIcium ſaporum.

SApores autem ſunt ſeptem iſti: Acerbus, ſiue Ponticus: Auſterus, ſiue Stipticus: Alcidus, ſiue Acetoſus: Dulcis: Salſus, Amarus: Acris: octauus uero, qui inſipidus ἄποιος Græce, ideſt, ſine qualitate dicitur, po

tius priuatio eſt, quam quod ipſe ſaporum ſpetiem referat: At pinguis, & uinoſus, ad dulcedinem referuntur; Omnium horum methodum colligemus ſupponendo, quod in libello de ſenſu, & ſenſili probauit Ariſtoteles, ſiccum terreum in humido materiam eſſe ſaporum, quod quidem multipliciter uariatur ſecundum quod à calido igneo multipliciter excoquitur, & attenuatur: Ex hoc igitur principio, & fundamento exorſi, quod ſiccum terreum propria ſui natura, ac per ſe conſtipat, ad centrum trahit, corrugat, ac motum ſiſtit: calidum uero igneum dilatat, ad circunferentiam trahit, & motum facit, facile ita poterimus cauſas ſaporum uenari, et eorundem ſpeties; Cum enim aliquid guſtui offertur, uel illud percipietur conſtipare, inæqualitatemq́; reddere magnam: ſi id ualidiſſime fecerit ita, ut humorem linguæ exhaurire uideatur, appellabitur hic ſapor acerbus, uel ponticus indicabitq́; in hoc medicamēto ſubſtantiam terreſtrem plurimam ineſſe, quæ parum admodum à calore excocta fuerit: Ideo frigidum, & ſiccum merito erit: Quod ſi moderate conſtipet, & exaſperet, ſapor iſte auſterus uocabitur, indicabitq́; ſubſtā tiam terreſtrem quidem frigidam, & ſiccam in hoc ſimplici medicamento dominari, minus tamen, quam acerbus, acrius enim iam cōcoxit calor: Si uero quod guſtui offertur, conſtipet quidem leuiter, ſed penetret ad profundum linguæ, & ſenſum mordicationis, & tanquam inciſionis incutiat, ſapor hic acidus appellabitur: Exemplum acerbi experiri debemus in meſpilis immaturis, & pyris immaturis ſylueſtribus, & reliquis huiuſmodi:

di: exemplum auſteri in mirthis,& gallis maturis, in rhu obſoniorum, in cortice granatorum,in ſumach, & cæteris:exemplum acidi in omphacio, ideſt, ſucco uuæ immaturæ in prunis immaturis,in limonibus, arancijs, in quibuſdam granatis: Sapor acidus indicabit ſubſtantiam terreſtrem non adhuc excoctam à calore,quadam tenus tamen extenuatã, quæ plurimo humori aqueo ſit admixta,ideo talis quoque medicina refrigerabit, & exiccabit,parcius tamen quàm utraque ſuperiorũ, præcipueq́; imbecillior erit in exiccando: At ſi guſtui res oblata leuiter applaudat,ſuauiterq́; linguã ueluti palpet,& oblectet eam ad nullum exceſſum trahendo, dulcis ſapor appellabitur, indicabitq́; ſiccum terreum moderate elixatum,& non aduſtum,cum homore interdũ aqueo interdum aereo,ut poſtea dicemus: Ergo moderate calfaciet,nec multũ humectabit, aut exiccabit:imo quod tale erit in ſubſtãtiam corporum facile uertetur, alimentumq́; fiet; & ſemper huiuſmodi effectus à ſaporibus dulci continget,ſi ſimplex fuerit; Si uerò alijs ſaporibus adiũgatur,ut acri,acerbo,inſipido, mixtos quoque effectus producet,de quibus paulo infra dicemus;Si uero quod linguæ offertur plane mordicet,et tanquam erodat,uideaturq́; ad profundum penetrare, & quendam ſenſum caloris inducere, ſaporis ſalſus uocabitur, indicabitq́; ſiccum terreum in humido aqueo à plurimo calore iam eſſe aſſatum,& attenuatum:tale igitur medicamentum calfaciendi,& exiccandi uim habebit, & ad profundum penetrandi propter plurimum aquei humoris illi admixtum:At ſi quod guſtui offertur, quid-

piam in lingua abradere uideatur, & liquefacere, amarus iſte ſapor appellabitur, indicabitq́; longe maiorem aſſationem, attenuationemq́; ſicci terrei à copia caloris factam, quàm in ſalſo contigerit: propterea et maiorem calfaciendi, exiccandiq́; uim habebit: Quod ſi guſtui oblatum non mordicet tantum linguam, ſed inflammet, ac ueluti adurat, ſapor hic acris, uel acutus dicetur indicabitq́; ſiccum terreum à calore exquiſitisſime attenuatum, & penè ad ignis, naturam conuerſum: ideo ſummè calfaciet: & exiccabit, quandoque etiam per contrarium aduret, & liquefaciet: Vltimo quod nullũ ſenſum guſtui affert, nihilq́; magis, q̃ aqua facit, inſipidus, ἄποιος Græce dicitur (ſi tamen ſapor uocari debeat, qui nullum ſaporem reddit) indicabitur ex hoc minimum ſicci terrei cum plurima ſubſtantia humida fuiſſe permixtum: & ſi talis ſubſtantia humida fuerit aerea, talis medicina erit media inter caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem, ſicut eſt granum farris, et ſuccus cannæ triticeæ, et huiuſmodi: Si uero ea humiditas fuerit aquea, & non aerea, talis medicina, erit frigida, & humida, ſicut ſunt cucurbitæ, cucumeres, & ſimilia: Exempla autem, in quibus debemus exerceri erit quidem exemplum ſalſi ſal, nitrum: amari uero abſinthium, aloë: acris uero, uel acuti piper, euphorbiũ: reliquorum exempla ſuperius diximus: De ſapore uero pingui nihil aliud dicemus, niſi etiam eſſe remisſiſſimũ dulcedinis gradum, indicabitq́; hic ſapor ſubſtantiã modice calidam, & humidam: eſt. n. in ea plurima ſubſtantia aerea humida cum minimo ſicco terreo: Vinoſum

autem

autem Doctores reijciunt tãquam qui nullum nobis cer tum gradum,et genus offerat: ſed admodum diuerſum: Hæc ſufficiant de ſaporibus ſimplicibus,eorũdemq́; cau ſis, & facultatibus primis in generali, quia poſtea di- ſtinguentur,& ad certam methodum deducentur: Nũc ſupereſt, ut de ſaporum quoque commixtione quædam dicantur, quæ plurimum facient ad exquiſitam præſen tis methodi diſciplinam.

De ſaporum ſimplicium mixtura.

SI acerbus ſapor, ut à primo incipiamus, acri adiungatur, illa medicina primo quidem occur- ſu parum calfacere uidebitur, quoniam caloris uis in plurima terreſtri, & craſſa ſubſtantia ſepulta eſt: ubi uero ad actum ab interno calore perfectè deducta fue- rit, tunc pertinaciſsime calefacit ita, ut carnes, mem- braq́; liquefaciat: & corrumpat: quod euenit, quia calor craſſæ, terreæq́;, ſubſtantiæ adiunctus pertina- ciſsimus, feruentiſsimusq́; eſt, ut patet in candenti fer ro: Sed ſi idem acerbus cum dulci fuerit mixtus, me- dia erit medicina inter calfacientem, & refrigeran- tem, magisq́; uel ad hanc, uel ad illam partem decli- nabit, prout magis, uel minus huius, uel illius ſapo- ris particeps erit, habebitq́; ab acerbo, quod conſti- pet, corruget, & corroboret: à dulci, quod appla- net, leniat,& blande diſſoluat,et ita ex contrarijs qua litatibus componetur. Si uero non medicina, ſed cibus ijs ſaporibus præditus fuerit, non adeò commodus

eſt ob dulcedinẽ enim cito, et auide attrahitur, ob acerbitatem uero, quam in craſſa, terreſtriq́; ſubſtantia fundari diximus, moram contrahit tum in cõcoctione, tum in diſtributione, imo et qualitate adſtrictoria uias, meatusq́; obſtruit: unde difficillimi morbi oriuntur: Erit *præcipue uinum, quod tale fuerit deterrimum præſertim ſi craſſæ quoque ſubſtantiæ fuerit:* Sin *acerbus amaro, uel ſalſo iungatur, non poterit medicina multum excedere in frigiditate, aut caliditate: imo quandoque erit frigida, quandoque calida, prout acerbitas uel amaritudo, aut ſalſedo ſuperauerit, nunquam tamen ut ad ſummum deueniat, nec ſecundum gradum caliditatis uel frigiditatis excedat, habebitq́; hæc medicina ratione quidem acerbitatis uim corroborandi, & adſtringendi, ratione amaritudinis abſtergendi, et aperiendi quæ operationes cum oppoſitæ ſint ſemper debemus intelligere alteram magis uel minus fieri prout magis uel minus alter ſaporum dominatur in medicina, quæ regula in omnibus his ſemper ſeruari debet, quæcunque de acerbo cum reliquis ſaporibus coniuncto diximus, idem putetis dictum de auſtero, niſi quòd acerbus in omnibus efficacior eſt, auſterus uero debilior, prius enim oſtenſum eſt inter auſterum, & acerbum differentiam eſſe ſecundum magis & minus.* At *ſi acidus cum acri iungatur quoniam uterque eorum ſaporum fundatur in ſubſtantia tenui, acidus quidem in aquea frigida, acris uero in terrea calida, erit quod ita commixtum eſt abraſiuum, mordicatiuum, in intimas partes penetratiuum, tale eſt acetum, et in corpore humano bilis acida aduſta, ac per*

mixtionis

mixtionis ratione magis aut minus huiuſmodi faculta tes erunt efficaces, prout ad alterũ uel alterum ſaporem uergetur. Si uero acidus cum dulci commiſceatur dulcedinis actio magis in ſuperficie corporum apparebit leniendo et lubricando quoniam in craſſa, uiſcoſa in aereaq; ſubſtantia, ac terrea fundatur, acidus uero more ſuo ad profundum ducetur obtenuitatemq; ſubſtantiæ quæ cum refrigeret, & contrahat, neceſſario ex tali mixtione ſequetur, ut in ſuperficie corporũ fiat quædam lenitas et lubricatio, interius tamen adſtringantur & conſtipentur, talis ſapor in ceraſis medij ſaporis, moris, malis granatis, pruniſq; deprehenditur quæ omnia in uẽtre leniendo ambiguuntur, quandoq; uero adſtringunt ſi aciditas ſuperat, & ſumentis natura ad hoc inclinet, quandoque lenit, ſi dulcedo excedit, fauetq;, ſumentis temperatura. At acidus ſalſo adiunctus excoriat intemperata abſterſione, nimis enim penetrat ad profundum ob multam ſubtilium partium admixtionem, hoc maxime apparet in muria limonum ſalitorum & in pituita ſalſa in corpore humano, idem ferè poteſt acidus cum amaro, niſi quòd calidior eſt, & in abſtergendo, exiccando, erodendoq; efficacior, exemplum habemus in ſucco limonum, qui cum ſale fuerit admixtus, qui præterea ad ſcabiem præſtantiſſimum eſt remedium, & in flaua bile acidæ pituitæ admixta. Si uero dulce acri commiſceatur ex acrimonia quæ, in ſubſtantia tenui calida, & terreſtri fundatur penetratio ad profundum habetur, ex dulci uero ablutio & lenitio, erit ergo quod tale eſt lenitiuum, abſterſiuum, & pro-

 pter

pter abſtergendi uim eſt etiã mordicatiuum, habebitq́; intenſam ſatis caliditatem, exemplum erit in melle: Dulce autem ſalſo, aut amaro adiunctum uim habebit (ut ex dictis principijs apparet) abſtergendi, mordicandi, abluendi, & leniendi ſcilicet aluum, propterea quicunque ex his ſaporibus conſtant aluum leniunt, & purgant: ut patet in oleo dulci ſali admixto, & in ſyrupo roſaceo ſolutiuo, & in ſyrupo de ſucco abſinthij melle admixto, & hinc eſt, quòd Hiera ſimplex cum melle ſumpta magis aluum ducat, & minus corroboret ſtomachum, ut rectè dixit Galenus, quicquid Meſue, & huius ſequaces dixerint, licet ego exponendo aliàs Meſuen à calumnia ipſum defenderim, ſed de his alibi: At ſi dulcis inſipido admiſceatur, erit hoc mixtum lenitiuum, abſterſiuum, poſtea ob abundantiam humidi aquei habet uim putreſcendi, & eſt cito putreſcibile, exemplum habemus in peponibus, melonibus, & melopeponibus: Si uero amarum cum ſalſo inngatur, nihil efficacius inueniri poteſt, quod magis abſtergat, exiccetq́;, maximeq́; tum mordicabit, & erodet, nec parum calefaciet, ſi marina aqua nitro commiſceatur: Inſipidus uero amaro, aut ſalſo commixtus obtundit utriuſque efficaciam, efficitq́;, ut magis abluat, ſed non adeo abſtergat, & mordicet. Diſtinctis hoc modo ſaporibus, inuentaq́; eorum ſubſtantia, qualitate, diuerſaq́; horum compoſitione, & quid ab eorum mixtione reſultet, hinc uidendum qua arte ex gradibus ſaporum, gradus qualitatum tum primarum, tum aliarum reſultent.

De gradibus qualitatum ex ſapore.

NAM ſi ex uaria impreßione ſaporum in lingua uaria medicamentorum temperamenta iudicantur, ut ſupra oſtendimus, neceſſe eſt, ut quatenus magis, uel minus augetur huiuſmodi impresſio, pro eius augmenti, & decrementi ratione diuerſi gradus temperaturæ augeantur: In tradenda autem methodo graduum primarum, & aliarum qualitatum ſupponere oportet, quod à Galeno docetur in lib. v. de Simpl. med. facul. cap. ult. intelligere nos intentiones graduũ ſecundũ quod magis ſenſibiliter, uel minus in lingua imprimuntur, quod enim nullum ſenſum adfert, uel leuem admodum, uel non notatu dignum immutat, æqualis temperaturæ hanc medicinã uocauit Gal. quod uero ſenſibiliter quidẽ immutat, ita tamen ut nullus labor guſtandi ſuccedat primum gradum exceſſus aßignat, ſed quod magis imprimit, ut iam laborem inuehat, in ſecundo gradu Gal. collocat, ubi iam incipit plane efficaciter immutare, et alterare cum inſigni labore, in tertio gradu ponit, ultimo uero quod penè exterminat, & à proprio temperamento excutit, ac uehementer oppugnat, in 4. gradu, et ult. ſtatuetur. His Gal. fundamentis ita poſitis dicamus quantũ ad qualitates primas totum inditiũ ſemper eſſe guſtui tribuendũ, ut diſceratur aliquid calidũ, frigidũ ne ſit, humidũ, an ſiccum, guſtu inquam perpendimus an ita ſit, ſed poſtea etiam experimento per applicationẽ ad corpus humanũ experiemur non ſemel, ſed ſæpius, et ſi

quandoque inueniemus experientia ei, quam ex guſtu inuenimus, & collegimus aduerſari, recte conſiderabimus, quia tunc proculdubio in experiētia delinquimus, opinando per ſe eſſe, quod fuit per accidens, ut ſi quis eryſipelati ſuccum lactucæ admouerit, & inde maiorem æſtum perceperit, quoniam calor loci magis in ſeipſum receſſit, meatusq́; cutis obſtructi, ac trāſpiratione prohibiti ſunt, propterea quoque putredo calorem adauxit, uel ſi quando exempli gratia acetabulum decocti endiuiæ febrem ardentem patienti porrigatur atque inde magis inflammetur, quoniam in debile obiectū potentiſſimus calor ualenter egit, & in proprium alimentum conuertit, opinerisq́; in utroque exemplo eueniſſe per ſe, quod per accidens contigerit: ſemper igitur uera erit regula à guſtu, ſi modo recto experimento ipſam comprobaueritis, eſt etiam alia fallacia, quæ te facile decipiet niſi diligenter animaduerteris, ut ſi aſſumpſeris medicinam, in qua ſint contrariæ qualitates ſaporum, & ipſam iudices tanquā ſimplicem ex eo, quòd primo tibi guſtanti occurrerit, ut ſi centaureum minus guſtaueris. atque ex amaritudine caliditatem illius ponderaueris neglecta acerbitate, quam non percipis, tunc enim planè errabis, quoniam ſimplex iudicabis, quod eſt compoſitum, in hoc ergo oportet te cauere, & caute ambulare, & exercere. ſenſum tuum in ſimplicibus primo ſaporibus, deinde quoque in compoſitis, non multo enim tempore id facies, ac ſumma utilitate ſingulorum differentiam percipies, neque enim tanquā puer deterreri oportet, ſi exempli gratia abſinthium guſtaueris,

ueris,ob eius amaritudinem ita, ut abominatũ expuas, nec uelis ulterius guſtare, atque inde ex ſocordia credas abſinthium tantum amarum eſſe, quia ſi uiriliter contempta amaritudine diutius ſub palato uerſaueris, elicies longe maiorem acerbitatem, quàm fuerit amaritudo,in profundo merito latentem, quoniam in craßiori ſubſtantia fundatur, & quidem frigida,quæ non facile ad actum ducitur,ut ſupra oſtendimus, amaritudo autem cum fundetur in ſubſtantia ſubtili calida,terrea quidem, ſed attenuata à calore facile ad actum ducitur, ideo longe prius percipitur: his igitur in iuditio cautius obſeruatis, cum granũ tritici exempli gratia, aut capillos ueneris,maluamq́; guſtaueris, quantum ad caliditatem,et frigiditatẽ attinet(nam de his ſolis duabus loquimur nunc,inferius uero de reliquis contrapoſitis loquemur quas paßiuas uocant) ſecundum regulam à guſtu ſumptam nullum exceßum inuenies, nam ex earum guſtu nihil prorſus lingua immutatur,ita ut contrahatur, uel ſtimuletur, uel aſperetur, aut ſimile quid extraneum patiatur,merito igitur temperata eſſe inter frigiditatem,& caliditatem hæc & reliqua huiuſmodi iudicabuntur: ad caliditatem uero accedentia in primo gradu ſunt camemalum, flores liliorum alborum, ſemen lini &c. quorum ſingula aliquo modo linguam feriunt, ſed blande ita ut potius delectent:in ſecundo locantur anetum, apium uiride, fœniculum,herbas uirentes intelligimus, non autem ſemina habentes, hæc enim incipiunt iam manifeſte linguam irritare: in tertio uero gradu erucã, thimum, ſemen fœniculi, ani-

ſum

ſum,& huiuſmodi pones: in quarto euphorbium, pi- per longum, ac reliqua, quæ manifeſta adurunt, hæc quantum ad caliditatem ſimplicem attinet, nullam aliã qualitatem ſeu primam, ſeu ſecundam conſiderantes. Pro frigiditate autem ſciendum ex oppoſito frigida ad actum non duci ab humano calore,niſi prout ad minima ſecantur,& per motum arteriarum attrahuntur, ipſa ergo occurſu ſuo agunt, & proprias qualitates impri munt: igitur quæ ita linguæ offeruntur,ut ſenſum qui dem frigiditatis,ſed leuem admodum incutiant, illa in primo gradu ſunt collocanda, ſicut endiuia hortenſis, præſertim quæ hyemali tempore domita fuerit, alio- quin ſubamareſcit, & caliditatem participat, ut ex prædictis fundamentis patet: Quæ uero ulterius re- frigerant ita, ut iam linguæ calor obtundatur, in ſecun do gradu frigiditatis collocabuntur, ſicut nymphea cu curbita, cucumeres, ſemen pſilij: At quæ ulterius re- frigerant, ut iam ſenſum ſtupefacere planè incipiant, illa in tertio gradu frigida ſunt, ſicut iuſquiamus, po- mum mandragoræ, & ſemper uiuum: Quæ uero ex- acte ſtupefaciunt in quarto eſſe frigida dicuntur, cu- iuſmodi papauer nigrum, cicutha, ac reliqua frigi- da uenena, hæc de inditijs calidi, & frigidi à guſtu ſumpta ſufficiant: unum hic diligenter obſeruandum eſt, quòd amara quæ nulli alij ſapori admiſcentur, cum aptiſsime feriant linguam, atque ad profundum penetrent, & humorem exhauriant, calidiſsima om- nia ſunt ita, ut planè ad tertium gradum accedant, ut nitrum, ſed non facile medicamenta huiuſmodi inue-

nies,

nies, imò ferè omnia cum adſtrictione admiſcentur, ideo à frigiditate ædſtringentium eorum calor longe magis moderatur, ut raro ſecundum gradum caliditatis excedant, ſed plerunque infra primum conſiſtunt, ratio autem huius eſt, quoniam amarum (ut ſupra diximus) fit à ſubſtantia terrea, quæ calore attenuata fuerit, in huiuſmodi autem attenuatione terreæ illius, & craſſæ ſubſtantiæ ſemper maxima portio remanet, cui propter multam craßitudinem parum, aut nihil calor dominatur, hæc igitur cruda, & frigida permanens cũ ſua naturali acerbitate reſiſtit calori partis attenuatæ & ita redditur illud mixtum temperatæ caliditatis, ſignum huius rei eſt quoniam ſi ſuccus à rebus amaris exprimatur, ſicut ſuccus abſinthij lõge calidior eſt, ut Gal. atteſtatur q̃ tota ſubſtantia, quoniam pars ſubtilis terrea à calore dominata ſeparatur à ſubſtantia craſſa frigida per expreßionem: Quantum uero ad qualitates paßiuas attinet licet non nihil quoque ex guſtu iudicetur ſiq; ſit calor admixtus ſiccitati, proculdubio ſemper acutior, humido uero languidior ſit ita, ut non facile inuenias, quæ cum humida ſint, primum gradum caliditatis excedant, frigiditas uero tam cũ humiditate quã cũ ſiccitate uſque ad ultimũ gradum attingit ita, quandoque Galenus non dubitauerit affirmare ſuccum papaueris nigri frigidũ eſſe, & ſiccũ in quarto gradu, ut in principio lib. de tẽperaturis, nihilominus quoque, et ſi hæc ſe recte habeant, uera methodus inueniendi has qualitates paßiuas potius ex modo ſubſtantiæ aſſumitur conſiderando grauitatem, leuitatem, aſperitatẽ, lenitatem,

tatem mollitiem, duritiem, uiſcoſitatem, & ſuum oppoſitum, quod Græci dicunt αὐλοιώτιτα craßitudinem, tenuitatem, & reliqua huiuſmodi quartæ ſpeciei qualitates quas naturales potentias, uel impotentias appellant de his igitur methodo, ac certa ratione indagare oportet ut medicamentorum uires exquiſite cognoſcamus: Circa quod primum ſupponendum eſt à ſicco cum humiditate temperata ſaporem generari, & ſecundum diuerſam proportionem uictoriamq́;, & defectum ſiccitatis dicitur uarios ſapores emergere, ab humido enim quatenus humidum eſt inſipiditas prouenit, ideo aqua quanto purior tanto inſipidior eſt, terram autem non talem inuenies, quæ non habeat ſaporem certum, propter ea quantum ad hoc recte dixit Auerrois ſecundo de anima comment. 105. & 6. ab humiditate, & ſiccitate ſapores fieri, licet poſtea non recte dicat magis ab humiditate & ſiccitate ſapores fieri, quàm à caliditate & frigiditate, caliditas enim & frigiditas concurrunt tanquam agentia humiditas uero & ſiccitas tanquam patientia ſed agenti debetur magis ratio cauſæ quàm materiæ. Hoc ita ſuppoſito tentemus prius an etiam ex ſaporibus methodus aliqua nobis oſtendat humiditatis et ſiccitatis dominium in medicamẽtis, utque hoc rectius facere poßimus omnino nos non lateat tanquam maximum totius rei fundamentum, hoc quod diximus, humiditatem inſipiditatis eſſe cauſam, ſiccitatem uero ſaporum, ex hoc enim ſequitur, omnia ſapidiſſima. i. quæ ſapore aliquo excellunt, & in lingua ualide imprimunt, ea omnia habere ſiccitatis dominum ita, ut

pro

pro impreſsionis uehementia accipi, ac diſtingui poſsint gradus ſiccitatis, ueluti etiam de caliditate, & frigiditate diximus: Quæ uero uel nullum, uel debilem admodum ſaporem efficiũt ea humida eſſe, atque hanc in animo tuo metam præfigere debes, quæ nunquam te fallet, niſi ubi medicamenta, quæ experieris, ſint diuerſæ ſubſtantiæ, ſed tunc eam ſubſtantiæ diuerſitatem, ex diuerſitate ſaporum arguere debes ita, ut in humiditate, & ſiccitate depræhendenda idem facias, quod prius in caliditate, & frigiditate docuimus facere, quod ut commodius efficiatur, methodo procedendum, quam ſtatim docebimus: Partes ſiccæ, & terreæ, quas ad ſapores generandos humiditati neceſſario admiſceri diximus, uel ſunt craſſæ, ac denſæ, uel tenues, uel mediæ, ſi craſſæ, uel eas excuſsit calor, & aſſauit, & ſic ſi mediocriter exuſſerit, efficietur ſalſedo, ſi multum amaritudo: Ex ſalſedine igitur, & amaritudine indicabitur ſiccitas, et ex aduſtione ſubſtantiæ craſſæ, quemadmodum indicabitur etiam caliditas, & ſecundum proportionẽ ſalſedinis, & amaritudinis, erit proportio ſiccitatis, q̃.n. erunt plurimum ſalſa, plurimam habebunt uim exiccãdi, quæ amariſsima potentiſsimam uim exiccandi, merito ergo, tam ſalſa, quàm amara putrefactioni reſiſtent: Vel cum craſſæ huiuſmodi partes fuerint, frigus in illis caloris loco dominabitur, & inde reſultabit ſapor acerbus, adſtringens ualde, exaſperans, quem ſicuti frigiditatẽ indicare diximus, ſi etiam longe magis ſiccitatem indicabit, dico magis longe ſiccitatem, quoniam abſentia caloris concoquentis partes humidæ non ſunt præparatæ

ad temperamentum, ſed potius ui frigoris expreſſæ ex halante calido, ac ſimul hauriente humidum: Ergo ſecundum proportionem acerbitatis limitantur ſiccitatis gradus ita, ut quæ acerbiſsima ſunt ſicciſsima eſſe iudices, ſicut diximus de amaro, et ſalſo: Amara enim & ſalſa non contrariãtur acerbis ratione materiæ ſubiectæ, ſed ratione caliditatis, & frigiditatis, & formæ: Si uero terreæ partes ſubtiles fuerint, uel illis dominabitur calor, & inde reſultabit acrimonia, quæ quidem maior erit, aut minor, ſecundum uictoriam, aut defectum caloris: Acria autem ſicut calidiſsima, ſic & ſicciſsima ſunt, & cũ ſiccitas hæc tam intenſa fundetur (ut diximus) in ſubſtantia ſicca ſubtili, habent huiuſmodi medicamenta uires igni ualde propinquas, incidunt, colliquant, adurunt, putrefaciũt, eritq; ſemper proportio harum actionum conſequens proportionem acrimoniæ: Si uero hæc terrea ſubſtantia ſubtilis non dominetur à calore, ſed à frigore, reſultabit inde ſapor acidus, ergo ſicut à ſapore acido arguebatur frigiditas, ita ab eodem arguitur ſiccitas, & quoniam hanc ſiccitatem in ſubſtantia tenui fundari diximus, propter ea, quæ acida ſunt, uim habent penetrandi, & ſua penetratione uim diuidendi ſubſtantiam, ergo, & incidendi: Ex quo apparet quãtum decipiantur, qui credunt acida habere uim adſtringendi, cum adſtringentia, & acerba ab acidis differant ſubſtantia, non qualitatibus, ut oſtenſum eſt, niſi fortaſſe dicant ea adſtringere ratione frigiditatis, ſed non aduertunt huiuſmodi frigiditatem facile uinci à calore naturali, cum ſit in ſubſtantia tenui, et alioqui non

ſit

ſit multum alienata, quoniam quæ acida ſunt potius ra tione cuiuſdam putredinis ad talem ſaporem perueniunt, ab ea enim ſubſtantia terrea ſubtili aquoſitati mixta calor innatus expirauit, ideo non ab re dixit Galenus in lib.iij.de cauſis ſymptomatum, acidos humores in ſtomacho putredinem generare, ergo non multum frigida ſunt, qualia ferè omnia, quæ ob putredinem friguerunt: Ex dictis elicitur ſaporem acrem, & acidum non diuerſificari ſubſtãtia. ſed qualitatibus, propterea uterque incidit, colliquat, præſertimq́; hoc poteſt acetum, quoniam habet acrimoniam iunctam cum aciditate, ſuccus autem limonum tãtæ aciditatis eſt, et in tenuiſsima ſubſtantia fundatur, ut acetum etiam incidendo, & colliquando ſuperet, & clarum eſt hoc experientia, cuius facultates neque à Galeno, neque ab antiquis depræhenſas eſſe uideo, neque enim omnia experiri potuerunt: Si uero ſubſtantia terrea ſicca media fuerit inter ſubtilitatem, & craßitiem, uel illi calor dominabitur, & inde reſultabunt dulcedinis omnes ſpecies ſecundum diuerſos gradus caloris, ergo iuxta caloris iuditium, quod à ſapore ſumetur, idem omnino iuditium de ſiccitate ſequetur: Si enim remiſſa erit dulcedo, remittetur etiam calor, & ſiccitas, propterea omnia pinguia, & oleaginoſa, niſi aliquis alius ſapor admixtus fuerit, uel ratione putredinis, ut in adipe rancido, uel rõne naturæ, ut in adipe hircino, leonino acrimoniam habente, omnia temperata ſunt, tum in caliditate, tum in ſiccitate: Quæ uero dulciora calidiora etiam, & ſicciora, ſecundum proportionem dulcedinis ita, ut quæ

dulciſsima admodum ſunt, etiam exiccent. imo propter caliditatem, quæ impreſſa eſt in ſubſtãtia illa media, acquiſiuerunt etiam aliquid acrimoniæ, ut patet in melle: Si uero *ſubſtantia terrea, quam diximus eſſe mediam, non dominetur à calore, ſed à frigore, ſapor inde emerget auſterus, qui ſicut indicat frigiditatẽ, ita etiam indicabit ſiccitatem, in auſteris tamẽ magis dominatur frigiditas, quam ſiccitas, quoniam auſtera ſubſtantiam habent terream, ſicut diximus, moderatam inter craßitudinem, & tenuitatem, minime coctioni rebellem, neque enim eſt purè terrea craſſa, neque ſubtilis ignea, auſteritatem igitur nacta ſunt, nõ ratione materiæ ſubiectæ, ſed ratione multæ frigiditatis, & cruditatis, propterea merito dicuntur frigidiora, quàm ſicciora, hinc eſt, quòd ſæpe plurima medicamenta auſteri ſaporis, habent etiam ſubſtantiam aqueam adnexam, ac eadem ratione euenit, ut plerique fructuum, primo auſteri ſint ſaporis, deinde proxime dulceſcant, ſi tantum ſubſtãtia à calore dominetur, et cõcoquatur, ab auſteritate enim ad dulcedinem fit tranſitus per nullum medium, quoniã ſcilicet dulce ab auſtero non differt ſubſtantia, ſed qualitate:* At *ea, quæ inſipida ſunt, proculdubio oſtendunt minimam habere ſiccæ ſubſtantiæ portionem, ſi. n. uerũ eſt quod ſuppoſuimus ſapores fieri ex admixtione ſicci cum humido, ergo ſi plurimum aquæ, minimum terræ habuerint inſipida, relinquetur, illa omnia habere uim humectandi:* Et *ita à ſaporibus, non minus qualitatum paßiuarum uires, quàm actiuarum hac methodo eliciuntur, & non tantum qualitates, ſed etiam gradus, ſem-*

ſemper metiendo uim impreßionis cum intentione gradus: Hæc *ſemper uerificabuntur, ſi ſimplices ſubſtantias conſideraueris, ſæpe tamen contingit diuerſas ſubſtantias in eodem medicamento naturaliter commiſceri ita, ut ſimul tenuis cum craſſa, aquea cum ſicca iungatur, ſed id medicamentum ſi recte, & diligenter aduertas, ſicut diuerſas facultates, ita diuerſos quoque, & refractos habebit ſapores*: Vbi *non parum confert ad exactam notitiam modos quoque ſubſtantia conſiderare in mollitie, duritie, craßitudine, tenuitate, friabilitate, ac lentore, reliquisq; huiuſmodi, ac ſaporibus ſapienter conferre, & ita in omnibus, uel ueritatem aſſequeris, uel præ cæteris ad eam proxime accedes*: In *huiuſmodi uero naturalibus potentiis, ſi fateri uerum uelimus, nulla regula admodum tuta eſt, aut perpetua, nam inuenies omnia quidē, quæ ſiccæ ſubſtantiæ ſunt, uim quoque habere exiccandi non tamen omnia, quæ humida ſunt, illa etiam humectant, imo quandoque ualidißime exiccant, ſicut uinum potens, & aqua ardens*: Cauſa *huius rei eſt quoniam (ut ſæpe diximus) medicinæ tales, aut tales dicuntur, non ſecundum exuperantiā elementi in mixto, ſed prout uarie à calore humano ad actum ducūtur*: Quæ *igitur aqueæ, humidæq; ſubſtantiæ ſunt, ſi aereas quoque igneasq;, & facile inflammabilesſpartes intemperatura habuerin t ita, ut corpori oblatæ aptißime ad actum ducantur, igneſcantq;, neque enim difficile eſt calori humano tenuē, liquidamq; ſubſtantiam euincere, cum actus calidi ignei inflammati, ſubito tam ualide appareat, euenit, ut quicquid in cor-*

pore excrementoſi humorũ occurrit, concoquat, ac per halitum digerat, atque ita non apparente alia eius medicamenti actione quàm per calorem reſolutione, merito dicimus exiccare, cum tamen in propria ſubſtantia humidum fuerit, ac proculdubio partes aqueæ in illo dominentur, atq; iſta eſt ratio, q̃ Ariſtoteles, tum in problematibus, tum in 4. lib. Meteororũ, uinum ſemper humidum uocauerit, cum tamen Gale. exiccare dicat, ſi illud medicamenti loco, et non alimẽti conſideremus Ariſtoteles. n. ſubſtantiam mixti cõſiderauit nulla facta ad aliud relatione, Galenus uero prout talem effectum in corpore humano imprimit: At quæ ſiccæ ſubſtãtiæ ſunt ob humoris multam indigentiam, quocunque modo ad actum ab humano calore ducantur ſemper exiccant, neque enim in iis mixtis eſt aliqua humoris exuperantia, quæ corpus afficere poſsit, ſicut erat caloris exuperantia in uino potenti, & aqua ardente, iure ergo Gal. in xi. de ſimpl. med. facul. à ſiccitate ſubſtantiæ, quæ eſt in Caſtoreo arguit exiccandi facultatem, argumentum autem quod ab humiditate ſumi poteſt, in eodem capite limitat dicens: Ea, quæ humidæ ſubſtantiæ ſunt, ſi caliditatem non naturalem, ſed aduentitiam, extraneamq́; habeant, illa quidem omnia calefacere, non tamen, exiccare, ſicut patet de aqua, & oleo calefacto, at quæ facultatem intrinſecam habẽt calefaciendi, oppoſitum faciunt, & cauſa eſt, quam prædiximus, quoniam in eorum temperatura ſunt partes igneæ, & inflammabiles, quæ ad actum ductæ agunt ſopitis partibus humidis, ac ſæpe à calore diſcuſsis, aut per proprios meatus excuſsis: Quæ

uero

uero uiſcidæ, & lentæ ſubſtantia ſunt, ſiue craßitudinem, ſiue tenuitatem habuerint, manifeſtum inditiũ præbent, uim habere humectandi, ſi præſertim cum lentore ſint, inquinatiua, indicant.n. ex lentore, & inquinandi potentia aeream ſubſtantiam cum aquea plurimum eſſe commixtam: Si uero quæ uiſcida ſunt, nõ modo non inquinabunt, ſed etiam abſtergent, ea potius habebunt uim exiccãdi, ut patet de melle, terebinthina, et reliquis. Ratio eſt, quoniã abſterſio fit p partes terreſtres attenuatas, ut inferius oſtendemus: At quæcunq; ſcabra aſpera, & ſqualida ſunt, & quæ facile conteruntur, ea exiccandi uim arguunt, hæc enim omnino ſiccam ſubſtantiã conſequuntur, ſiue illa craſſa ſit, ut ſcoria ferri, ſiue tenuis, ut pumex, aut ſpongia: Spongia uero teri non poteſt, cum ſicca ſit, quoniam minimi quoque meatus, quos plurimos habet, copia aeris repleti ſunt, cuius ratione omnes ictus conterentis effugit, ideo ſi aduratur euaporato aere, meatibusq; deſtructis facile teritur: Hac uia inſiſtens poteris etiam ab his effectibus, modis: ſcilicet quos naturales potentias, uel impotentias uocamus, non parum elicere, ut intelligas, quæ ſiccæ, & quæ humidæ ſint ſubſtantiæ.

De ſecundis qualitatibus.

NVNC *quoniam uidimus, qua ratione qualitates primæ medicamentorũ depræhendi poßint, ſuper eſt uidendum ſit ne etiam methodus aliqua, qua ſecundæ uirtutes, & tertiæ depræhendi poßint: Secundæ uirtutes uocantur, ſicut mollire, indurare, reſol-*

uere,repercutere:Tertiæ uero magis particulares; ut prouocare urinam,mouere,aut ſiſtere menſtrua: Nonnulli & quartas adiiciunt, quæ adhuc magis particulares ſunt,ſicut corroborare caput,renibus conſulere,aut hæpati,aut ſtomacho,aut ueſicæ,aut tali cuipiam membro: A ſecundis igitur incipiendo, hac ratione procedemus exorſi ſemper à natura,rei: Rareſacere eſt rem ſolidam,ac craſſam tenuem, ſpongioſamq; reddere,cum autem notum ſit ex ſuperiori ſcientia, calidi eſſe aperire, & frigidi adſtringere,ſequitur, quòd ſi cutim, aut carnem,aut muſculos,uel aliam corporis partem denſiorem rarefacere uolueris, proculdubio caliditate opus eſt,quoniam uero calidum non agit,niſi per contactum, ſi aperire debet, oportet quòd penetret ad profundum rei aperiendæ, ergo non tantum caliditate indigemus, ſed etiam tenuitate ſubſtantiæ, ſi rarefactio facienda eſt: Caliditas autem excedens, & intenſa non rarefacit,ſed adurit, & per aduſtionem condenſat, adſtringit,& exiccat,ut patet in rebus aſſatis, & torrefactis: At moderata caliditas aperit ſibi uias, & quod obſtat ingreſſui,mediocriter per halitum diſcutit ſine aliqua exiccatione ſubſtantiæ membri,ut patet de aere balnei, & continentis temperatæ caliditatis, & aqua tepida: Ergo medicinæ, quæ rarefaciunt debent eſſe moderatæ caliditatis,ne adurant, tenuis ſubſtantiæ, ut penetrent ad profundum, humidæ,uel ſaltem temperatæ,ne exiccent,talia ſunt camemalum,altea,butirum recens,adeps ſuilla,oleum dulce,quale eſt ſabinum,et cætera: Condenſare autem eſt rem raram,humidamq; incraſſare, ſolidio-

dioremq́; reddere,hoc fiet cum hiis, quæ moderatæ fri gifaciunt,exiccant, & adſtringunt,ſi enim horum ali quid immoderate fieret,à fine delabereris,nam frigidio ra obſtruerent meatus ita, ut in ſuperficie tãtum fieret condenſatio, in partibus uero profundis rarefactio re maneret,acerbitas enim multa propter ſubſtãtiæ craſſi tudinem penetrare non ſineret, at ſiccitas immodica ex aſperaret potius, inaneq́; proprio humore membrũ effi ceret, quàm ſolidum faceret, ergo moderata ſiccitas,et adſtractio in habẽtibus uim condenſandi,quærenda eſt, talis eſt hypociſtis,radix rubi,lentiſcus,acacia, ſed non hæc noſtra à prunis adulterata: Circa mollitiem,& in durationem ſciendum,ea dici dura,quæ tactui reſiſtũt, mollia,quæ cædunt eadem ſeruata ſuperficie, ut habe tur ab Ariſtotele in quarto meteororũ,dico eadem ſer uata ſuperficie,nam aqua cædit quidem,ſed diſiicitur à tangente: Durum igitur poterit eſſe aliquid, uel quia ſiccum,ut os, lignum, uel quia congelatum, ut glacies, grando,uel quia plenum,ut uter flatibus inflatus: molle autem oppoſitis modis,uel quia humor expirarit,ut lu tum,uel quia ſit colliquatum,ut aloe,gummi, quod inca luerit,uel quia uacuum,ut cutis,& caro laxa: totidem itaq́; modis erunt medicinæ,quæ indurant,aut molliũt, nam quando aliquod durum mollire uolumus,quod ſic citatis ratione tale ſit, illud cõtẽperamus per ἐπικρα σιν, cum rebus humidis, & moderatè calidis, quæ ſi ui ſcoſam ſubſtantiam habuerint,tanto fœlicius res pera getur, humiditas enim ſiccitatem corriget,caliditas ue ro temperata adiuuabit, ut humiditas penetret ad pro

fundum ſine ui reſoluendi, q̃ ſi uiſcoſitatem quoque habuerint retinebunt calorem innatum membri, debilem alioqui ob intemperiem aduentitiam, atque ita concoquetur alimentum, quod ad ipſum deferetur, et hac quoque ratione humectabitur locus: Quæ uero adeo ſicca ſunt, et terreſtria, ut anguſtiſſimos, et nullos pene meatus habeant, per quos humidum penetrare poſſit, ſicut os, & lapides, hæc non poſſunt per ἐπίκρασιν emolliri, & ideo huiuſmodi mollientia, temperate calida, et humida fruſtra exhibire ſolemus calculos in ueſica patiẽtibus, ſicuti quotidiana experientia deprehendimus: Ea igitur adhibenda ſunt, quæ humidam quidem, imo fluentem ſubſtantiam habent, ſed illam tenuiſſimam cum multis partibus igneis, uel terreis attenuatis ſimul admixtis: Ad hunc igitur uſum conceſſi ſunt liquores omnes, qui uel purè acidi ſunt, ut ſuccus limonum, uel purè acres, ut ſuccus chelidonij, uel mixti ex utroque, acrimonia, inquam & aciditate, ut acetum, quod etiam potentius redditur, ſi aliquod illi acre infundatur, ut ſcilla, propterea acetum ſcilliticum efficaciſſimũ eſt: non mirum igitur eſt, ſi medici, ad frangendos calculos, ſummopere extollunt ſuccum limonum, & chelidonij, & oximel ſimplex, uel ſcilliticum, hæc enim, & quæcunque talia ſunt ſub hoc ordine cõſtituta ſemper huiuſmodi uſibus proſpera experiemur, à tenuitate .n. ſubſtantiæ habent, q̃ penetrent, ab acrimonia, ſiue aciditate, quòd incidant, & in minutas partes diſſipent, ab humore copioſo, quòd madefaciant, et colliquent: Quæ uero molliunt ea, quæ propter frigus fuerunt congelata, ſicut eſt ſcir-

rhus

rbus à pituitoſa materia per congelationem indurata, calida, & ſicca eſſe oportet: quæcunque enim per frigiditatem congelantur, per caliditatem ſoluuntur, ut dicitur in quarto Meteororum, caliditas autem, ſi debilis fuerit, impotens erit ad ſoluendam materiam, ſi intenſa iam non tantum ſoluet, ſed etiam reſoluet, & ita ſubtilioribus partibus materiæ reſolutis reliquum poſtea gypſeum, & immedicabile efficietur: Ergo, quæ congelata ſoluunt, neque nimis intenſæ, neque remiſſæ, caliditatis ſunt eligenda, talia autem ſunt, quæ in ſecundo gradu calefaciunt, ſicut in primo conſtituta imbecilliora haberi debent, ita in tertio ualidiora: hinc euenit, quòd quæ congelata ſoluunt, non tantum calida ſunt, ſed etiam ſicca, quæ enim ſecundũ gradum caliditatis attingunt, maxima etiam ex parte exiccant: At quoniam, ſi quæ calida, & ſicca ſunt in ſecundo gradu, ea etiam eſſent tenuis ſubſtantiæ, periclitaremur, et non tantum ſolueremus cõgelata, ſed etiam partes ſolutas, & emollitas per halitum diſcuteremus, quod eſſet præter rationem, & præter illud, quod hic intendimus, ideo non tantũ eligere debemus, quæ ſint in hoc ſecundo calida, et ſicca, ſed quæ cum his habeant aliquam partem terreſtreitatis, & adſtringendi facultatem, ratione cuius adſtrictionis introrſum arceantur ſoluti uapores, nec diſſlari ſinantur, uel ſi adſtringendi uim non habuerint, habeant ſaltem uim emplaſticã, qua meatus obſtruantur, & ſimilis diſſlatio prohibeatur, optima igitur erit illa medicina ad hunc uſum, quæ utriuſque facultatis participes erit, ideo ammoniacum,

bdellium

bdelium, cum huiuſmodi ſint, ad emolliendum reliquis omnibus præferuntur, quibus ſuccedunt ladanum pingue, & eſopus humida: Ad emolliendum autem, quæ propter plenitudinem induruerunt, ſicut ſunt loca omnia inflammata, requiruntur proculdubio, quæ meatus nimia mole oppreſſos, & conſtrictos aperiant, quia materia in loco inflammato contenta, alioqui tenuis, calida, humida, & uaporoſa, non putreſcit, & ebullit, niſi quia meatus obſtructi ſunt, & coarctati, calidis igitur indigemus, nam quæ aperiunt calida ſunt: Sed ſi calor exceſſerit, duo maxima incommoda efficiet, alterum, quod augebit qualitatem morbi, alioquin calidi, et feruentis, alterum quod nouã attrahet materiam, calidi enim eſt attrahere, & ita non qualitas tantum morbi, ſed etiam ſubſtantia augebitur: Cum ergo calor, non ratione ſui ipſius ad hunc uſum, ſed ex accidenti ſit opportunus, quatanus ſcilicet aperit meatus, ad aperiendos meatus modica caliditate indigemus, ob id ad emolliendas inflãmationes remiſſe calida eligimus, qualia ſunt in primo gradu conſtituta, uel proximè accedentia ad temperamentum, quoniam uero quod ita plenum eſt, etiam extenditur, & ex tali intenſione cauſatur dolor, & noua attractio, & inde fit augmentum morbi, ideo optime conſulimus medicinas eligendas, non tantum remiſſi caloris, ſed etiam aeræ humiditatis participes, talis enim humiditas uaporoſa maximè facit ad intenſionem relaxandam, ergo aqua tepida maxime conuenit, & decoctum camomeli, alteæ, maluæ, & oleum dulce, quale ſabinum, butirum recens, & alia huiuſcemodi: Quot autem

tem modis res indurata emolleſcit, tot oppoſitis mollita indureſcit, ſi ergo aliquod membrũ in corpore propter aduentitii humoris copiam fuerit emollitum, ſicut caro in ulcere, certum eſt, quòd rebus exiccantibus indigebit, ſed ſi ea quæ exiccant uel mordicarent, uel roderent, uel putrefacerent, mordicantia, & erodentia plus attraherent materiæ, quàm reſoluerent, putrefacientia autem non tantum humiditatem aduentitiam exiccarent, ſed etiam innatam corrumperent: Exiccantia igitur ad hunc uſum conuenientia erunt, ſed tamen à mordicatione, eroſione, & putrefactione aliena eſſe debent, talia erunt, neque intenſæ caliditatis, neque intenſæ frigiditatis, nam quæ frigida intensè ſunt, licet non mordicent, aut erodant, calorem tamen innatum extinguendo putrefaciunt: ſint igitur in qualitatibus actiuis contemperata, uel ſi excedant ad alterutrum, non multum ultra primum gradum eleuẽtur, uel ſi frigida fuerint, ad ſecundum tantum gradum perueniant, tales ſunt ferè omnes ſpecies cinerum ablutorum, balauſtiæ, gallæ, ualeriana, ſumach, & reliquæ huiuſmodi: Quod ſi aliqua molleſcant, laxenturq; nimio calore ſoluta, frigidis proculdubio occurremus, ſed quoniam, quæ ita molleſcunt exhauriente calore, multum humoris deperdunt, ut patet in his, quæ redundanti humore afficiuntur, propterea adhibemus ea, quæ cum frigiditate humectant, uel ſaltem non exiccant, exiccatione aliqua inſigni, quod cum ita ſit, patet neque admodum adſtringentia, neque acerba conuenire, nam hæc ad exprimẽdum potius ſunt idonea, ſed quoniam frigus intenſum non tantum refrige-

frigerat,ſed etiam comprimit, & exprimit, ideo frigiditatis exceſſus eſt remittendus, ergo frigida ad hunc uſum accommodata intra ſecundum frigiditatis gradum conſiſtentia ſunt,eruntq́; humida, uel ſaltem parciſsimè exiccantia,nullamq́;,aut modicam,uim exiccandi habebunt: Quod ſi & illis uires emplaſticæ inerunt, nihil ad finem aſſequendũ deerit, tale eſt oleũ roſaceũ, uiolaceum, ſuccus lactucæ,oleum nenupharinum, lẽticulæ & paluſtrium tribulorum: Si tamen talis remollitio in uentriculo,aut hepate fuerit,uel membro huiuſmodi, in quo calor conſeruandus ſit,tutius adhibebimus, quæ præter refrigerationem, etiam adſtringant, ut oleum immaturum,quod omphacinum uocãt,ſuccus malicitrij, plantaginis,& huiuſmodi: Ad membra propter uacuitatem remollita,ſicut contingit in atrophijs, & tabe,calidæ, & ſiccæ medicinæ, attrahentes ſunt neceſſariæ,indigemus enim attractione alimẽti ad locum, quæ quidẽ fiet rebus calidis, in quibus inſignis eſt caliditas,neque enim à quolibet calore fit attractio, ſed à uehementi: Cum autem in attenuatione requiratur apertio, uel latitudo uiarum, propterea huiuſmodi caliditas fundari debet in ſubſtantia ſubtili aerea, & ignea terreſtris enim, & craſsa conſtringeret,conſtiparetq́;,et progreſſum attenuati alimenti impediret: ergo ad hunc uſum eligere oportet medicinas, quæ in tertio gradu calefaciunt,& exiccant,& quarto etiam, ſi affectus intenſius fuerit,ut cum caliditate, ſubſtantiæ tenuitas adiungatur,talia ſunt opopanax,ſuccus cyrenaicus,pix, & reliqua ad dropaces conficiendos idonea, intenſiora uero

ſunt

ſunt euphorbium,piretrum,ſinapi,& alia, quæ ad ſina piſmos conficiendos,& metaſyncraſes admittuntur: In *quibus omnibus unum perpetuo circa appoſitionem obſeruandum eſt.ne diutius loco affixa permittantur, ſed confeſtim remoueantur, ubi rubor apparuerit, alioqui uis redundans caliditatis in medicamento reperta, non attrahet tantum,ſed etiam attracta reſoluet, & ita locum magis euacuabit:* Hactenus *recta methodo (ſicut opinor) indagauimus,quæ nam medicinæ,tum emollien do,tum indurando ſint idoneæ, quacunque cauſa mollities proueniat,uel durities:*Nunc *de emplaſticis,& abſtergentibus conſequenter agendum.*

De *emplaſticis,& abſtergentibus.*

E'μπλάττειν *autem dicunt* Græci*, quod nos oblinire poſſumus interpretari:* Eſt *autem oblinire, craſſa materia aliqua, & tenaci aliquos meatus inanes opplere, & obſtruere, ad quod conficiendum ſatis conſtat nos, neque ſubſtantia admodum calida, neq; ſiccca indigere,nam potius calor attraheret, aperiret, exurgeret,ſiccitas aūt exiccaret,et inaniret,quæ omnia oppilationi,et obſtructioni opponuntur:* Sed *neque adſtringenti,terreſtriq; admodū ſubſtantia indigebimus, nā illa quidē meatus adſtringet,ſed nō obſtruet,aliud.n. eſt obſtruere,aliud adſtringere:*Erūt *igitur emplaſtica humidæ ſubſtātiæ,non aqueæ,fluentis,ſed aereæ cohærētis cum moderato calore, non reſoluente,ſed ad penetrationem adiuuante, talis eſt cera, lythargyrium, oleum*

recens,

recens, amyum, gummi chondrus, oriza & reliqua huiuſmodi: ἀποψιᾶν autem, quod nos abſtergere dicimus, oppoſita omnino ratione, eſt loca aliqua oppleta inanire, à ſordibusq́; expurgare, hoc fit cum his, quæ ita exiccant, ut non multum adſtringant, nimia enim adſtrictio coarctando meatus excrementorum exitum impediret, eadem neque caliditatem intenſam habebunt, qua attrahantur nouæ materiæ, neque multam frigiditatem, qua obſtruantur meatus: Eſſentiale *igitur eſt abſtergentibus, ut habeant uim exiccãdi cum tenuitate ſubſtantiæ, craßitudo enim tranſitum, et exitum impediret:* Quan*tum ad frigiditatem, & caliditatem attinet, neutra talem actum impediet, niſi quæ exceſſerit, ut.n.abſtergamus non refrigeratione, aut calefactione, ſed exiccatione indigemus, frigida enim, quæ abſtergunt ſunt, ſicut hordeum, farina fabarum, furfures, ſuccus limonum, omphacium, ideſt, ſuccus uuæ immaturæ exiccãdo idem poteſt, licet ob multam obſtructionem non adeo penetret, ad profundum, ſed ſuperficiem tantum abſtergit:* Cali*da uero abſtergẽtia ſunt, ſicuti nitrũ, ſapor omnia amara, & ſalſa, ac nonnulla, quæ moderatè acria ſunt dulcedine admixta, ſicut mel, & ſacharum, talia enim exiccant ſine attractione:* Sunt *tamen, & quædam, quæ impropriè abſtergentia uocantur à nonnullis, et quæ abluunt, ueluti ſunt omnia liquida, aquea, quæ ſi dulcia quoque ſint, habent ex dulcedine ſubſtantiam quandam terreſtrem ſiccam moderatè excoctam, cuius ratione uera abſterſione participant, unde talia media quodammodo ſunt inter ea, quæ propriè, & impropriè abſter-*

gunt,

gunt,talis eſt caro,et ſuccus peponum,et melopeponum. Adhuc alia ſunt, quæ aſperitate ſubſtantiæ ſuæ extimas partes abradunt,quæ impropriè abſtergentia uocantur,ſicut eſt parietaria,lupuli,cauda equina, uitrũ contritum,margaritæ,& reliqua huiuſmodi.

De attrahentibus,& repellentibus.

ATTRACTIO (ut paulo ante dicebamus) fit à medicamento potenti,calidoq́, & ſicco cum tenuitate ſubſtantiæ,ita enim,ut ualidus calor attrahet & tenuitas ſubſtantiæ adiuuabit,quod craßitudo impediet:Calida igitur,& ſicca in ſecundo gradu moderate attrahunt,magis uero quæ ſunt in tertio, maxime quæ in quarto ſunt,attractio enim fit pro ratione caloris:At repulſio ab his fiet,à quibus attractio,& impulſus prohiberi poteſt,prohibetur autem à frigidis, nam frigidi eſt mortificare,& ad centrum ducere, tum ab acerbis,tum adſtringentibus,acerba enim repellunt cõprimendo ſubſtantia terreſtri, & ſicca: Quæ igitur ſunt acerba,& frigida ualidißimè repellunt, ſicut eſt ceruſa,plumbum,plantago,galla,balauſtiæ: Quæ uero alterum tantum habuerint,pro ratione uirium æquales effectus producent,alumen enim, quamuis frigidum non ſit ualidißimè tamen repercutit,quoniam acerbißimum eſt:Etiam ſuccus ſolatri, & ſemperuiuæ ad id efficacißimi ſunt,licet acerbi non ſint,quoniã frigidißimi ſunt:At crocus,& ſpica nardi parcißimè repercutiunt, quoniam cum calida ſint, & modicè adſtringant, nec

diſsimili ratione ſeris ſiue endiuia repercutiẽdo inuali da eſt,quoniã nec multũ frigida,nec multũ acerba eſt.

De tentione & laxitate.

TENSVM à duro differt, nam quicquid tactui reſiſtit,illud durum eſt,ſiue à congelatione,ſiue à ſiccitate,ſiue à repletione fiat, ut ſupra diſtinctum eſt: Tenſum autem uocamus, cuius partes ad non naturalem ſubſtantiam extenduntur,ut inde labor, dolorq́; conſequatur,ſi tenſum ſenſibile fuerit: Intelligimus tenſionem fieri per partium diſtantiam,ita tamen, ut non à ſe inuicem ſeparentur,nam tunc non tenſio ſed diuulſio,continuiq́; ſolutio fieret,omne igitur quod extenditur indureſcit,quoniam partes à ſeipſis diſtractæ extenduntur,tactuiq́; minimè cædunt: At omne durum, non ſtatim tenſum eſt,quod enim ex ſiccitate,aut congelatione induruit,non habet partes extenſas, ſed potius contractas: Tenſioni opponitur laxitas, laxum igitur dicitur,cuius partes remiſſæ inter ſe concidunt, non ui, ſed languoris interuentu,addimus non ui ad differentiam eorum,quæ congelatione,aut exiccatio ne indureſcunt talia enim habent partes ui frigoris, aut ſicci contractas,neque tamen laxa,ſed dura dicuntur: Ergo cũ hæc ita ſe habeant,tenſio fiet quoties materia,quædam, ſeu uapor,aut flatus uacuitates partium replent,extendiq́; cogunt aut latari,ſicut contingere uidemus in mẽbrorum inflammationibus: Ad tenſionem igitur tollendam euacuantibus, & diſcutientibus indigemus,diſcuti-

tiunt autem, quæ cutim rareſaciunt, porrò rareſaciunt, quæ calida ſunt, ſed non adurentia, nam quæ adurunt ſuperficiem aſſando potius conſtipant, quàm rareſaciãt, ergo ad hunc uſum eligemus, quæ à primo uſque ad tertium gradum caleſaciunt, in primo tantum, ubi timemus attractionem, in ſecundo, & tertio ubi ſine timore attractionis ualidam diſcuſsionem optamus, debent autem talia ſubtilis ſubſtantiæ eſſe, ut facile penetrent, & craſsitudine non conſtipent, ut ſunt lilium, camemalum, ſemen lini, fœnum græcum, ſampſuchum, pulegium, calamentum, origanum, & reliqua: At *laxitas, quæ à contrariis cauſis oritur, id eſt, quando ſpatia particularũ inaniuntur ita, ut inter ſe concidere cogantur, repletione reſtituitur, quot igitur cauſæ erunt inanitionis, totterunt inſtrumenta repletionis, nam ſi inanitio, & laxitas fuerit propter membri imbecillitatem, fueritq; imbecillum ratione frigiditatis, congruo calore contemperabimus, calidasq; medicinas eligemus:* Sin *fuerit ratione caliditatis cum refrigerantibus occurremus:* Propterea Galenus *dixit, quandoque frigida, & humida membrum corroborare, & ſic de unaquaque intemperie dicemus, cui ſemper medicamentis oppoſitis occurremus, & methodum obſeruabimus.*

De pus mouentibus.

PVS *mouere eſt materiam abſceſſus ad formam reducere, quæ ſit illi maximè congrua, hoc autẽ non niſi à calore naturali fieri poteſt, ſemper enim co-*

ctio à calore naturali fit,ſicuti putrefactio à non natu-
rali:Ergo in pure monendo hoc maximè obſeruandum
eſt,ut calorem naturalem conſeruemus,& ſi fieri pote-
rit,etiam augeamus,non quidem in qualitate,ſed in ſub
ſtantia,calori enim naturali conuenit,ut plurimus ſit,
ſed non intenſus,aut acris,ut alibi oſtenſum eſt:In pure
igitur mouendo materiam eligemus, quæ contempera-
tiſsima ſit,& calori naturali ſimillima : In hoc diffe-
runt maturantia ab emollientibus, quòd emolliẽtia,(ut
ſupra diximus)augere debent qualitatem caloris, &
conſequenter excedere membri temperaturam, cui ap-
plicantur:Maturantia uero,ſeu ſuppurantia,intra eun
dem prorſus gradum conſiſtere cum corpore, quod ad
ſuppurationem ducitur:Sed quoniam uariæ ſunt, tum
hominum,tum membrorum temperaturæ, ideo pro ua-
ria illarum ratione,uaria ſunt ſuppurantia ita, ut ea-
dem medicina alicuius corporis reſpectu poſsit eſſe ſup
puratiua,alterius uerò mollitiua,ſicut alterius quoque
induratiua : Nos autem, ut medendi artem ad certam
methodum,quàm maximè fieri poteſt, redigamus om-
nium humanorum corporum temperatiſsimum propo-
ſuimus,cuius reſpectu tales,aut tales medicinas appel-
lamus,quod quidem in omnibus,quæ ad hanc ſpeculatio
nem attinent,obſeruandum eſt:Simillima igitur in calo
re cum temperatisſimo corpore ſunt, primo ipſius pa-
tientis manus,quæ loco ſuppurando applicari poteſt,
deinde aqua modicè calida,oleum dulce,ſuilla adeps, fa
rina tritici:Id unum hic eſt præcipuè attendendum, nã
cum calor innatus ſit conſeruandus,ut diximus,quæ me
dici-

dicinæ ſubſtantiam habebunt emplaſticam, meatus obſtruendo, plurimum efficient, ne calor, ſpiritusq; diffletur, et ita nõ tantum ſeruetur, ſed etiam augeatur, quod maximè quærendum eſt: Medicina *igitur, quæ uere ſuppurat materiam, non tantum moderati caloris eſſe debet, ſed etiam facultatis emplaſticæ :* Propterea *omnia unctuoſa, & pinguia, in quibus nullus caloris exceſſus ſit ad hunc uſum aptiſsima ſunt.*

De *aperientibus, & incidentibus.*

RAREFACTIONEM *ab apertione diſtinguimus:* Rarefacere *enim eſt ſuperficiem cutis magis ſolutam reddere, ut uapores per ipſius meatus difflari commode poſsint:* Aperire *autem eſt ad profunditatem meatum penetrare obſtruentesq; humores attenuare, abſtergere, & excutere:* Ideò *rarefacientia (ut ſupra diximus) modico indigent calore, & ſubſtantiæ tenuitate, aperientia autem, cum ad profunditatem penetrare oporteat, craſſosq; humores præparare, & excutere, indigent primo craſſa ſubſtantia, & ualido calore, in craſſa enim ſubſtantia calor fundatus diutius conſeruabitur, nec facile expirabit, donec actum proprium expleuerit:* Sed *quoniam periculum eſſet, neque calidiora ſunt, & craſſæ admodum ſubſtantiæ, magis putrefaciant, quam aperiant, ideò ad aperiendum ſapienter eligemus, quæ ſecundum caloris gradum, uel primam tertii manſionem non excedant, tantum uero craſſæ ſubſtantiæ habeant, quantum ad ſuſtinendum diu-*

tius calorem ſufficiant, & ad penetrandum magis idonea reddantur, moderata enim adſtrictio, quæ in craſſa ſubſtantia fundatur, ſi calori adiungatur, tãtum ab eſt, ut caloris tranſitum impediat, ut potius adiuuet propellendo: Amara igitur omnia maximè ad hunc uſum conuenire uidentur, quæ ſupra docuimus in craſſa ſubſtantia fundari, quam calor ſufficienter concoxit, in caliditate uero non multum excedere, utilia igitur ſemper inuenietis ad obſtructiones aperiendas, ſiue interius, ſiue exterius applicueritis, quæ amara ſunt : Verum quia paulo ante docuimus rationem ſemper habendam, tum temperaturæ corporum, quibus occurrimus, tum etiam cauſæ facientis ægritudinem, ſæpe enim incidere poteſtis in corpora, quæ uel ratione propriæ naturæ, uel ratione materiæ obſtruentis craßitudinem, eruditatemq́; requirunt, atque optime tolerant ad aperiendas obſtructiones, quæcunque acriora ſunt, & ultra tertium gradum caliditatis exceſſerunt, ideò ſæpe ad uteri inflatus, ac menſes retentos ſcillam, & reliqua huiuſmodi ſæpe adhibemus utiliter: Talis igitur ſit medicamentorum aperitiuorum methodus: Nunc de incidentibus loquendum eſt: Ad hoc autem, ut aliquid commodè incidi poſſit, certum eſt diuiſionem, & penetrationem ſummopere neceſſariam eſſe, ſed utrunque eſt caloris proprium : At quoniam, quæ incidi oportet in corpore humano illa omnia frigida, & craſſa ſunt, non poſſunt autem talia à quocunque calore ſuperari, ſed à ualido tantum, & incidi, ideò incidentes medicinas calidas admodum eſſe oportet: Eliges igitur ad incidendum, quæ in tertio gra

du

du calefaciunt: Rurſus quoniam qualitatum primarum actiones per contactum fieri oportet, qualitates autem contangi non poſſunt, ſed corpora qualia, ideò medicinæ uim incidendi habentes tenuiſsimæ ſubſtantiæ eſſe debent, ut facile penetrent: Habemus igitur ex diſcurſu tales medicinas calidas, & ſiccas eſſe in tertio gradu, cum tenuitate ſubſtantiæ, ut aniſum, ammi, carum, fœniculum, ſeſeli, caſsia odorata, cinnamomum, gingiber, piper, ac reliqua innumerabilia: Sed de aperientibus, & incidentibus ſatis iam dictum ſit.

De putrefacientibus.

SATIS conſtat putrefacientia è regione aduerſari maturantibus, tum ratione agentis, tum ratione finis: Maturatio enim fit à calore naturali materiam ad optimam, quam poteſt formam reducente putrefactio autem à calore præter naturam fit, ſubiectam materiam ad corruptionem, et rarefactionem ducente: Ergo ſi maturantia ſimillima calori naturali ſunt, putrefacientia aduerſiſsima eſſe oportet, medio enim ambo extrema aduerſantur: Cum igitur calor naturalis temperatiſsimus ſit, & in medio extremorum conſtitutus, pariter ab utroque extremorum corrumpi poteſt, merito ergo omnia calidiſsima, & frigidiſsima aduerſa ratione putrefaciunt, frigidiſsima quidem extinguendo calorem naturalem, calidiſsima uero ipſum humidum ex naturali tēperamento, igneum præter naturam reddendo ita, ut in pernitiem proprii ſubiecti col-

liquande, & adurendo degenerent, talia ſunt, quæ tam in frigiditate, quam in caliditate ad quartum gradum excedunt: Sed utraque in agendo maxime differunt, frigidiſsima enim in primo occurſu, niſi deuicerint, & extinxerint calorem paulatim debilitantur, eorum enim ſubſtantia in corpore calido moram trahens incaleſcit, uimq; ſuam amittit: At calidiſsima primo occurſu calefaciunt, et igniunt, ſed ſi in tenui ſubſtantia fuerint, confeſtim expirāt, atque à calore naturali euincuntur, propemodumq; nimio ſuo feruore ſeipſa interimunt: Verum quorum eſt craſſa ſubſtantia, & terreſtris, cum eorum calor ad actum ductus fuerit, adurit, ac planè colliquat, neque enim facile difflatur, aut euincitur craſſæ illi ſubſtantiæ tenaciter inhærens, ſicut ignem uidemus in carbone ex quercus, aut alio ligno robuſto exiſtentē, id autem ita eſſe manifeſtè depræhendes, ſi diuerſas medicinas conſideraueris in eodem caloris gradu, uel non admodum diſsimili ſub diuerſitate ſubſtantiæ in craſsitudine, & tenuitate actiones enim uidebis adeo diuerſa fieri, ut ſub diuerſis generibus collocentur, nam ſi calor fuerit in ſubſtantia tenuiſsima fundatus, illæ medicinæ erunt ſimpliciter inciſiuæ & anaſtomaticæ. i. aperitiue, quemadmodum ſupra docuimus, piperis exemplo: Si uero tenuem ſubſtantiam habuerint, quæ iam ad craſsitudinem uergat, erunt illæ medicinæ etiam attractiuæ, ut galbanum, ſuccus cyrenaicus, ſagapenum: Sin adhuc augeatur, craſsitudo ſubſtantiæ, calorq; nō adeò ſit acutus, ac mordax, fient medicinæ cathæreticæ. i. carnem ſuperfluam colliquantes, & abſumentes, ut alumen

uſtum

uſtum, flos punicæ: flos aſii lapidis, et cætera: Si uero in eadem modica craßitudine permanentes calorem habeant acutißimum, erunt medicinæ eſcharoticæ. i. cruſtam inducentes ſicut Thapſia, euphorbium ad arces, ſinapi, bupreſtis, cantarides: Denique adaucta craßitudine, quæ mordaci calori adiungatur fient, quales diximus, medicinæ ſepticæ. i. putrefactiuæ: Et ſic patet quemadmodum ſecundum diuerſitatem ſubſtantiæ in craßitudine, ac tenuitate, diuerſæ admodum ſpeties actionum ab eodem calore producantur: Nunc de medicinis malas impreßiones, remouentibus agendum: Hæ ſunt ἀλεξιτήρια καθαρτικοὶ id eſt purgādi, uim habentes, et ἀνώδυνα.

De alexiteriis.

ALEXITERIA in duplici differentia ſunt, quemadmodum, & uenena: Venenorum enim quædam certis qualitatibus, quædam uero tota ſubſtantia interimunt, ergo uenenis certa quapiam qualitate interimentibus alexiteria occurrunt oppoſitis qualitatibus, & ſic frigidis uenenis calida alexiteria, frigida calidis offerimus: At uenenis, quæ à tota ſubſtantia interimunt longè diuerſa ratione occurrendum: Neque hic facilis methodi ratio habetur: Proinde diligentißimè aduertendum, ut Galeni mentem obſcuram, et ſub nimia caligine, uel breuitate uerborum, atque ambiguitate cælatam aſſequamur: Sciendum enim ad eorum, quæ dicturi ſumus notitiam, Galeni eſſe ſententiam (ut manifeſte oſtenditur iii. de fucultatibus ſimpl. med. ultra mediū)

quòd ſicut quædam medicinæ ſunt, quæ à proprietate certos euacuant humores ita,ut quædam inueniantur, quæ ſurculus,& ſagittas carni infixas attrahunt, quæ ne digitis quidem facile euelli poſſent,ſic alias nonnullas inuenies, quæ certa uenena certis quibuſdam uiribus à tota ſubſtantia emanantibus attrahere, & diducere ualeant:ut ad uiperarum uirus:aſpidum, & ceraſtũ propria quædam alexiteria ſunt, quæ ſi uiperarum, exempli gratia,uirus attraxerint,ad reliqua uenena inutilia reperiuntur: Talem autem attractionem fieri ratione cuiuſdam ſimilitudinis in ſubſtantia demõſtrat Galenus in loco prius adducto, & in v. lib. de ſimplicium med.facul.& alibi: Si ergo ex Galeni mente alexiteria uenenorum quæ à tota ſubſtantia interimunt, habeant proprietatem educendi, attrahendiq́; proprium uenenum, quemadmodum magneti uis ineſt,ut attrahat ferrum ad ſe,eſtq́; huiuſmodi uis attrahẽdi,ſimilitudinis cuiuſdam ratione, quæ in tota ſubſtantia inuenitur,quæ tamen ſimilitudo non facit identitatem, alioqui ferrum attraheret ferrum,ſed proportionem quandam formarum,quam ſequitur attractio unius ad alterum ita,ut attrahens ſit,in quo eſt proportionis exceſſus, attractum,in quo defectus, reliquiuntur ex dictis,ut alexiterium.parte aliqua ſimile ſit ipſi ueneno, quod attrahit,non tamen omnino ſimile,tum propter rationem dictam,tum quoniam ſi omnino ſimile eſſet,pernitiem, potius augeret quàm ſalutem afferret; Quum ergo uenenum diuerſiſsimũ ſit toto genere corpori humano (ut teſtatur Galenus, tum alibi,tum in v.lib.de ſim-

ſimplicium med. facul. relinquitur, ut quanto alexiterium in ſimilitudine à ueneno recedit, tanto ad corporis humani naturam accedat, nam quod ab altera contrariorum diſsidere facit, alteri aſsimilatur: Ergo, *ſi hæc ita ſe habent, ſequitur alexiteria media eſſe inter corpus humanum, & uenenum, ut recte ſentit* Galenus: Cum *ergo aſſumitur medicina alexiteria, inuenitq́; uenenum ſibi proprium in humano corpore: illud attrahit & hominem liberat à pernitie:* Si *uero non inuenerit, cum ſit naturæ humanæ diſsimilis: ut oſtenſum eſt, accedatq́; aliqua ex parte ad ueneni naturam, tunc lædat corpus, & ſi ualida fuerit, etiam interficiet:* At *ſi pauca quantitas huiuſmodi medicinæ aſſumatur, uenenum quidē mouebit, ſed non educet, ſi multa ultra illud quod expellet uiolente operabitur, & in magnum diſcrimen corpus humanum ducet, trahetq́;, longe magis q̃ medicina ſolutiua facere ſoleat, quæ ſi pauca, ac debilis fuerit: humores mouebit, & non educet, ſi redundans ſanguinem etiam attrahet, et mirum in modū nocebit:* Ex *quibus oportet cerni alexiterium cum medicina ſolutiua magnam habere ſimilitudinem, apparet etiam, quando intelligendum ſit, alexiterium medium eſſe inter uenenum, & corpus humanum: et cur alexiterium plus æquo ſumptum, noceat, cur minus, non proſit, quæ omnia à* Ga*leno ſatis obſcurè explicata fuerunt.*

De *catharticis, ſiue purgantibus.*

D E *catharticis uero plura dicere non oportet,*

cum

*eum ſatis conſtet, ut de alexiteriis diximus, à forma ſpecifica humorem unum, uel plures attrahere ita,ut iubant uentriculum uirtute attrahendi aliena,naturalis enim uis eſt uentriculi alimentum, & ſubſtantiam attrahere per os,ut ad formam chyli conficiat, ſed ui medicamenti alteratur, atque ita extra propriam ducitur naturam,ut cogatur,propria,actione ſopita,humores à meſaraicis,hepate,& toto ambitui corporis ad ſeipſum uiolente attrahere,neque prius ceſſat,quàm medicamenti uis reſoluta,& à naturali calore deuicta fuerit:*Neq; *mirum hoc uideri debet,ſi et princeps animæ facultas in cerebro exiſtens epoto ſolatro maniaco, tãti ſper ad inſaniam:ad extraneasq; imaginationes adducatur, donec ſolatri uis à calore naturali omnino dominetur:*Certum *eſt etiam noſtra ætate* Mauritanos, *pluresq;* Syriæ *populos, quoties ſua illis libido ſuaſerit,cuiuſdam herbæ ſuccum haurire,quo læti admodũ efficiuntur,oblitisq; omnibus familiaribus negotiis,uiſa quædam periucunda perſpiciunt, cuius herbæ ui reſoluta ad priſtina negotia redeunt:multaq; huiuſmodi alia medicamenta ſunt,& reperiuntur,quæ uarios admirandosq; effectus in corpore producunt, ut mirum non ſit,ſi medicamentum ſolutiuum ita uentriculum afficiat,quemadmodum dictum eſt:* Ex *hoc attractionis modo rectè intellecto apparet, cur* Hippocrates *dixerit :* Corpora, *q̃ purgare uolueris,oportet fluida facere, & cur concocta medicari præcipiat ; ſi enim humores attrahere oportet, debes uaſa omnia,per quæ tranſituri ſunt humores,aperire,molireq;,ut facile tranſeant neque*

que in tranſitu aliquid obſit: Præterea cum humores co cti, ac tenes facillime attrahantur, ut oſtenditur in lib. primo de uſu partium, humores, ſi craßi, ac crudi, ſunt concoquendi, id eſt attenuandi, & abſtergendi, ut facilius attrahantur: Præterea cum ſyncera bilis, tenuis, liquida, & acerrima ſit, ut in libro ſecundo de facultatibus naturalibus, circa finem, & cum propter ſubtilitatem imbibatur, & ob acrimoniam facile abradat, & excoriet partes, per quas uiolenter attrahitur, molles alioquin, & paßioni expoſitas, facileq́; medicamentum eludat: Propterea et illa concoquenda eſt, tum ſubſtantiam, tum acrimoniam contemperando, ut ita ſine læſione extrahatur.

De anodynis, ſiue dolorem ſedantibus.

DE anodynis autem medicamentis iam ſatis conſtat, duo eſſe, quæ id efficere ualeant, uel quæ moderate calefaciunt, cutis meatus aperiendo, & humores per halitum diſcutiendo, qui loco impacti diſtendunt, diſtrahuntq́; partes, & ſolutionem continui moliuntur, uel quæ ſenſum ſua frigiditate mortificant, & ita locum affectum ſtupefaciunt, ut amplius propriam iniuriam non percipiat: Qualia uero ſint moderatè calida, quæ calefacere cutim, & per halitum diſcutere ualent, tum ea, quæ ſua frigiditate ſtupefaciunt, iam ſatis abundè ſuperius declarauimus, ſubiectis ſingulorum exemplis: Supereſt igitur, ut ad tertiarum uirtutum methodum inueniendam accedamus, quæcunque enim de ſe-

cundis

cundis reliquimus, etiam à mediocri ingenio facilè inue nientur, ſi modo, quæ hactenus à nobis dicta ſunt, recte memoriæ mandauerit.

De tertiis qualitatibus.

CVM autem talis ſit proportio facultatum medicinarum inter ſe, qualis eſt actionum, uſuumq́; proportio inter ſe, ex quarũdam actionum uſuumq́; obſeruatione, quæ maximam habent inuicem affinitatem, & mutuam proportionem, ea uia, rationeq́; perſcrutabimur, ut huiuſmodi eſſentiali habitudine cognita, & ordine naturæ percepto, melius res intelligamus, & intellectas fidelius memoriæ commendemus: Actiones igitur uicinæ, cognatæq́; ſunt inuicẽ, ut oſtendemus, urinã ducere, pus, & craſſos humores è thorace excutere, calculos comminuere, menſes mouere lac, & ſemen generare, obſtructiones aperire: Medicamenta igitur ad hos uſus cognata inuenire oportet, ſimilitudinemq́;, ac differentiam ſingulorum oſtendere, & cauſas effectuum initio à natura rei ſumpto perſcrutari.

De urinæ prouocatione.

QVANTVM ergo ad urinæ prouocationẽ attinet, primo ſciendum, de his nos tantum acturos, quæ hoc primo, & per ſe, ac propria, ſui ratione efficere ualeant, non per accidens: Si enim exempli gratia, obſtuctio fuerit, uel in collo ueſicæ, uel

in renibus,uel in uaſis urinariis,& diſcuſſa obſtructio-ne urina ducatur,talis actus proprie non prouocatio urinæ,ſed apertio obſtructionis eſt appellandus, quam poſtea urinæ exitus liber,prius uiolenter detentus ſub-ſequitur:Suis igitur locis ſingula quæq; proſequemur, & de obſtructione,& prouocatione urinæ ſeorſum tra ctabimus;Supponendum itaque eſt a eorum,quæ proxi-me dicturi ſumus notitiam, renes ideò genitos à natu-ra,ut ſerum aquoſitatemq; ſanguinis attrahant, & ad ueſicæ concauitatem repellant: Vbi igitur huiuſmodi actio,aquoſitatis ratione impedita fuerit,quecunque ta lem aquoſitatem præparabunt,ut commodè attrahatur, & educatur, illa primo, & per ſe urinam prouocare dicentur:Vitium autem,quo aquoſitas, uel non attra-hatur,uel difficulter trahatur,dum in aquoſitate eſt,cō tingit, uel qua pauca ſit,uel quia ſanguini multum ad-mixta,aut craſſa, aut uiſcoſa,ſubtile enim facilius at trahitur,quam craſſum,ut Galenus teſtatur in lib.quin to de uſu partium: Si ergo prima cauſa fuerit id eſt, aquoſitatis paucitas,ut urina deficiat,ad ipſam prouo-candam eligere oportet illa,quæque tenuis: & fluidæ ſubſtantiæ fuerint,ac facile penetrauerint, qualis eſt aqua pluuialis uinum tenue album,pauciferum, melope ponum ſuccus etc.Si ſecunda,ac tertia cauſa contigerit, ut illa aquoſitas,uel ſanguini admixta,uel craßior red dita fuerit,indigebit proculdubio his,quæ facile ad ue-nas omnes penetrare poßint,& ubi penetrauerint, fun dere, incidere, craſſumq; à tenui ſeparare: quæ autem facile penetrant,& incidunt tenuißimæ ſubſtantiæ eſſe

opor-

oportet, ut ſupra oſtenſum eſt, calidi enim proprium eſt diffundere, eliquare, ſæparare eterogenea, & congregare omogenea: Ergo ad prouocandam in hoc caſu urinam, eligere oportet, quæ tenuiſsimæ ſubſtantiæ ſunt, intenſeq; admodum caliditatis, ita, ut diffundere & ſæparare faciant, talia ſunt calida, & ſicca in tertio gradu cum tenuitate ſubſtantiæ, ut apium, daucus, petroſelinum fœniculum, ammi, phu, ſeſeli, cinamomum, & reliqua: Hic animaduertendum eſt, multa reperiri, quæ urinam medio quodam modo prouocāt, uidelicet neque omnino per ſe, neque omnino per accidēs, ſicut ſunt, quæ moderatam uim abſtergendi habent, attenuandi, & refrigerandi, iſta enim in uenas penetrātia, et calorem ardentem, adurentemq; inuenientia, & aquoſitate reſoluētia, illum ſua frigiditate reprimunt, & ad temperantiā ducunt, ac præterea attenuant, quod denſatum eſt, & uiſcidum abſtergunt, ut inde iam præparati humoris commoda ad renes reddatur attractio exempla ſunt horum, pepones, melopepones, cucurbitæ, & cucumeris caro & ſemen, & gramen &c. Conueniunt hæc magis calidioribus, temperaturis ad prouocandum urinam, cū ſcilicet ueremur, nè calida illa diuretica potius durant ſanguinem, paucioremq; reddāt aquoſitatem, q̄ augeāt: Dicuntur autem talia media, quoniam inter utraque ſunt. i. quia per ſe, et per accidēs urinam prouocant, per accidens enim prouocare uidentur, quoniam extingunt calorem adurentem ſanguinem, & reſoluentem ſerum, ſiue aquoſitatem, quæ ad renes attrahi deberet, per ſe autem quoniam attenuando, & incidendo ſanguinem, ſeparant,

*parant,quod in illo fuerat aquoſitatis, non quidem ui caloris,ſed ui tenuitatis ſubſtantiæ penetrantis,ac ſæparantis:*Reliqua *autem,quæ abſtergunt,aperiunt,mordicant,ſi quando urinam prouocant per accidens id efficiunt.*

De pure, & craſsis humoribus è thorace excernendis.

AD PVS *uerò, & craſſos humores è thorace commodè excernendos ſimili quodam modo attenuationis,inciſionisq́; indigemus:* Exiccatio *autem hoc loco,calefactioq́; non requiritur,nam cum aeris excuſsi impetu educantur è thorace excrementa,longe commodius impellentur mediocriter humida,quam ſicca,ut facile patet rerum naturam conſideranti:* Ergo,*ad huiuſmodi uſum eligenda ſunt,quæ attenuant quidem,& incidunt,ſed non multum calefaciunt,& ſiccant, talia maximè erunt,quæ paulo ante diximus,media eſſe inter urinam prouocantia per ſe,ac per accidens mouentia, ut peponum,melopeponum,melonumq́; caro,& ſemina,pinei nuclei,maluæ ſemen,terebinthina:*Non *igitur ab re affinia dicuntur,quæ urinam prouocant, ac humores è thorace excernunt,colligiq́; ex dictis poteſt,quatenus ſimilia,ac quatenus diſsimilia ſint:*Oxymel *etiam ad hũc uſum commodiſsimum eſt,quod non admodum acre, ſed dilutum fuerit,tale enim maxime ſine calefactione,exiccationeq́; attenuat,& incidit,nam,ut ſummatim rem totam complectar uno uerbo,quæcunque ita attenuãt, &*

incidunt, ut non exaſperent, uel potenter exiccent, ac ſi fieri poteſt, etiam humectent, ea omnia ad thoracis humores præparandos, commouendos, excutiendosq́; commodiſsime admouentur.

De comminuentibus calculum.

AD COMMINVENDOS calculos, & lapides, unum ſciendum, quod parum hoc loco Galenus diſtinxit quædam propriam comminuendi calculum uim habentia, quinque, & à quacunque cauſa fuerit: Ea autem ſunt, quæ tenuiſsimæ ſubſtantiæ exiſtentia, incidere, ac diuidere poſſunt ſine manifeſta caliditate, neque enim aliter calculus comminui poteſt, cum ſit ex materia terrea uiſcido humore conglutinata, & ab acri calore excocta, talia autem neque à calido, neque à frigido diſſoluuntur, ut habetur in quarto meteororum, ut patet de lateribus, ſed conteri, incidiq́;, atque in minimas partes ab aliquo incidēte ſeu cōterente comminui poſſunt: Ad hunc igitur uſum (ut diximus) attenuantibus, & incidentibus ſine aliquo manifeſto calore indigemus, nam quæ acrius calefaciunt magis excoquunt, indurantq́; lapidem, quàm comminuant, talia autem maximè ſunt, acetum ſcilliticum, oxymel ex eodem confectum, & ſuccus limonum, deinde ſuccus oxalidis, quā accetoſam uocant, radix rubi aſpargus regius, betonica gramen, adiantum ſeu capillus ueneris: hemionilis, aſplenium: ſeu cetrach, et reliqua: Quædam uero alia ſunt, quæ non propriæ lapides incidere dicūtur, ſed ab-

*abſtergendo,atterendoq́; ſuperficiem,non parum ad cõminutionem conferunt, talia autem ſunt omnia, quæ ſua aſperitate abſtergũt,& atterunt,duo enim corpora dura,et aſpera ſimul colliſa atteruntur inuicem,& comminuũtur,ut uitrum contritum,lithoſperma,milium ſolis,melia,uel chia,duæ eſt genus terræ:imo etiam ipſemet calculus à nonnullis in potu exhibetur,*Atquæcunq; *calidiora uſque etiam ad tertium gradum ſæpißime cõtra huius regulæ præceptum,ab authoribus ad comminuendos calculos exhiberi ſolent,non aliter conueniunt, q̃ uel ubi calculus ſatis compactus non ſit, nullamq́; habeat,uel paruam glutinoſitatem, nă ſi ulterius calefiat, frãgitur exiccato debili glutine,puluéremq́; redigitur, uel ubi indigemus urinæ prouocatione:ſeparationeq́; ſæroſitatis à ſanguine,quæ abluat,deducatq́; harenulas et calculorum fruſtula,quæ ſæpe in meatibus impinguntur,magniſq́; cruciatibus hominem torquent:*Ergo *urinæ multitudo abluendo, ac abſtergendo ad hunc uſum maxime faciet,quod maxime poſſunt medicinæ tenuis ſubſtantiæ,calidæ,&ſiccæ in tertio gradu,ut ſupra docuimus:* Et *ſic perturbari non debemus,ſi talia quoq; à ſcriptoribus inter calculos comminuentia connumerantur:*Sed potius enitendum,ut opportune ſeorſum ſingulis uti diſcamus:diſtinguamuſq́;,quando uere comminuẽtibus,quando abſtergentibus,& atterentibus,et quãdo urinam prouocantibus ſit utendũ,quæ omnia à methodo therapeutica ſunt expectãda:* Neq; *ideo prætermittere oportet,quædã inueniri,quæ ab oculta quadã proprietate:& nõ à qualitatibus manifeſtis per methodum inuẽ-*

tis,poſſunt ſingulas actiones efficere, quas & hactenus diximus,& infra dicturi ſumus:Exemplum de urinam prouocantibus,ut cantarides:De thoracem expurgantibus tuſſilago,ſiue farfara:De lapidem comminuentibus,ut lapis iudaicus,de quo Aetio teſte refertur, quod ſi diutius inguini apponatur,calculum ueſicæ frangit.

De prouocantibus menſtrua.

DE medicinis autem menſtrua prouocantibus multæ proponuntur difficultates, in quibus omnes ferè,quos hactenus uiderim,implicantur:Cum enim plurimæ cauſæ ſint, quæ menſes retineant, & totidem ſint medicinarum genera,quæ ſingulis retentionis cauſis occurrant, non ſtuduerunt inuenire propriam, & per ſe huiuſmodi retentionis cauſam,ut illam diſtinguẽtes ab aliis,quæ per accidens,& non propriè id efficiũt medicinas quoque proprias ad menſes ducendos excogitarent:Cum ergo menſtrua retineri poſſint,uel ratione uirtutis,uel uitio ſanguinis,uel obſtructione uiarum, & orificiorum exiſtentium in matrice,ſi rectè rei naturam perpendetis,ut à medico faciendum eſt,uidebitis nihil proprie menſtrua prouocare,niſi quod uias,& orificia aperiat,& abſtergat,nam ſi uirtus imbecilla fuerit,ac propterea deficiat in expellendo, & ſeparando excrementa:Conſtat,ſi quis eam uirtutem corroborauerit,per accidens menſtrua prouocaſſe, neque enim minus reliquis corporis functionibus, expulſionibusq; ita conſulunt:At ſi ſanguinis uitio id acciderit,fueritq; pau

citas cauſa, tunc corpus alere oportet, & ſanguinis copiam generare, quod ualde per accidens eſt menſtrua prouocare: Si uero fuerit in ſanguine uiſcoſitas, aut craſſities, uel erit illa craßities terreſtris ratione caliditatis adurentis, craßioremq́; ſanguinem reddentis, & tūc cum frigidis, & humidis ſædando acrimoniam, & ad tēperiem calorem naturalem reuocando, ſanguinem tenuiorem, aptioremq́; ad fluxum reddemus, & ita menſes prouocabimus: Qua ratione Dioſcorides lactucam ad menſes ciendos aptam eſſe teſtatur, plurimam ambiguitatē legentibus afferens, qui recte diſtinctionib. uti neſciunt: Sed id quoque, ut ſatis patet, alterare ſanguinem eſt, non ducere menſes; At ſi craßitudo ſanguinis uiſcida fuerit cum multa pituitæ admixtione, tunc indigemus ualide incidentibus, & calefacientibus, quæ attenuant, calefaciunt, incidunt, liquefaciunt, & craſſum ſeparant à ſubtili, ac propterea omnia diuretica ſunt ad hunc uſum aptißima, de quibus ſuperius copioſe tractauimus, & in hoc caſu non differunt diuretica à prouocantibus menſtrua, ubi plerique medicorum hallucinantur, neque diſtinguere ſciunt, quæ menſes cient, à diureticis, ſicut quotidie conuerſando depræhendetis: Sed cū hæc operatio ſit ad urinas, & menſtrua ducenda communis, ideo patet non eſſe per ſe menſtruis tradenda, ſed potius urinis, nam in hac ſeparatione, licet purificetur ſanguis, libereturq́; à uiſcido humore, nihilominus ſeroſitatis actualis fit ſequeſtratio, quam ita ſequeſtratam renes ſubito attrahunt, & ita actio directa eſt ad urinas, non ad menſtrua prouocanda, ſequitur enim poſtea,

ut ſanguis purificatus, tempore mẽſtruorũ liberè fluat: At ſi mẽſes retineãtur propter meatuum, orificiorumq́; obſtructionem (intelligo per meatus uias, per quas ſanguis deducitur per orificia, uaſorumq́; extremitates) tunc uerè menſtrua prouocari dicuntur, quæ uiolenter retinebantur, ſeu intercipiebantur, ut in alias partes auerti cogerentur: Id autem fit aperientibus, & abſtergentibus: Nam cum tantus ſanguinis impetus intercipitur, neceſſe eſt, ut meatus ipſi, & orificia ſint in profundo obſtructa, lentoq́; humore obſeſſa: Ideo non leniter aperientibus, & abſtergentibus, indigemus, quorum uires propter ſubſtantiæ tenuitatem facile reſoluuntur, talia enim potius ad incidendum cum uiolenter, & cito pertranſeant, quam ad aperiendum accommodantur, ut ſupra oſtendimus: Ergo in hoc caſu eligenda ſunt medicamenta craſsioris ſubſtantiæ, ut inhæreant loco aperiẽdo, nec facile reſoluantur, ita tamen, ne tanta ſit craſsitudo, ut tranſitus obturetur, ſed moderata, quæ tantum ſufficiat ad moram idoneam, & ad reſiſtendum maturæ reſolutioni, quæ in cæteris adiuuat potius penetrationem, tanq̃ manducendo ea, & comprimendo, q̃ impediat, quod facere nos ſupra docuimus omnes medicinas, quibus adiuncta eſt immodica caliditas, & non modicè abſtergentes: Ergo ſi uerum eſt, quod ſupra probauimus, amara omnia calida eſſe, & in ſubſtãtia craſſa fundari, atque in hoc ab incidentibus differre, ineſſeq́; illis maximam uim abſtergendi, nulla ad menſes ducendas commodior inueniri poterit medicina, q̃ quæ amara ſit, talis enim adhærendo abſterget, ac penetrando deducet

quic-

quicquid obſtabit: Quod ſi cum amaritudinè, & moderata abſterſione ſibi acrimoniam quoque ſimul aſciuerit, qua craſſos humores poßit incidere, illa medicina proculdubio omnibus numeris ſufficiet: Non *igitur mirum, ſi ſabina tam efficaciter poßit ad menſes ducēdos, cum, ut* Celſus, & Galenus *quoq; aſſerunt in capite proprio, amaritudinē habeat acrimoniæ, abſterſioniq́; permixtam:* Si *ergo inuenies medicamenta his tribus ſaporibus inſignita, cæteris ad hunc uſum præferenda cognoſces:* Sin *minus amara eligito, hanc præterea methodum obſeruando, quæ ex rei natura pariter ſumitur, et de qua nos ſupra quoque nonnihil meminimus:* Nam *ſi exterius ad orificia uaſorum uuluæ medicamenta prouocantia applicueris, illa obſeruari debent, nè multum ſint adſtringentia, alioqui adſtrictio prohiberet, ne medicinæ uis ad profundum penetraret:* Ideo *ad hunc uſum potius eligemus, quæ cum amaritudine, tenuitatis quoque ſubſtantiæ nō parum participent, ſicut eſt amaracus, centaureum minus,* Ariſtolochia, *pulegium, ciclaminus, ſcilla, & huiuſmodi:* Si *uero intra per os exhibueris maiorem adſtrictionem non timebis, dummodo ſit inſignis amaritudo, neque enim ita obſtabit adſtrictio, nam medicina illa uias ſatis latas inueniet, per quas tranſitura eſt, caloremq́; idoneum habebit, qui dilatet, & educat:* Ideò *aloe, & abſinthium interius ſumpta ad menſes ducendos efficacißima ſunt, quæ exterius appoſita parum prodeſſent, uel fortaſſe etiam nocerent.*

DE COMPONENDIS MEDICAMENTIS COMMENTARIVS A IOANNE BAPTIſta Montano Phyſico Veronenſi dictatus,

ET A VINCENTIO CASALI BRIXIENSI AVDITORE NOTATVS.

MEDICAMENTA *ad uſum aptiora, commodioraq́; reddimus ſi uel duo aut plura ſimul commiſcentes, uel aliqua arte ſingula præparãtes, uel utrunque facientes, id eſt, & ſimul commiſcentes, & mixturam certa aliqua ratione condientes: Circa iſtos tres tanquàm apices ſummaq́; genera tota ars uerſatur, qua medicamenta ad uſum paramus: Tres igitur ſectiones proponemus in quibus ſingulis ſingula genera explicabuntur. Primo tamen illud ſciendum, nos ideò ad quodlibet horum generum accedere, ut medicinarum uel qualitas, uel ſubſtantia emendetur, uel ut gratiores, cõmodioresq́; aſſumentibus reddantur, ſuntq́; hæc omnia tribus hiſce generibus maximè communia.*

Qua

Qua arte commiſceantur medicamenta ſecundum qualitates primas ſimiles.

COMMISCEMVS *igitur medicinas, uel ut qualitas tantum: ſeu qualitates, uel ſubſtantia alteretur, uel iocunditatis gratia, uel ut duo, aut omnia tria ſimul efficiantur: Primo itaq; de ratione miſcendi medicamenta ob qualitatem, uel qualitates alterandas dicemus, poſtea de reliquis: Sed quoniam apud medicos quædam primæ qualitates dicuntur, ut caliditas, frigiditas: quædam ſecundæ, ut dulcedo, amaritudo: quædam tertiæ, ut abſterſio, cõſtrictio, quædam quartæ, ut prouocatio urinæ, menſtruorum, et ſudoris: dicendum eſt prius, qua ratione primæ qualitates commiſceantur: Si uſu ueniat, ut qualitates tantum medicinæ ſint commiſcendæ, id proculdubio fiet, quando in una ſimplici medicina nõ habemus gradus præciſos, qui ad uſum noſtrum ſunt neceſſarii, exempli gratia, ſi corpus ad duos gradus frigiditatis lapſum fuerit, et ideò medicina indigeamus, quæ per duos gradus oppoſitos à temperamento receſſerit, atque ea quidem ſi tunc temporis nobis deſit, copia uerò ſit aliarum multarum, quæ partim excedant, partim deficiant, quæ deficiunt cum his, quæ excedunt tali ratione commiſcebimus: ut in mixto quæſita gradum menſura reperiatur, ut ſi duas habuerimus medicinas, alteram quidem in primo gradu tantum calidam, alteram uerò in tertio, cum illa quidem deficiat, hæc autem excedat, ſi utraſq; ſimul commiſcebi-*

mus ex eo excuſſu tertii gradus, & receſſu primi reſul tabit tertia menſura ſecundi gradus, quæ erat quæſita à nobis: Nec diſsimili modo, ſi frigidam primi gradus calidæ in tertio admiſcebimus, ad ſecundum gradum ca liditatis (ut uulgatum eſt) totum compoſitum reduce= mus, atque id quidem ſine controuerſia Galenus com= probare uidetur: Sed quoniam hæc maxima omnium eſt difficultas, quæ in arte componendi inueniri poteſt, pro pterea antequàm ad alia progrediamur eſt pro uiribus explicanda, & quid ſentiam proferendum: Primo igi= tur ſupponendum eſt, quod aliàs fuſius declarauimus, medicinam non agere in humano corpore, quemadmo= dum faciunt elementa, elemēta enim applicata corpori alterant illud per qualitates, quæ illis actu inſunt, ut a= qua ſua frigiditate, & humiditate, actuali, ſic ignis cali ditate, & ſiccitate actuali, propterea primo occurſu ſic ſtatim agunt, niſi qualitas aliqua in corpore humano prædominetur, quæ ſuperet uim, & qualitatem elemen ti, tunc enim corpus deſinit pati, ut ſi qua ſua frigiditate corpori occurrat, & caliditas corporis maior exiſtens agat in frigiditatem, (à maiore enim proportione agen tis prouenit actio) tunc aqua nullo amplius pacto refri= gerat corpus, & quantum ad hanc qualitatem attinet, non amplius eſt expectanda ab huiuſmodi aqua refrige ratio, niſi deſtituatur à calore intrinſeco corporis, & ad propriam naturam redeat: Medicina autem cum ſit corpus mixtum non operatur, niſi per qualitates, quæ emanāt à forma ſpecifica, & à ratione proprii tempera menti, & ſi contingat aliter operari, talis operatio in=

erit illi per accidens, ut ſi exempli gratia oleum roſaceum niue refrigeratum actu refrigeret, aut ferrum cādens exurat, hoc eſt per accidens, non quia mixtum, ſed quia actu frigidum: uel calidum eſt: Cum autem calor complexionalis uniuſcuiuſque mixti ſit proprium ſubiectum, uel potius inſtrumentum formæ, tunc exercitantur actiones formarum, cum calor complexionalis in quolibet mixto præterquàm in animali, non actu, ſed potentia exiſtens excitatur, & elicitur de potentia ad actum, & ideò ſi fricetur electrum, aut magnes, longe efficacius hic ferrum, ille paleas attrahit: Ergo cum medicina corpori humano interius, uel exterius applicatur, à calore innato incaleſcit, ex qua calefactione calor cōplexionalis medicinæ excitatur, & elicitur, unde ſtatim omnes actiones eluceſcunt, et excitantur, quæ formæ ſpecificæ, & proprio temperamento conueniunt, uidelicet, calefaciendi, refrigerandi, humectandi, excitandi, abſtergendi, maturandi, erodendi, & ſimiles; Merito igitur dixit Galenus, omnes medicinas uires ſuas habere in potētia, & ad actum duci à calore naturali, quæ ubi ad actū reductæ ſunt, quod ad qualitates primas attinet, ſi cum corporis humani temperatura conuenerint, nulla inſignis alteratio ſuccedet, ſed ſi tēperaturæ diſsimiles fuerint, mutationes: alterationesq́; habebunt pro diſsimilitudinis ratione, ſequeturq́; uictoria, uel ex parte corporis, uel ex parte medicinæ pro magnitudine uirium alterius: Si igitur temperamentum medicinæ tale fuerit, ut corpori humano comparatum, ſuperet in illo qualitas caliditatis, & ſiccitatis, calor naturalis acuetur, & to-

tum

tum corpus reddetur calidius ad talem gradum, ad quē deducere poterit uis medicinæ: Idemq́; dicendum omnino de frigido, & humido, ſiccoq́;, quod de calido diximus, imo & de reliquis omnibus ſecundis qualitatibus: Sed nunc ſermo de primis futurus eſt: Ergo non male dicebat Galenus, ſi piper ſub glacie refrigeratum, quantum uis actu frigidiſsimum eſſet, & ſuccus mandragoræ ignis ui ad quēuis feruorem redactus fuerit, poterit utrunque iſtorum ſuis aduentitiis qualitatibus, piper quidē primo occurſu refrigerare, ſuccus uerò mādragoræ calefacere, nihilominus, dū poſtea calor innatus corporis, utriuſque calorem complexionalem excitauerit, longe diſsimili ratione, piper calidiſsimum reddet corpus, ſuccus mandragoræ frigidiſsimum, quoniam, ſcilicet, piperis temperamentū corpori humano cōparatū lōge calidius eſt temperamentum autem mandragoræ lōge frigidius eſt: Concluſio igitur ſuppoſiti de quo diſſeruimus, quæ nobis deſeruiet, talis ſit: Medicinas non agere in corpore humano eſſentialiter, propter aliquā qualitatem in illis actu exiſtentem, quemadmodum faciunt elementa, ſed ratione propriæ formæ, & temperamenti, quarum uires eliciuntur de potentia ad actum per excitationem ſui caloris complexionalis factam à calore innato humani corporis: Ex quibus ſequitur medicinarum facultates, cum cōmiſcentur, refrāgi inſimul, & alterari ad formam tēperamenti à ſingulis ipſarum diſtincti, ſicut cōtigit ex mixtione elementorum in quibus qualitates ſimplices ſint in actu, in mixtis uero in potentia tantum, refractæ ad ſecundam formam tempe

ra-

ramenti: Quando igitur ſimul miſcentur medicinarum qualitates in potentia exiſtentes, & ſub forma mixti, non inſimul agunt, uel patiuntur, ſed nec formæ ſubſtantiales agunt, cum non ſint inter ſe contrariæ: Erit igitur huiuſmodi compoſitio medicinarum, appoſitio quædam, non mixtio, ubi ſingularum formæ ſunt in actu, & quando tale compoſitum applicatur corpori, & à calore naturali calor complexionalis fuerit excitatus, ſingulæ medicinæ in hoc compoſito exiſtentes agunt ſecundum proprias formas, & uirtutes, quæ ſibi ſunt actu, ut ſi ſit in compoſitione medicina frigida in tertio gradu, & alia calida in eodem, quælibet agit ſeorſum ſecundum proprias uirtutes ita, ut altera calefaciat præciſe in tertio, altera in eodem frigefaciat, & hoc perpetuò uerum eſt, niſi medicinæ fuerint ſimul fermentatæ, fermentatio enim, ſiue fuerit facta per aerem extrinſecus, ſiue per ignem, ſiue per putrefactionem, non eſt ſine motu, & alteratione naturali, ut poſtea loco ſuo exquiſitius declarabimus, & peculiarem huius rei methodum, & rationem trademus: His igitur ita ſe habentibus, ſi rectè intelligantur, poterimus certa methodo ſumpta à rei natura metiri, quomodo fiat intenſio, & remißio graduum in medicinarum compoſitione, quando intemerius ſumuntur non formentatæ, poterimus, inquam, metiri, non tamen exquiſita menſura, ſed coniectura quadam, quæ proxime accedet ad ueritatem; præciſos enim gradus actionum naturalium ſolus Deus nouit, qui eſt formarum ſubſtantialium ſolus optimus author, & conditor: Primo igitur uidendum eſt, quo modo remittantur,

tur, & intendantur, deinde, ad quem gradum: Id præ oculis pro confeſſo habeamus medicinas compoſitas non fermentatas, ubi à calore naturali modo iam dicto excitatæ fuerint, ſingulas agere ſecundum proprias formas: componatur itaque medicina calida in tertio gradu cum medicina in primo gradu calida, & hoc compoſitum intra corpus ſumatur, excitetur q; calor utriuſq; complexionalis ita, ut utraque agat ſecundum formam propriam, certum eſt ex ſuppoſito, q; altera calefaciat in primo, altera in tertio: Quæritur modo hic, an ex tribus gradibus caloris in altero, & uno in altero ſimul iunctis in corpore, totus calor intẽdatur, uel remittatur? Facile reſpondet Gal. difficultatẽq; huius loci uel ignoraſſe, uel dimulaſſe uidetur: Ait.n. abſolute medicinã calidam in tertio iunctã cum calida in primo, cõpoſitum reddere calidũ in ſecundo, affirmatq; omnino intenſum à remiſſo remitti, exemplo ab aqua feruente ſumpto, quæ cum tepida commiſcetur: At nemo fortaſſe negabit intẽſum non remitti à remiſſo, & exemplum quoque concedet, ſed neſcio, an de ſimilitudine cõueniet: Sed quicquid ſit, duo dubia hic relinquit Galenus, & tacitè prætermittit, quæ omnino diſcutienda fuerunt, præſertim ab eo, qui minima quoque diſcutiat ad ſaturitatem: Alterum, an uerum ſit, quod ex uno, & tribus gradibus caloris à diuerſis temperamentis prouenientibus totus calor remittatur: Alterum, quod eſt longe difficilius, an, ſi conceſſerimus remiſſionem fieri, ſit huiuſmodi remiſsio ad ſecundum gradum præciſe, ut ipſe tam facile pronunciat, ac ſi eſſet omnibus notum: Pro declaratione primi

dubii

dubii omiſsis rationibus, quas Conciliator, et Auerrhois imaginantur, ueritatem, quam nos eſse arbitramur, ſimpliciter proferamus, eamq́; tã diſtincte ante oculos proponamus, ut penè ſenſibus diſcerni queat: Primò *certum eſt, ad hoc, quod medicina calefaciat, aut refrigeret, in primo, uel ſecundo, uel alio quopiam gradu, non tantum requiri proprium temperamentum, & formam, merito cuius apta ſit agere, quicquid agit, ſed etiam determinatam quantitatem, omnis enim uirtus in materia exiſtẽs augetur, & minuitur ſecundum augmentum, & decrementum proprii ſubiecti, unde quando dicimus, exempli gratia, piper calefacere in tertio gradu, intelligimus, ut in quantitate tali offeratur, quæ idonea ſit efficere, quod intendimus ita ut neq; deficiat, neq; redũdet:* Si .n. *ſupponamus, piperis drachmam ſufficere ad hoc, ut calefaciat totum corpus uſq; ad tertium gradũ, & exhibeamus drachmas duas, proculdubio ita inflãmabimus corpus ut penè igneſcat, imo ita poterit augeri, ut etiã tanq̃ uenenum pernecet:* At *ſi è conuerſo ſemidrachmã tantũ offeramus, non erit hoc pondus idoneum, ut totum corpus in tertio gradu calfaciat:* Quod *ſi ſolum ſcrupulũ dederimus, minus calefaciemus, atque ita inuenire poſſumus quantitatem, ut uix ſenſibilem calorem inducat, non aliter, q̃ ſcintillæ ignis centeſima pars, etiam ſi habeat formam ignis, præ exiguitate tamen ſubiecti, quãuis paleæ admoueatur, urẽdi facultate carebit:* Hoc *igitur tanq̃ manifeſtum ſuppoſitum admittentes dicimus, quod ſi exhibuerimus drachmam piperis, & illi non admiſcuerimus aliquid, cuius temperamẽtum frigidũ fuerit,*

rit,de qua mixtione inferius loquemur, ſemper calfa-
ciet in tertio gradu,etiamſi admiſcuerimus illi calidã
medicinam remiſſam,ut in primo gradu uel etiam tem
peratam: Ratio eſt,quia remiſſum non remittit inten-
tum,niſi duo ad minus conurrant, uidelicet, quod qua-
litates,& formæ ſint ſub eodem genere contrariæ, &
quod ſuſcipiant maius,& minus,quales ſunt qualitates
primæ elementorum, & tandem omnes paßiones,ſeu
paßibiles qualitates: At quæcunque actio emanat ab a-
liqua forma mixti,quæ ſit illi propria, & eſſentialis,
poterit quidem remitti ab alia forma,ſiue actu formæ
contra operante,ut ſi ab una forma,& uno quoque tem
peramento emanat actus calefaciendi corpora,poterit
remitti ab alia forma, & temperamento, unde proue-
niet actus refrigerandi,ſi ambo ſimul applicentur cor-
pori humano,& ambo ad actum ducantur: Nam quan
tum unum poterit à propria forma calfacere, tantum
alterum poteſt refrigerare,exempli gratia, roſa eſt in
primo gradu, frigida, & ſpica nardi calida eſt in
primo gradu ergo ſi æquis pondericus componan-
tur,& corpori applicentur,ex hoc compoſito neque ca
lefiet corpus,neque refrigerabitur, quoniam utraque
forma harum medicinarum æquales habet uires dire-
cte oppoſitas,quantum igitur hæc poterit refrigerando
tantum altera poteſt calefaciendo: At non eadem ratio
eſt,ſi ſunt eiuſdem generis: Nam ſi,ut ſuppoſitum eſt,
piperis drachma totum corpus calefacere poßit in ter-
tio,ſi admiſcueris illi ſpicæ nardi drachmã,quæ in pri-
mo tantum calfacit,nihil propterea dempſeris à calidi-
tate

tate piperis,niſi forte aliquid addideris contrariorum, quoniam utriuſq; formæ ſæparatim agunt quantum agere poſſunt,neque inuicem commiſcentur,neq; contra operantur, imo ambo calfaciunt : Declarariq; *id poteſt exemplo ſatis commodo,et claro,ut ſi* Socrates *quatuor gradus uirium habeat, quibus ſatis commode poßit ad ſe nauim attrahere,ſi acceſſerit illi aduerſus* Plato: *qui paribus uiribus eodem tempore retrahat tantum, quantum ipſe* Socrates *attrahit, nullos omnino motus nauis ſequatur, ſed à quacunq; parte uires declinauerint,fiet quidem aliqua ex parte aduerſa attractio tanto tamen imbecillior, quanta erit oppoſiti reſiſtentia:* At *ſi ab eadem parte* Socratis *alios accedat uno tantum gradu uirium pollens, qui pariter cum* Socrate *nauem conetur attrahere,hic profecto,non tantum tractum* Socratis *non impediet, aut intenſas eius uires non remittet,ſed etiam adiuuabit,& aliquo pacto intendet:* Quo *modo igitur* Galenus *dixit medicinam calidam tertii gradus à calida primi reduci ad ſecundum?* Hic *meminiſſe oportet ſuppoſiti, quod paulo ante declarauimus, uidelicet,actiones formæ materialis,ad hoc,ut debite,agant requirere determinatam,et debitam quantitatem:* Si *igitur piperis drachma ſit quãtitas ſufficiens ad hoc, ut corpus in tertio gradu calfaciat, ego qui remißiorẽ quæro calefactionem, ut ſecundi tantum gradus ſummam ſcrupulos duos tantum;* Sed *quoniam huius ponderis uires præ ſui paucitate antequàm totum corpus debite calefaciat,à calore illato reſoluetur,addenda illi aliqua moles eſt quæ ſimul non impediat,aut augeat ca-*

 loris

loris gradum à nobis quæſitum ſimulq́; conueniens pabulum adferat calori, ut non citius reſoluatur materia, quàm opus ſit: Addam igitur illi tantundem alterius medicinæ remiſsoris caloris, quæ molem quidem idoneam faciat ut poſsit medicamenti uis per totum corpus diffundi, non eius tamen acrimoniæ ſit, quæ eſſet in ſolo pipere, & accipio, exempli gratia, ſpice ſcrupulos duos, quæ calida eſt in primo gradu: Hæc ergo duo ſimul iuncta molem quidem unam ita conſtituunt, quæ ut dixi, ſit idonea toti corpori calefaciendo diuerſæ tamen formæ utriuſque ſeruantur, & cum piper, quamuis aptum ſit calefacere in tertio gradu non poſsit tamen præ exiguitate ſua, & ſpica non niſi in primo, quæ & ipſa, cum exigua ſit, non ſatis idonea eſt ad proprium ſuum affectum producendum, neceſſe eſt ut ex iſtis operationibus imperfectis duarum formarũ reſultet quædam operatio remiſsior quidem operatione potentioris formæ intenſior tamen debiliore: & ſic calor reſultans ex hoc compoſito erit quidem acrior, quàm qui à ſola ſpica produceretur, debilior tamen, quàm qui à ſolo pipere, ſi alterius integra & idonea quãtitas ſumatur, id autem eſt, quod quærebamus: ut ſcilicet, haberemus medicamentũ, quod declinaret à calido tertii gradus quod eſt in pipere: Non diſsimili ratione: ac ſi Socrati, qui quatuor gradibus uirium poteſt nauim attrahere, demerentur duo gradus, quibus dempis uix poſſet mouere nauim, & ita Plato uno gradu pollens accederet, qui tractum iuuaret, ex duabus iſtis uiribus iunctis fiet quidem

dem tractus ualentior, quàm ſi Plato ſolus traherēt ſuis integris uiribus pollēs, ualidior etiam, quàm qui fieret à Socrate ſolo ſic affecto, & integris uiribus pollente: Trahetur igitur nauis circiter tribus gradibus uiriū: Simili modo in compoſitione prædicta corpus caleſiet circa duos gradus caliditatis, quod quærebamus: Et qđ diximus de temperanda medicina calidiori commixtione alterius, quæ ſit remiſsioris gradus, idem tibi dictum putato de reliquis qualitatibus primis, frigiditate, humiditate, & ſiccitate: Et ſic habes, quo modo in cōpoſitione duorum medicamentorum, alterius intēſioris, alterius remiſsioris, remittatur qualitas prima compoſitæ medicinæ, & quo modo nō remittatur: quod erat primum dubium: Secundum autē dubium fuit de gradu determinato remiſsionis, quem Galenus ſe ſciuiſſe profitetur, inquiens: Si admiſceatur medicina calida in tertio cum medicina calida in primo fit compoſitum calidum in ſecundo, de qua re nūc breuiter dicam, quid ſentiam, Si ingenuè fateri uelimus, nihil hactenus habuimus, qđ determinatè, & exquiſitè uobis afferre poſsimus, poſſumus quidē, ut ſuperiori exēplo uidimus, uidelicet, in mixtione duorum ſcrupulorum piperis cum totidem ſpicæ, & in diſcurſu ibidem facto, accedere ad propinquā quādam coniecturam, qua exiſtimemus compoſitum in hac mixtione non procul abeſſe à caliditate ſecūdi gradus: Et ſi uos conſideretis ſingula, recteq; intelligatis, ingeniaq; exerceatis in hac, & ſimilibus mixturis, facile uidebitis uera eſſe, quæ diximus: Exquiſitisſimam autem, præcipuamq; huius rei notitiam tunc demum uo-

his oſtendam, quando formas ſubſtãtiales rerum exquiſitè cognouero, quas adhuc fateor me ignorare: Interim his contenti eritis, quæ tamen ad rectam medẽdi methodum ſufficiunt, & ad remittendas, intendendasq́; actiones primarum qualitatum in compoſitis per additionẽ ſimilium non ſine methodo, & ratione.

Qua arte commiſceantur medicamenta, ſecundum qualitates primas oppoſitas.

QVO modo uerò remittantur per commixtionem diſsimilium, & uirtutum oppoſitarum, cõmiſcendo calida cum frigidis, nunc supereſt dicendum: Longeq́; facilius eſt hoc explicare, meo iudicio, quàm quod iam declarare conati ſumus de mixtione rerum, quæ ſimiles habent facultates, differentes tãtum ſecundum intenſionem, & remiſsionem, licet Auerrhois ſenſit oppoſitum: Facile enim eſt uidere, ſiquis recte teneat, & intelligat, quæ ſuperius dicta ſunt, quomodo, ſiquis admiſceat medicamentum calidum in tertio cum medicina frigida in primo, ut piper cũ roſis, redeat compoſitum ad caliditatem ſecundi gradus, tãtum enim poterit forma roſæ uno gradu refrigerare, quantum piper tribus gradibus calfacere: Igitur ſi ex tribus gradibus caloris piperis unum dempſeris, qui à roſæ frigiditate remittitur, duo tantum gradus ſupererunt: Conſidera uero hic, ſemperq́; memineris, quicquid de oppoſitione inter caliditatem, & frigiditatem diximus, idem nos dicere de altera, quæ eſt inter humiditatem, & ſicci-

citatem: In quibus omnibus te exercere oportet, niſi uo lueris nomine tantum medicus eſſe: Eritq́; perpetuo nobis in mixtionis ratione abſeruandum, cum uoluerimus integrum gradum, uel integros gradus medicinæ remittere, quantitatem utriuſque æqualem miſcẽdam eſſe, quæ quantitas ſit idonea ad ſuos effectus integrè producendos, exempli gratia, ſuppoſuimus drachmam piperis totum corpus ad tertium gradum caliditatis calfacere poſſe, ſupponamus modò drachmam roſarum itidem poſſe totum corpus in uno gradu refrigerare: Ideò ſi uoluerimus integrum gradum caliditatis piperis remittere, roſarum drachma admiſcenda erit: Nam ſi plus addideris, plus quàm quæris, refrigerabis: Sin minus, erit etiam refrigeratio minor: Vnde ſi dimidium tantum unius gradus caloris à pipere ſit tollendum, roſarum ſemidrachmam commiſcebis: Atque hac uia in his mixtionibus te frequenter exercebis, in his.n. tibi exercitato facilis erit aditus ad miſcenda, non duo tantum, ſed plura etiam medicamenta: Nam cum uſus, atque neceßitas poſtulauerit, ut plures commiſceantur medicinæ, qualitates prius intendas, uel remittas, & ſi non una tantum qualitas, ſed plures fuerint remittendæ, neque duarum medicinarum mixtione id fieri poſſit, plures tunc commiſcendæ ſunt eadem prorſus obſeruata ratione, prius tamen ingenium in duabus tantum exercendum, quod ubi probè fuerit exercitatum, tunc iter ad plura quoque miſcenda patebit, & ita medicus eris re, non tantum nomine.

Qua arte commiſceantur medicamenta ſecundum qualitates ſecundas.

HIC modò ſeries poſtulat, ut de miſcendis ſecundis qualitatibus dicamus, quas eſſe diximus dulcedinem, amaritudinem, odorem, fœtorem, & reliqua huiuſmodi: Has igitur miſcebimus uel ratione odoris, uel ſaporis tantum, uel ratione alterius qualitatis, quæ talem ſaporem comitatur: Ratione ſaporis, aut odoris tantum, ut ſi medicina amara, aut fœtida exhibenda ſit, uereamurq́; (ut iure uerendum eſt) nè amaritudinem, aut fœtorem natura, ſpiritusq́; animales abhorreant, refugiant ab illis, & proſternantur, ut & uirtutis læſio ſequatur, & infœlix ſucceſſus purgationis, tunc amaris quidem dulcia, fœtidis uerò odorata commiſcebimus: Et hac ratione ducti rebus amaris mel, uiroſis uero, odoreq́; malis medicamentis aromata coniungimus: Ratione autem non tantum ſaporis, ſed alterius qualitatis, quæ ſaporem conſequitur, admixturam accedimus, ut ſi medicina exhibenda ſit, à qua euerſionem ſtomachi, & uomitum uereamur, uel ratione ipſius medicamenti, uel ratione aſſumentis, tunc illi admiſcemus aliquid acidi, auſteri, uel acerbi, non quidem ratione ſaporis tantum ſed etiam, quoniam à ſapore uis alia reſultat adſtringendi, corrugandi, exiccandiq́; uentriculum, unde uirtus contentiua uentriculi corroboretur: Et ita cum agarico aliquando oxymel, quandoque ſuccum cytoniorum, & myrabalanos admiſcemus, & cum ſcammonio palmu-

palmulas, quas dactylos uocant, & huiuſmodi alia : Qua autem arte,& proportione iſta admiſcenda ſint, erit proprius loquendi locus: præterea hac eadem intentione plurimi antiquorum medicorum purgantibus omnibus medicamentis ſal admiſcebant,non quidem ratione ſaporis,ſed quia ab hoc ſapore ſequitur uis irritandi,& abluendi uentriculum,& inteſtina, unde prouenit feſtina euacuatio, & poſt euacuationem melior mundificatio,& expulſio medicamenti,ita enim facilius abluetur,& abſtergitur:Ideo etiam noſtri moderni agarico,& colocynthidi ſal,quod gemmæ uocant,conuenienter admiſcent,partim,ut acceleretur purgatio,quæ in his duobus medicamentis tarda eſſe ſolet, partim, ut facilius ex inteſtinis abluantur, deterganturq́; eorũ ramenta,quæ alioqui ob leuitatem adhærent,& impinguntur,obq́; abraſionem dyſenteriam,cholicosq́; dolores inducunt, quos ſæpe etiam inducunt medicinæ, ubi prudenter correctæ non fuerint: Hactenus de contemperandis medicamentorum ſaporibus: Sequitur, ut de arte componendi dicamus,quæ uerſatur circa tertias qualitates.

Qua arte componantur medicinæ ſecundum tertias qualitates.

MAGNVM hic,uariumq́; artificium,& pulcherrimus exercendi campus nobis occurrit : Oportet autem,ſi quæ dicturi ſumus, aſſequi uolumus, ut ſingula quæque rememoremus, quæ in methodo de

*ſimplicibus medicamentis anno elapſo,circa has tertias qualitates explicauimus:*Et *omnino nihil de arte componendi acquiremus,niſi methodum, artemq́; ſimpliciū probè nouerimus:ante quam igitur ad rem accedamus, maioris lucidatis gratia,oppoſitiones,uel omnes,uel pleraſque qualitatum tertiarum ante oculos proponemus, ut facilius poſt ea totam methodam componendi eliciamus:*T*ot autem ferè ſunt:*R*arefactio,condenſatio:*Mol*litio,induratio:*Il*litio,ſeu,ut uulgò dicitur, emplaſtratio,abſterſio:*Attra*ctio,repulſio:*L*axatio,intentio:*Aper*tio,conſtrictio:*Incra*ſſatio,attenuatio:*Doloris *ſædatio, irritatioq́;:*Conco*ctio,ſuppuratio :* Di*ſcußio per halitum,quæ uulgo diſſolutio dicitur,uſtio, uel cauterizatio,inductio cruſtæ, quam* ἐσχάραν *uocant:*Putre*factio, eroſio:*Li*quefactio,coagulatio.* Purgatio.*ſiſtendi uis:* Exa*ſperatio,lenitio:* Ob*ſtructio, deobſtructio:* Circa *hæc ferè ueluti ſumma capita uerſatur tota ars componendi medicamenta,quantum ad tertias qualitates attinet,occurritq́; hic uarius uſus:& ratio componendi:* Q*uandoque enim contraria commiſcemus, quandoque dißimilia,quandoque ſimilia:*Contraria *uerò ſunt,quæ ſub eodem genere maximè diſtant interſe,ut apertio:et conſtrictio:*Di*ßimilia,quæ ſub diuerſis generibus ſunt, & quorum naturæ ſub diuerſis lineis diſcrepant,ut coagulatio,dolorisq́; ſædatio,nihil enim ſimile habet doloris ſædatio cum coagulatione,contraria tamē non ſunt, nam & ſimul eſſe poſſunt, nec ſunt ſub eodem genere proximo,cumq́; diuerſarum naturarum ſint,habent lineas diſcrepantes, nam ſi ſub prædicamento qualitatis*

ſuo

ſuo quaque loco collocabitur, facile patebit, quo modo à diuerſis generibus unaquæque emanet, & ſub diuerſis lineis collocetur: Similia uerò ſunt, quæ ſimilitudinē habent naturæ, cum tamen eadem non ſint, ſed diuerſa: Vt ergo certo ordine ſingula diſtinctè, & lucidè interpretemur, primo de contrariorum mixtione tractabimus, poſtea, & de reliquis: Ad cōtrariorum igitur mixtionem accedimus uel ex parte eorum, quæ in ægro inueniuntur, uel ab his quæ reperiuntur exterius: Quæ in humano corpore inueniuntur, uel ſunt morbi, uel cauſæ, uel ſymptomata morborum, uel naturæ diuerſitas: Quæ uerò exterius, ut aer, conſuetudo, uel aliquid tale: Quando igitur morbi inter ſe ſunt contrarii, cum contrariorum curatio ſit per contraria, neceſſariò medicinæ contrariæ ſunt commiſcendæ, exempli gratia: Si occurrat nobis, qui patiatur ſimul ulcera inteſtinorum, & obſtructionem hepatis, habet hic proculdubio morbos contrarios, qui contrariis indigent medicinis adſtringentibus, inquam, & aperientibus, ulcera enim adſtringentibus indigent, obſtructio autem aperientibus medicinis: Igitur admiſcere oportet, quæ utrunque facere poſſunt, & ita in hoc caſu coniungemus ſigillum lennium, ſeu terrā ſigillatā cum aniſo, aut fœniculo, aut ſpica, aut cinnamomo, ex his.n. apertionem, ex illo adſtrictionem habebimus: Quando autem morbi ſimiles ſunt, & quatenus ad morbos eadem indigent curatione, ut in hemitriteo, ubi duæ febres ſunt, altera continua ex putredine pituitæ, altera à bile interpollata, inuadensq; alternis diebus, quatenus igitur febres omnino

ſimiles ſunt, ſimillimis etiam indigẽt remediis, uidelicet, refrigerantibus, & humectantibus: Cauſas tamen habent omnino contrarias, cum pituita ſit craſſa frigida, & humida, bilis uero calida, & ſicca, & tenuis: Contrariis igitur indigebũt remediis, & auxiliis: Atq; ita indicatione sũpta à cauſis, ad miſcendæ erunt nobis medicinæ cõtrariæ, partim quidẽ habentes uim incidendi, & attenuandi, partim uerò contemperandi, & frigefaciendi: Congruè igitur faciemus apozimata, decoctiones, & ſyrupos ex hordeo, ſeminibus melonum, & cucurbitæ, ex endiuia, ſimul cum pipere, aniſo, cinnamomo, abſinthio, & huiuſmodi: In primis enim uis eſt contemperandi, ſubſtantiam craſſefaciendi, refrigerandi, & humectandi, in ſecundis autem uis eſt attenuãdi, incidendi, calfaciendi, exiccandi: Interdum etiam, nec cauſæ, nec morbi ſunt contrarii, ſed ſymptomata, quæ tamen propter uehementiam uicem cauſarum gerunt, curationemq; ad ſe trahunt, ut in principio magnæ inflammationis materia fluente ad locum, ſi ſimul dolor ingens infeſtauerit, pro ſędando quidem dolore cogimur adhibere rarefacientia, & moderatè calefacientia, quæ augent defluxum materiæ, ratione uerò defluxus indigemus conſtipantibus, & repellentibus, quæ augent dolorem: Sumptis igitur indicationibus à duobus ſymptomatibus oppoſitis, uidelicet, defluxu, & dolore, oppoſitas medicinas commiſcemus, hanc quidem rarefacientem, & moderatè diſcutientem, illam uerò conſtipantem, & repellentem, ſingulorum menſuram commodam commenſurando, prout alterum magis, uel mi-

minus inſtat:Sed de hoc poſtea fuſius ſuo loco dicemus:
Quandoque uero,nec cauſæ,nec morbi,nec ſymptomata aduerſantur,ſed natura patientis contrarias exigit medicinas, exempli gratia: Erit aliquis catharthico medicamento per ſeceſſum purgandus, cuius uentriculus admodum imbecillus eſt, & à quacunque, uel leui cauſa ad uomitum excitatur,tunc cathartico,in quo eſt uis aperiendi,& attrahendi admiſcemus medicinam,in qua ſit uis adſtringendi,& repellendi, & ſic cum ſcammonio miſcemus ſandalos,roſas,myrabalanos, & reliqua huiuſmodi: Vel quando alicui aperiendæ ſunt obſtructiones hepatis,qui ardori urinæ ſubiectus ſit, tunc ratione quidem obſtructionis indigemus attenuantibus, & incidentibus,ratione autem ardoris urinæ emplaſticis indigemus,& craſſefacientibus: Admiſcebimus igitur exempli gratia,oxymelliti,uel aniſo,uel dauco, uel ſeſeli,in quibus eſt uis incidendi,& attenuandi, ſemen maluæ,altheæ,pſilii,tragacanthum,in quibus uis eſt emplaſtica,& craſſefaciens:At ſi contigerit,ut nihil quidē ratione corporis, ſiue ſit ægritudo cum ſuis cauſis, & ſymptomatibus.ſiue ſit naturæ diuerſitas,inueniatur oppoſitum,quod indigeat contrariis medicinis, ſed exterius aliqua occurrunt,quæ indicant contraria,tunc quoque cogimur ad oppoſitarum medicinarum commixtionem accedere,ut ſiquis obſtructionem patiatur meatuū qui ſunt in cute,ob impactionem craßiorum humorum, degatq; hic tunc temporis ſub feruenti cœlo,ratione obſtructionis indigebit attenuantibus,& incidentibus:Sed quoniam ea plurimam apertionem efficiunt periculum
eſt,

eſt, ne feruida aeris intemperies plus penetret, attrahat, & reſoluat ſpiritus, & innatum calorem diminuat, præſertim ſi natura quoque patientis ad huiuſmodi reſolutionem fuerit idonea, tunc enim longe tutius eſt cum attenuantibus, & incidentibus admiſcere, quæ moderatè craſſefaciant, & obtundant, nè, ſcilicet, calor, & ſpiritus plus æquo attenuentur, & ab aere extrinſeco diſſoluantur: Propterea *ad frictiones, quæ in hoc caſu fieri ſolent, oleum camomelinum, & anethinum, uel ſuſinum, id eſt, de liliis albis admiſcere iubebimus cum roſaceo, aut myrtino, aut melino, ſi fuerit prædicta cœli intemperies, ut de attenuandi, & incidendi uiribus, quæ ſunt in præcedentibus oleis detrahamus aliquid cum iſtis poſterioribus, quæ uim habent conſtipandi, & obtundendi acrimoniam, ita enim tonus, uigorq́; contentiuæ uirtutis conſeruabitur, ne nimia apertione langueſcat:* Præterea *ſiquis patiatur excoriationem ueſicæ, fueritq́; aſſuetus uti continuè rebus acidis, quales ſunt limones, omphacium, id eſt, agreſta, ut uulgo aiunt uinum acidum, pruna, mala granata acida, ac reliqua huiuſcemodi, hisq́; cibariis ratione temperaturæ plurimùm lætetur, ac ſe iuuari ſentiat:* In *hoc caſu, emplaſticis, & adſtringentibus indigemus, quibus acida omnia opponuntur, in quibus uis eſt abſtergendi, et incidēdi, ut alibi probauimus, nihilominus conſuetudinis ratione, ut natura melius amplectatur remedia quibus uſuri ſumus, mixtionem idoneam facimus ex acidis, in quibus uis eſt incidendi, et abſtergendi cum emplaſticis, eo adſtringentibus:* Hac *igitur intentione miſcemus, exempli gratia, tragacanthum*

thum

thum,aut muccilaginem pſilii,aut altheæ, aut bolum armenum cum ſucco granatorum, aut ſyrupo oxyacanthæ,quem uulgo uocant ſyrupum de berberis: Hoc autem loco oritur dubitatio,quam primus excitauit Auerrhois,quomodo fieri poßit, quod duæ operationes contrariæ ſint ſimul,eodem tempore,in eodem loco, uel ſubiecto,ut conſtrictio,& dilatatio? Non enim ualet ſolutio (ut rectè, quantum ad hoc,dicit Auerrhois) quam nonnulli adduxerunt dicentes,idem contingere in huiuſmodi uirtutibus tertiis contrariis, quod contingit in qualitatibus ſenſibilibus contrariis, neque enim abſurdum eſt (aiunt illi) ut duæ qualitates ſenſibiles oppoſitæ ſimul,eodem tempore percipiantur, ſicut calor,& frigus:dulcedo,& amaritudo, album,& nigrum,bonus odor, & fœtor: uox grauis, & acuta: Eodem igitur modo non erit in congruum conſtrictionem ,& dilatationem ſimul fieri: Hæc ſolutio (ut diximus) parum efficax eſt: Neque enim ſimile eſt quod ſimile exiſtimant: Nam ſpecies ſenſibilium percipiuntur à ſenſibus, & ideò nihil incommodi ſequitur,ſi ſimul oppoſita ſentiantur,cum realiter non immutent inſtrumentum, neq; motu proprie dicto ſi enim eſſet ibi uerus motus, tunc alteratio ad alterum terminum non obſtaret alterationi ad alterum oppoſitum,ut apparet etiam in ſenſu tactus,qui magis materialis eſt,quãuis.n.in eo ſenſu recipi poßint ſimul in ſenſitiuo primo ſpeties oppoſitæ caliditatis et frigiditatis ita,ut uideatur homo ſimul calfieri,& frigeſieri, nihilominus quantum ad realem mutationem attinet, ea pars præciſa,quæ alteratur ad ter-

tio

minum frigiditatis, nullo pacto poteſt alterari eodem tempore ad terminum oppoſitum caliditatis, ſed ſucceſſiue tantum, ut rectè diſcurrenti patet: Ergo in his tertiis qualitatibus id multo minus fieri poteſt, cum magis materiales ſint, et ad uerum motum magis attinẽtes, quando enim aliquid dilatatur: ne imaginatio quidem recipit, ut eodem tempore conſtringi etiam poßit: Et quod de his oppoſitis dicimus, eodem prorſus modo de reliquis eſt dicendum, ut de rarefactione, condenſatione, emollitione, induratione, & aliis, ſunt enim omnes motus materiales, habentes terminos oppoſitos im materia alterabili, & non motus intentionales, ſicut uiſio & auditio, in quibus motibus ſiue reali alteratione ſpeties tantum rerum in ſenſoriis recipiuntur: Hæc ſententia, & ratio ita perſuaſit Auerrhoi, ut confugerit ad ſententiam dogmati ſuo planè contrariam, oblitusq; eſt hoc loco cõſequenter loqui, quod tamen ubiq; affectat: Vult. enim à commixtione artificiali fieri unum in forma, ſicut in commixtione naturali ita, ut qualitates omnes inuentæ in miſcibilibus per artem inuicem refrangantur, donec fiat unitas formæ reſultans ex refractione diuerſorum, ſicut fit in mixtione naturali, ubi qualitates miſcibilium actu in ſingulis exiſtẽtes refrangũtur mutuò, & remittuntur, faciuntq; certam temperaturam compoſiti, diuerſam à temperatura omnium miſcibilium: Et ita nullum abſurdum ſequetur, ſi duæ medicinæ contrariæ, commiſceantur, quarum altera uim habeat repellẽdi, altera diſcutiendi, iſtæ enim duæ qualitates contrariæ, cum per hanc opinionem, mutuò refrangantur in

mixto,

mixto, tertiam formam efficiunt ſub aqua contrarietas ad temperamentum reducitur per extremorū remiſſio nem: Miror *autem quomodo uir iſte hanc ſententiā ſine ulla aſſignata ratione protulerit, tum placitis ſuis alie nam, tum repugnātem:* Vult *enim alibi, calorem comple xionalem medicinarum reduci ad actum à calore natu rali animalium, et ante reductionē ad actum omnes qua litates earum eſſe in potētia:* Quomodo *igitur, ſi miſce antur, nec immutentur à calore aliquo extrinſeco, ut ae ris, ignis, uel putrefactionis, de quibus, uel poſtea diſſere mus, qualitas refranget qualitatē, quæ omnes ſunt, ibi in potentia?* Præterea *formæ ſubſtātiales miſcibilium per artem, uel erunt in mixto ſecundùm eſſe refractum, uel ſecundùm eſſe perfectum:* Non *refractum quoniā ſeque retur, formas ſubſtantiales mixtorum ſuſcipere magis, et minus, quod omnino eſt contra ueritatē, & ipsū* Auer *rhoem, licet hoc de formis primorum elementorum con cedat :* Si *ſecundum eſſe perfectum, non ergo eſt ſimilis mixtio naturali mixtioni, quæ fit per artem ut ipſe af firmat:* In *mixto enim naturali formæ miſcibilum non remanent in mixto ſecundum eſſe perfectum.* Qđ *ſiquis dixerit formas miſcibiliū per artē pœnitus corrūpi, er go in hmōi mixtis non erit complexio, qđ eſt manifeſtè falſum:* Conſequentia *probatur:* Nā *cōplexio fit per re fractionem, & temperamentum plurium qualitatum ex tremarum ad unam formam mediā:* Ergo *corrupta for ma ſubſtantiali, corrumpentur, quæ illam conſequūtur:* Quod *ſi formæ ſubſtātiales horum miſcibilium manēt actu in mixto ſecundū eſſe perfectū, emanabunt ab illis*

qua-

quãtitates perfectæ, dum ad actum ducentur, & nullo modo poterunt refrangi, uel remitti, niſi uel per ſubtractionem debitæ quantitatis, uel additionem contrarii, ut antea modo monſtrauimus: Quando autem remittuntur per additionem contrarii, extra corpus humanum inuentæ non remittuntur, ibi enim in potentia tantum ſunt ꝓpterea nec intendi, nec remitti poſſunt: Talis ergo remiſsio non prius fit, quàm hoc compoſitum applicetur corpori humano, & ab illius calore naturali ad actum ducatur, tunc enim qualitates ad actum ductæ mutuò intenduntur, & remittuntur, intenduntur quidem ſimiles remittuntur uero contrariæ, & hoc non fit per commixtionem ſimilium; uel contrariorum, ut multi falſo opinantur, et ex tali falſa opinione incidunt in plurimos errores, & tenebras; Modi autem huius intenſionis, & remiſsonis, ſicut etiam ſupra docuimus, fiunt, dum formæ ſubſtantiales ſingulorum miſcibiliũ ad proprium actum à calore naturali excitantur, tunc enim, à ſingulis formis certæ prodeunt qualitates, in actu diuerſæ pro diuerſarum formarum natura, quæ ſi inter ſe ſimiles fuerint, effectus augebitur qualitatibus illis conueniens, niſi diminuatur potentioris qualitas eo modo, quo ſuperius declarauimus: Si uero fuerint contrariæ, tanto minuitur alterius effectus quanto eſt uis maior contrarii reſiſtentis: Et hæc omnia ſemper dicimus de medicinis non fermentatis, ne hic aliquis anſam capiat dubitandi: Ad propoſitum igitur redeundo Auerrhois nullo modo ſaluari poteſt, qui non ueritati tantum, ſed ſibi ipſi quoque repugnat: Nam ut oſtendimus,

nec

nec extra humanum corpus,nec intra etiam,poteſt fieri huiuſmodi mixtio,quam ipſe imaginantur: Cæterum ſi ne hac uana imaginatione optimè ſaluari,oſtendiq́; po teſt,quomodo uires oppoſitæ qualitatum tertiarum ſi-mul operentur,corpori humano applicitæ, ſi modo ſup-ponamus principia à nobis rectè fundata, quibus nihil eorum,quæ actenus diximus,contradixit,neque contra dicent,quæ deinceps dicturi ſumus:Contingat igitur,ut ſimul indigeamus,exempli gratia,medicina adſtringen te,& medicina dilatante, ſicut contingit in principio inflãmationis, ubi reſpectu materiei defluentis indige-mus re adſtringente,& repellente, ratione uero mate-riæ,quæ fluxit,re dilatante, et diſcutiente, admiſcea-turq́; ſimul oleum roſaceum cum oleo amygdalarum dul cium,quæ quidem habent ſuas temperaturas directè op poſitas:roſaceum enim frigidum eſt, & ſiccum in pri-mo gradu, amygdalinum autem in eodem calidum, & humidum, ab oppoſitis autem temperaturis oppoſitæ fiunt actiones,formæ enim ſubſtantiales (ut uoluit etiã Galenus)uel ſunt temperaturæ, uel ipſas in omnibus a-ctionibus cõſequuntur:A frigido igitur, & ſicco tempe ramento,ſi in craſſa ſubſtantia fuerit quantum ad ſecun das qualitates attinet, acerbus ſapor emanat, quantum uero ad tertias uirtutes, uis adſtringendi, & repellen di:A calido autem,& humido ſapor dulcis,& qualitas tertia dilatandi,aperiendi,& diſcutiendi:Tam diu er-go quælibet harum medicinarum corpori humano ap-plicata,& ad actum ducta per has uirtutes operabitur, quamdiu propriam formam, & temperamentum ſerua

bit, tam diu autẽ ſeruabit, quã diu nõ corrumpetur, uel per fermẽtationẽ uel per aliquid aliud: Admiſceatur itaque oleum roſaceum cum amygdalino ſine aliqua fermentatione, quemadmodum quotidie facimus, & inflammationi in principio applicetur, roſaceum quidem refrigerabit, & adſtringet amygdalinum autem calefaciet, et aperiet, uel ergo, æquis ponderibus applicabũtur, uel in æqualibus, ſi æqualibus, cũ alterũ tantũ præcisè poßit refrigerãdo, & adſtringendo, quantum alterum calfaciendo, & dilatando, nam ut paulo ſupra docuimus, & probauimus ab eodem gradu temperamenti in oppoſitis qualitatibus inuento æqualis actio prouenit, fiet ergo par conatus utriuſque uirtutis, ut hæc quidẽ adſtringat, illa uero dilatet, ad neutrum tamen terminorum deducetur pars alteranda, ſed in eodem tono permanebit, actiones enim, & paßiones nõ proueniunt, niſi à proportione maioris, & minoris proportionis, uel inæqualitatis, ut albi didiciſtis: Si uerò ponderibus inæqualibus miſceantur, tantò inclinabit actus alterius quanto erit maioris, aut minoris uirtutis proportio, cædetq; dilatatio, ſi ita contingat, conſtrictioni, non ita tamen, ut liber ſequatur actus conſtrictionis, ſed impeditus propter reſiſtentiam cõtrarii ita, ut in eiuſmodi reluctatione fiant in eodem à diuerſis agẽtibus actus oppoſiti, ſed alterius apparet uictoria, quod nullo modo eſt abſurdum, nec repugnat imaginationi, rationi, & authoritatibus, & hoc non aduertit Auerrhois: Poſſumus autem hoc optimè aſſimilare duobus luctantibus ita, ut alter alterius impulſionem ferat ad terminos oppoſitos, ſi quidẽ ambo æquis

uiri-

uiribus pollebunt, neuter de loco cædet, ſed uterque in tono, & uigore permanebit: Si uero inæqualibus, fueritq́; inæqualitas maxima, imbecillis nullam, aut minimam faciet reſiſtentiam, paucoq́; negotio profligabitur, aut etiam proſternetur, non multa uero inæqualitate exiſtēte cædet quidē imbecillior pro inæqualitatis ratione, reſiſtet tamen, & reluctabitur, impellentisq́; conatus, ſi nō ex toto, magna tamen ex parte, irritos reddet: Hæc de mixtione medicinarum, quæ in tertiis qualitatibus opponuntur, dicta ſufficiant: Accedamus modo ad mixtionē earum, quæ non ſunt oppoſitæ: ſed diſsimiles.

Qua arte commiſceantur medicamenta ſecundum tertias qualitates diſsimiles.

DISSIMILITVDO *harum qualitatum duplex eſt: Vel enim conueniunt in unitate ſui primi generis, et ſunt diſsimiles in proximis tantum, ut emolitio, et exulceratio, nam ſub primo genere ambo cō ueniunt, cum æqualiter ſint qualitates tertiæ, diſsimilantur tamē in proximis, aliud enim eſt proximum genus emollitionis, & indurationis, aliud exulcerationis, & emplaſticæ facultatis: Vel etiam in ſuis primis generibus diſsimiles ſunt, ut emollitio, & uentriculi corroboratio, nam corroboratio uentriculi eſt ſub genere quartarum qualitatum, emollitio uero tertiarum: Prius igitur de prima diſsimilitudine dicendum, deinde ad alteram accedemus: Medicinas in qualitatibus tertiis diſſimiles componimus, eoſdem omnino ſcopos obſeruantes,*

quos de contrariis enumerauimus,niſi quod ibi contrarietas,hic diſsimilitudo tantum attenditur: Cum ergo cauſæ ægritudinum ſunt diſsimiles, diſsimiles componimus qualitates,ut ſi atra bilis ſimul cum ruffa uenas,et totum ambitum corporis repleuerit, cum hi humores, non quidem contrarii ſint,ſed diſsimiles,diſsimiles etiã illis conuenient qualitates:Et quantum ad primas attinet,atræ quidem bili calida,& humida competent,ruffæ autem frigida,& humida:quantum ad ſecundas qualitates,atræ dulcia,aquea,ruffæ inſipida,& acida, quãtum ad tertias,atræ emollientia, ruffæ emplaſtica, & contemperantia:Ergo aquam,ſeu decoctum uiolarum, cucurbitæ,lactucæ,portulacæ,nympheæ cum ſaccharo, aut ſucco granatorum dulcium, uel pomorum depurato,aut iulep uiolaceo,aut mannæ,aut flori caſsiæ commiſcebimus,prout uariæ intentiones occurrent, & ita habebimus qualitates primas,ſecundas,& tertias aduerſus utrunque humorem conuenientes,commixtas, ut bene diſcurrenti apparet: Aegritudines diſsimiles ſunt, ut ſiquis patiatur frigidam,& humidam uentriculi intemperiem cum excoriatione æſophagi facta ex uomitione bilis praſsinæ:diuerſis igitur qualitatibus occurremus,ac excoriationi quidem pro qualitatibus primis conueniunt frigida,& ſicca,pro ſecundis ſapor acerbus, pro tertiis adſtrictio:Malæ uero temperaturæ frigidæ,& humidæ,pro primis quidem qualitatibus calida, & ſicca,pro ſecundis autem amara,pro tertiis abſtergentia,& incidentia:Commiſcebimus igitur in hoc caſu baccas mirthorum,& rhu obſoniorum, quod ſumach

uocant, hypociſtidem, mora immatura, gentianam, ariſtolochiam cum ſucco abſinthii, centaurei minoris, ſucco cichorei, cum rhabarbaro, aut aliquo tali: in primis.n. illis ſunt omnes qualitates excoriationi congruæ, in iis poſterioribus ad malam temperaturam frigidam, & humidam uentriculi idoneæ, nec tamen ſunt uel hæ, uel illæ inter ſe contrariæ. ſed diſsimiles tantum, ſicuti etiam diſsimiles ſunt ægritudines propoſitæ, & inde apparet ars componendi: Symptomata etiam diſsimilia ſunt, ut dolor colicus, et ſyncope ob reſolutionem ſpirituum: Dolori igitur cōueniunt anodina, doloremq́; lenientia, quæ ſunt calida, & debent eſſe in primo gradu aperientia, & ſine attractione diſcutientia, quale eſt oleum amygdalinum dulce, oleum ſeſaminum, ſuſinum, ſabinum, & huiuſmodi: Syncopæ congruunt odorata, calfacientia, et nutrientia, quale eſt uinum, maximè phalernum, & maluaticum, moſcus, ambra, cinnamomum: Rectè igitur in uſu commiſcemus, ſi ita contigerit. Accipe olei amygdalini dulcis uncias ſex, uini maluatici uncias duas, aut tres, moſchi, ambræ, ſingulorum grana quinque, cinnamomi ſcrupulum unum, & calidum propinabitur: Hinc patet, & ſymptomata & remedia commixta eſſe diſsimilia, non tamen contraria: Poſſunt autem comparari non tantum cauſæ ad cauſas, morbi ad morbos, ſymptomata ad ſymptomata, ſed etiam cauſæ ad morbos, & morbi ad ſymptomata, tam in contrariis, quam in diſsimilibus: Exemplum in contrariis cauſarum ad morbos, ut ſi cauſa fuerit pituita, morbus uero febris, pituita.n. frigida eſt, & humida, febris calida, & ſicca: Exemplū

morbi ad ſymptomata,ut ſi morbus fuerit inflãmatio uentriculi,ſymptoma autem dolor capitis:Hic enim eadem methodo medicinas commiſcemus ſemper dirigendo rationem,& ſcopum commiſcendi ad ſcopum contrarietatis,uel diſsimilitudinis,quæ ſecundum commodam, & omnimodam comparationem inueniuntur in cauſis, morbis,& ſymptomatibus:In diſsimilibus uero ſumptis à rebus exrinſecis,ut aere,conſuetudine, nullã ſumimus indicationem componendi medicamenta, quemadmodũ facimus in cõtrariis:Ratio eſt, quoniam à rebus extrinſecis nulla ſumitur indicatio curandi,ut ab aere,& conſuetudine,ſed iſta tantum concedunt,uel prohibent, nos aliquid operari,exempli gratia,ſi à morbo ſumpta indicatione ſit alicui uena ſecanda,aeris qualitas,& conſuetudo nihil quidem indicant eſſe faciendum,ſed permittunt,aut prohibent id fieri:Si enim aer fuerit temperatus & æger fuerit hoc remedio aſſuetus:audacter ſecabimus:Si oppoſitum cõtigerit,uel omnino abſtinebimus, uel parce ſecabimus : Prohibemur igitur,uel permittimur,ubi eiuſmodi extrinſeca ſimilia,uel cõtraria occurrerint : Nam ſi diſsimilia ſunt, neque prohibent,neque concedunt:Sit enim aliquis uenationi aſſuetus, cui purgantem medicinam exhibere oporteat,profectò ratione illius conſuetudinis ad uenandum nulla indigemus compoſitione,quoniam nihil facit,uel impedit,ſiue uelimus,ſiue nolimus exhibere:Simili modo ſiquis planitiẽ, uel montes inhabitet, degatq; ſub cœlo ſereno, uel nubilo,ſi modo indigeat euacuatione, planities, uel montes,uel ſe renitas cœli,uel nubes nihil nobis faceſſunt ne
gocii

gocii ut oporteat aliquid ratione ipſorum medicamẽtò admiſceri, uidelicet, quoniam contraria nõ ſunt medicationi, ſed diſsimilia, inter res autẽ diſsimiles nõ eſt actio, uel paſsio: Pro ſecunda diſsimilitudinis ſpetie, quæ eſt in diuerſis generibus, ſupponendum, quaſdam eſſe medicinas, quarum temperaturis ineſt, ut alicui determinato membro ita ſint familiares, uel inimicæ, ut corpori applicitæ, illi membro uel ſoli, uel præcipuè, aut proſint, aut noceãt, cui uel prodeſſe, uel nocere à natura inſtitutũ eſt, ut in aloe inſignem proprietatẽ ineſſe uidemus, qua maximè ſtomacho, inteſtiniſq; confert, corallũ etiã aiũt exterius appoſitum, uel appenſum & pro amuleto geſtatum ad uẽtriculi robor efficacisſimum eſſe, hepati ſpicam nardi, et rhabarbarum familiariſsimum: Sed, ut uulgares etiam medici norunt, adiantum, ſeu capillus ueneris renibus, betonicam ueſicæ, ſtœchadem capiti, bechium ſiue tuſsilaginem, quã uulgo ungulã caballinam uocant pectori conferre, unde & nomen accepit: Probauit hæc ita eſſe Galenus primo de componendis medicamentis ſecundum genera in proœmio contra nõnullos antiquorum exemplis ductis à marino lepore, & cantaridibus, quorum cantarides quidem ſi intra ſumantur, reliquis omnibus membris, per quæ tranſeunt, ſine læſione prætermiſsis, ueſicam tantum lædunt, & exulcerant: leporem uero marinum pulmoni tantum infeſtũ eſſe, illumq; ſolũ exulcerare quãuis per tot alia mẽbra trãſeat, et illa quidẽ mollia, anteq̃ ad ipsũ accedat: Simile eſt, quod etiam ab eodem Galeno in libello de ui purgantiũ medicamentorũ dicitur de herba à ſubulco quodam ob-

ſeruata, quæ hepar eliquabat, totumq́; ſanguinem educebat: Ineſt, & alia proprietas quibuſdã medicinis præter hanc, quam diximus membra reſpicere, uidelicet, educendi quendam humorem è corpore, ut ſcammoniæ, et rhabarbaro bilem, aloi ſtercus, feceſq́; inteſtinorũ, quæ ideo à græcis κοπρωτικὴ, ideſt, ſtercoraria medicina appellatur, epithymo, & elleboro nigro bilem nigram uel atram, agarico pituitam, aſparago, & carduo urinam, ſtaphiſagriæ, id eſt, pediculari herbæ manducatæ muccos, hordei decocto, & anchuſæ, quæ lycopſis nuncupatur, eſtq́; lactucæ ſimilis ſudorem: Ego præterea, olim audiui, & accepi à Hieronymo Leandro, qui nunc Cardinalis eſt, uiro tum aliarum diſciplinarum, tum medicinæ peritiſsimo, ſe experimento comprobaſſe, præcipuumq́; inter arcana habere, aquam deſtillatam à flore illius uiolæ, quæ bicolor eſt, purpurea, inquam, & alba, foliis inciſis, oblongis, uulgoq́; notiſsima, & paſsim in hortis naſcens, efficaciſsimam eſſe, ſiquid unq̃ aliud, ad ſudorem prouocandum: Et hæc ſatis de proprietatibus medicinarum, quas ideò quartas uirtutes appellauimus ut à reliquis tribus qualitatibus diſtinguerentur: Conſequuntur autem iſtæ omnes potius formam ſubſtantialem, q̃ qualitatem aliquam manifeſtam, ideò ſola experientia depræhendi poſſunt, neque alia ratione perdiſci, niſi memoriæ mandentur, quod quidẽ facile fieri poterit, cum non adeò multa ſint: His igitur ita explicatis, uideamus modo, ad quas intentiones directi componamus tertias qualitates medicinarũ cũ huiuſmodi quartis qualitatibus, ut mollitiuam cum prouocatiua urinæ:

Id profectò faciemus, quando uel plures, diuerſæq; res præter naturam inueniuntur in corpore humano, quarum aliæ tertiis qualitatibus, aliæ quartis indigeant, uel quia una tantum res ſit præter naturam, cui ſit occurrendum. ſed aliis quoq; medicinis indigemus, ut mẽbrum principale aliquo pacto corroboremus: Exemplũ primi ſit, ut ſiquis laboret ſimul, & alui fluore, & retentione urinæ, pro alui quidem fluore conſtringentibus, & conſtipantibus indigemus, pro retentione autem urinæ iis, quibus uis ineſt prouocandi urinam: Ad has igitur intentiones directi hanc, uel ſimilem medicinam cõponemus: exempli gratia: Accipe radicum cardui, aſparagi ſingulorum uncias duas, ſeminum aniſi unciam: Decoquantur in tribus libris aquæ fontis uſque ad conſumptionem medietatis, deinde ſumatur ſucci citoniorum depurati, ſucci, uel ſyrupi baccarum mirthorum, ſingulorum uncia, miſceaturq; tribus unciis illius decoctionis, & exhibeatur calidum in aurora: Ex aſparagis, & & carduis habemus uim prouocandi urinam, miſcemus autem aſparagos cum carduis, nam ſi cardui ſoli ſumerentur, nimis uiolentè ducerent, ſunt enim efficaciſsimi: cum autem radicum unciæ quatuor eſſent decoquendæ pro tribus potionibus, nec eſſent omnes ſumendæ ex ſolis carduis ob rationem dictam, propterea ut ſimul, & quãtitas eſſet ſufficiens, & uis ualidioris refringeretur, ſumpſimus medicinam quidem eiuſdem uirtutis, ſed debiliorem: Et ex hac mixtione habuimus gradum uirium quem ſufficere iudicauimus, ſeruantes rationem methodi quam ſupra docuimus, ubi de remiſsione medicinarũ

calidarum ex admixtione alterius medicinæ remiſsius calidæ loquebamur: Aniſum autem commiſcemus, quoniam ſuis qualitatibus manifeſtis, caliditate, ſcilicet, tertii gradus, & facultate, quam habet incidendi, & colliquandi ſæparat ſeroſitatem à ſanguine, urinæq; copiā facit: & pro hoc recurratis ad methodum de ſimplicibus medicamentis, ad caput de prouocantibus urinam, & hæc omnia uobis patebunt: Ex ſucco autem citoniorum, uel mirthorum conſtat nos habere uim conſtringendi aluum, & ita ex iſta commixtione aſſequimur, quod à principio quærebamus, uidelicet urinæ prouocationem, & alui conſtrictionem: Exemplum autem ſecundi, uidelicet, & quando plurium medicinarum compoſitione indigemus, quāuis uni rei tantum præter naturam ſit occurrendum tale erit: Patiatur aliquis hemicraneam ob acres humores in paniculis cerebri contentos, iſte uno quidem affectu laborat, & iſte euacuatio prius capite, ſolis indiget medicamētis, quæ habent uim contemperandi, refrigerandi, et obtundendi acrimoniā: unde quantū attinet ad affectum ſufficeret caput tantū linire oleo ad hoc opus idoneo, quale eſt uiolaceum, aut nympheæ, quod uulgo nenupharinum uocant, ut tamen actio magis imprimatur cerebro, admiſcemus illi aliquam portionem medicamenti, quod habet quandam affinitatem cum capite, quale eſt oleum gariophilum, uel ſtœchados contritæ, uel maioranæ: Et ſic accipiemus, exempli gratia, olei uiolacei uncias quatuor, olei gariophilorum, uel ſtœchados, uel maioranæ unciam: Quibus commixtis caput deraſum foueatur, uel ſic: Accipe

olei

olei nenupharini uncias tres, ſtœchadis, aut maioranæ diligenter contrite, & cribro excuſſæ drachmas duas, miſce, & cum modico ceræ albæ fiat linimentum pro capite: Hactenus de arte commiſcendi medicamẽta, in quibus ſunt diſsimiles qualitates: Sequitur ut de ſimilium qualitatum commixtione diſſeruamus.

Qua arte commiſceantur medicamenta ſecundum qualitates ſimiles.

ARBITROR *iam ex ſuperioribus eſſe manifeſtum, indicationum caput, unde uarietas oritur omnium compoſitionum ſumi ab aliqua re præter naturam, quæ corpori humano contingat, cui ſi una tantum facultate medicamenti occurrere poſſumus, nullam præter hanc quærimus, ſi pluribus indigemus, neque omnes in ſolo medicamento reperiuntur, ad plurium compoſitionem confugimus: Merito igitur uaria erit compoſitio pro uarietate rerum præter naturam, quæ nobis occurrunt: Quam igitur de contrariis & diſsimilibus diximus, eadem omnino ratio ſeruabitur in ſimilibus: Et quoniam, ut in therapeutica docetur, indicationis curandi quandoque ſumuntur à cauſis, ubi morbus cauſas habuerit, quandoque à morbis, ubi morbi non dependeant, ſed planè ſint perfecti, quandoque à ſymptomatibus, ubi habebũt rationem cauſæ, ut ſyncope & dolor uehemens: Si ergo à cauſis incipienda ſit curatio, quæ plures ſint, non tamen contrariæ, neque diſsimiles, ſed ſimiles, ad ſimilium cõpoſitionem accedemus, quan-*

quando ſimplex medicina non ſufficerit: Sit ergo ſcir-
rhus in aliqua parte corporis à materia pituitoſa craſ-
ſefacta,ad quam defluxerit etiam pituita tenuis, & ui-
ſcoſa,quod quidem ſæpe cõtingit,appellaturq́; is tumor
à Græcis medicis σκίῤῥος οἰδηματώδης.Hic habemus duas
cauſas huius ſcirrhi ſimiles admodũ inter ſe,ſunt.n.am-
bæ frigidæ,& humidæ,& ſub eodem genere,ac nomine
pituitæ,aliqua tamen ex parte diuerſæ,unde & diuer-
ſas faciunt indicationes curandi,pituitæ enim craſſefa-
ctæ,& induratæ conuenit emollitio, & inciſio,uiſcidæ
autem, & tenui abſterſio: Sed emollitio materiæ duræ
ob craßitudinem,& abſterſio frigidæ uiſcidæ,atque in
ciſio craſſæ ſunt operationes admodum ſimileis,et ab ea
dem radice ortæ:Quæ enim dura ſunt ob craßitudinẽ,
emolliuntur à calidis,& ſiccis uſque ad ſecundum gra-
dum,quale eſt bdellium,et ammoniacum: Quæ frigida,
& uiſcoſa,abſterguntur à calidis,& ſiccis ultra ſecun-
dum,quale eſt mel,lupini,aloe:Quæ incidunt craſſa, ca
lida eſſe oportet in tertio gradu,ut ciminum,origanum,
calamenthum,pyrethrum, piper: Conueniunt præterea
in ſubſtantia omnia hæc cum ex ſubtilibus partibus cõ
ſtent:Hunc igitur ſcopum obſeruantes,uidelicet, ut ſi-
milibus cauſis ſimiles adhibeamus medicinas, ſcirrhum
propoſitum curabimus, indicatione ſumpta à cauſis: Si
peros ſumus materiam aliquo pharmaco concocturi,&
præparaturi,ita faciemus commixtionem:Accipe myr-
rhæ,bdellii ſcythici ſingulorum ſeſquiunciã, croci ſemi
drachmam,mellis roſacei libram:Cuius mixtionis ſingu
lis diebus mane ieiunis deuorabitur uncia,ſtatimq́; po-
ſtea

ſtea parũ uini aromatici ſuperbibetur: Myrrha,et bdellium pari pondere adiiciuntur,quoniam in utroque eſt par gradus caloris,et ſiccitatis, parq́; uis concoquendi, utrunque autem ſimul apponitur, quoniam in bdellio ſcythico,uis maxima eſt emolliendi indurata ob craßitudinem,in myrrha uero uis eſt moderatè abſtergendi,& iucundo odore ſpiritus uitales,caloremq́; naturalem recreat,quibus omnibus indigemus,ideo non fruſtra commiſcentur : Crocus adiicitur quoniam præter ſuam innatam uim,qua habet facultatẽ concoquendi, habet etiã adſtringendi potentiam,qua retinet calorem naturalẽ, habet præterea partes admodũ tenues,quibus penetrat ad profundum,ut reliquas medicinas deducat,nec minus proprietate pollet,qua cordi tonum uigoremq́; adfert, quod non leue præſidium eſt ad actiones felicitandas:Sub triplo autem pondere tantum,ad myrrhã & bdellium apponitur, quoniam uis illius,et,ut Græci dicunt ἐνέργεια efficacißima eſt,ut paruo admodum pondere efficiat,quod aliæ medicinæ uix maximo poſſunt, demum mel roſaceum adiicitur uim propter abſtergẽdi,qua maxine indigemus ob pituitã tenuem uiſcoſam, q̃ in propoſito tumore ſuppoſuimus,roſaceum uero potium q̃ ſimplex,quoniã præterq̃, quod magis abſtergit ratione amaritudinis,quam acquiſiuit à roſis,etiã corroborat,& modicè adſtringit,quod etiam nobis cõfert ad retinẽdũ calorẽ:Si uero occurrere uelimus huic tumori, nihil efferendo per os, ſed remediis exterius applicitis, eaſdẽ inuentiones obſeruantes admiſcebimus myrrham, bdelliũ,ammoniacum,farinã lupinorum,terebinthinam,

aloen,

aloen, & ſimilia: Vos igitur his, & ſimilibus exemplis excitati, ingenia exercebitis, ut poſtea & uos metipſi componere ſciatis, & aliarum compoſitionem artificia cognoſcere: Quod ſi à pluribus morbis ſimilibus indicationes curandi ſumendæ fuerint, eadem prorſus ratione quam de cauſis diximus, ad compoſitionem accedentis: Sit enim tracheæ arteriæ præter naturam aſperitas cū duritiæ ob ſiccitatem ortæ, unde tuſsis, & uox uitioſa ſubſequatur: Duo hic ſunt morbi in compoſitione, ſcilicet, aſperitas, & durities, non tamen iidem, ſed admodum ſimiles, ſimilibus igitur indigebunt medicinis, diuerſis tamen: Ergo pro aſperitate emplaſticas medicinas eligemus, pro duritie mollientes: mollitiua aūt indu ratorum propter ſiccitatem, debēt eſſe humida, et cū nulla prorſus, uel ſaltem modica caliditate eaſdē qualitates medicinæ emplaſticæ maximè expetunt, niſi quod craſſam, uiſcidāq; ſubſtantiā adiiciunt, quæ tamen mollientibus non adeò aduerſatur: Meritò igitur hæ medicinæ ſimiles dicuntur, & meritò in huiuſmodi caſu componuntur, quoniam & morbi ſimiles ſunt: Sumatur igitur tragacanthum, uel gummi arabicum, uel muccilago, ſeminum maluarum, altheæ, citoniorum, uel omnium, uel plurium ex iſtis ſecundum uarias rationes, aut corporū aut morborū quos curamus, ut aliàs docebimus, commiſceantur cū ſyrupo uiolaceo, aut nenufarino, aut confectione ex ſucco tuſsilaginis, & fiat eclegma, ſiue lambitiuū, quod iugitur in ore teneatur, & paulatim deglutiatur: In tragacantho enim, & reliquis illis eſt uirtus emplaſtica tollens aſperitatem, in ſyrupo aūt uiolaceo,

&

& iis aliis poſterioribus uis emolliendi indurata ob ſiccitatem, quæ tamen ambæ facultates admodum ſimiles ſunt, & ſe inuicem adiuuant, & iure etiã ſimilibus morbis applicantur: Quicquid *de cauſis, morbiſq; diximus, idẽ pœnitus de ſymptomatibus pluribus ſimilibus eſt dicendum:* Sit *enim dolor colicus ob materiam craſſam inclusam intra tunicas inteſtinorum ſimul cum adſtrictione alui:* Hic *ſunt duo ſymptomata admodum ſimilia, nã ambo à conſtipatione proueniunt, ſimilibus igitur tollẽtur remediis:* Vẽtris *autem adſtrictio lenientibus, & abſtergentibus indiget, colicus dolor aperiẽtibus, & diſcutientibus indiget, ſed iſtæ omnes facultates perquàm ſimiles ſunt, & ab iiſdem ferè principiis oriuntur, nam tenuem ſubſtantiam pariter requirunt cum caliditate moderata:* Nos *igitur ad has facultates animum dirigentes enemata componemus, quale erit hoc, exempli gratia :* Accipe *oxymellis ſimplicis uncias quatuor, olei camomelini, anethini ſingulorum uncias tres, duo uitella ouorum, ptiſanæ colatæ uncias quatuor, miſce, & fiat enema:* Ab *oxymellite uim habemus abſtergendi, incidendi, & irritandi, incidendi quidem, et abſtergendi pituitam craſſam, & lentam, quæ plerunq;, & plurimum remoratur feces, irritandi autẽ inteſtina, ut uirtus expulſiua excitetur ad expellendũ, ab oleo camomelino, et anethino habemus uim aperiẽdi, et diſcutiẽdi, utrũq; autẽ cõmiſcemus, ut anethini caliditas potẽtior refringatur à camomelino, remaneatq; intẽſior quidẽ, q̃ in camomelino ſolo, remiſsior autem, q̃ in anethino ſolo ut ita idonea ſit ad maiorẽ aptionem, ita tamen, ne plus æquo, incaleſcat*

locus,

locus,& inde ſequatur attractio nouæ materiei: ptiſana ponitur,ut ſimul adiuuetur abſterſio, ſimulq́;,ſi qua mordicatio in affectis inteſtinis ab oxymellite impreſſa fuerit,ut inde augeatur dolor,liniri,obtūdiq́; poßit: ad ptiſanæ æqualitatem uitella ouorum adiiciuntur ad molliendum,doloremq́; ſædandum:Erit igitur hoc enema propoſitis ſymptomatibus ualde conueniens, ac nobis exemplū paratum ſimilia componendi, eaſdem,quas non fecimus,intentiones obſeruando.

Qua arte commiſceantur medicamenta ſecundum quartas qualites.

RELIQVVM eſt modò,ut de mixtione quartarum qualitatum diſſeramus,ubi diutius remorari non oportet:Iiſdem omnino ſcopus admiſcebuntur, quibus tertias admiſceri diximus,modò contrarias,modò dißimiles,modò ſimiles componēdo, prout cauſæ,uel morbi,uel ſymptomata contraria,aut dißimilia,aut ſimilia fuerint: Si quis enim urinæ difficultatem, quam ſtrangriam uocāt,patiatur,ac ſimul podagrico dolore laboret:certum eſt,ſiquis ambo ſymptomata curare uoluerit, medicinas admiſcere neceſſe eſſe, quæ aduerſus utrunque pugnent, Adianton igitur,exempli gratia,althæam,daucum,fœniculum,ſparagum,gradum cum camepiti,id eſt,iua,acoro,hermodactylis,rhapontico, myrabalanis chebulis, & reliquis huiuſmodi commiſcebimus ſcientes quidem in adianto,& aliis deinceps prædictis uim ineſſe prouocādi urinam,in camepiti autem,

&

& quæ ſequuntur, partim purgandi, partim corroborandi articulos: Hoc igitur modo, & calle procedentes in quartis his uirtutibus, ſicut in aliis prioribus docuimus, ingenia ad componendum exercebitis.

Qua arte commiſceantur medicamenta, ſecundum ſubſtantias, uel modos ſubſtantiæ.

CVM explicuerimus, quot modis, & qua arte, uel uia qualitatum genera ſimul componi debeant: Sequitur, prout à principio erat inſtitutum, ut de ſubſtantia, uel modis ſubſtantiæ tractemus: Sæpe enim contingit, ut aliqua ſubſtantia ratione craßitudinis, uel aſperitatis, aut alicuius ſimilis impedimenti ſit moderãda, & temperanda: Vt igitur id quoque certa methodo, atque arte explicemus, proponendæ ſunt inſigniores omnes contrarietates, quæ in modo ſubſtantiæ inueniuntur, ut ex iis poſtea componendi rationem eliciamus: Nolim tamen uos opinari, illas omnes nobis eſſe neceſſarias, quæ quarto meteororum ab Ariſtotele enumerantur, plurimæ enim earum ſunt, quæ nihil ad nos pertinent: Quæ uero uſui noſtro deſeruient, ferè tot ſunt: Craßities, tenuitas: Durities, mollities: Aſperitas, lenitas: Acuitas, obtuſio: Tarditas, uelocitasq; operationis: Facilitas ad reſolutionem, & ad eandem difficultas.

De mixtura tenuium, & craſſorum medicamentorum.

TEnuem igitur medicinam craſſæ admiſcemus, ubi craſſa quidem indigemus, illa tamen præ craßitudine ſua non poteſt penetrare ad partes, ad quas penetrare oporteret, propterea cum tenui admiſcemus, nullum alium uſum à tenuitate quærentes, niſi ut penetrationi ſuccurrat, cum alioquin etiam ſit fortaſſe potius detrimento: Hanc *autem methodum, & rationem tradidit nobis* Galenus *in* x. *de componendis medicamentis* κατὰ τοὺς τόπους *Capite primo: Si quis enim ulcus in ueſica patiatur, ratione ulceris indiget emplaſticis, conglutinantibus, & adſtringentibus: Sed quoniam hæ omnes facultates in craſſa ſubſtantia fundantur, admiſcemus illis diuretica, quæ ſunt tenuis ſubſtantiæ: Sumamus igitur, exempli gratia* Andromachi *deſcriptionem eodem loco poſitam à* Galeno, *ita habentem:* Accipe *ſeminum lini, ſeminum papaueris albi, ſeminum cucumeris, tragacanthæ, ſingulorum drachmas duas, amyli drachmas quatuor:* Ex *aqua paſtillos format miro artificio doctißimus* Andromachus, *& ad exulcerationem ueſicæ hoc medicamentum componit : Semper enim ulceribus ueſicæ duo adiunguntur dolor, & inflammatio:* Notetis, *igitur obſecro uos, artem ſummi uiri :* Primo *ponit ſemen lini, in quo ſunt uires molliendi, diſcutiendi, ſædandi dolorem, et propter tenuitatē ſubſtantiæ penetrandi, quibus omnibus indigemus: mollire enim, &*

diſcu-

diſcutere oportebat inflammationem,dolorem ſædare, penetrationemq́; adiuuare ad loca remota propter craſſitudinem aliarum rerum,quæ poſtea admiſcentur: Adiungit deinde,etiam ſemen papaueris albi,in quo uis eſt ob refrigerationem leniendi inflammationes,ſædandiq́; dolores ſed præterea ſomnum conciliat, unde uires patientis recreantur,concoctionesq́; adiuuantur,& fluxiones ad ueſicam ſiſtit,quod maximè confert ulceri ſanãdo,neque interim caret tenui ſubſtantia,quæ facile penetrat:Subditur ſemen cucumeris, quod iã planè diureticum eſt ita,ut tanq̃ familiare medicamẽtum emplaſtica,& adſtringentia ad ueſicam commodiſsime cõuehat, quæ ſunt uera ulceris remedia,neque propterea tamen ocioſe conuehit,ſed interim & ipſum ſua frigiditate inflammationem ſædat,& dolorem lenit: Vltimo ponitur tragacanthum,& amylum,quæ ſunt fundamenta,& ut uulgo loquuntur,baſes compoſitionis: Vlcus enim eſt, quod ſanare intendimus; id autem per ſe facere poteſt in ueſica tragacanthum,& amylum,habet enim utrũq; uires emplaſticas conglutinandi,& adſtringendi, quæ omnia ſanando ulceri ueſicæ commodiſsima ſunt: Admirabilis igitur quædam proportio,et harmonia eſt in huiuſmodi mixtione, nec credatis minorem eſſe artem in põderum proportione,ſed in his uos alibi exercebimus: Craſſam uero medicinam per contrarium tenui admiſcemus,cum tenui quidẽ indigemus,craſſam tamen admiſcere oportet ratione,uel mẽbri,uel tẽperaturæ:ratione mẽbri,ut ſi humor uiſcidus,craſſus in pulmone cõtentus incidendus,abſtergendusq́; ſit,ad hunc uſum indigemus

medicina tenuis ſubſtantiæ, calida, & ſicca: Sed trachea arteria ab huiuſmodi exiccantibus, & calfacientibus ad nimiã aſperitatem duceretur, tuſsiſq; immodica prouocaretur, emplaſticam igitur medicinam cum incidente, & abſtergente commiſcemus, ut ſimul & humores craſsi in pulmone contenti præparentur, & interim trachea arteria defendatur à nocumento: Hac ratione à Lyſia medico confectio quædam arteriaca inſtituta eſt, quæ in vii. de componendis medicamentis κατὰ τοὺς τόπους deſcribitur à Galeno; ita autem habet: Croci, myrrhæ, ſucci glycirrizæ, thuris, caſsiæ aromaticæ, ſingulorum drachma, piperis grana xxiiii. paſsi cretici, mellis attici, ſingulorum cyathos tres: Vtilitas huius medicamenti principalis eſt concoquere, & attenuare craſſos humores in pulmone contentos, ideo pro coctione quidẽ crocus, & myrrha adhibentur, ineſt autẽ myrrhæ præter coctionẽ uis quoque abſtergendi, propterea non fruſtra additur croco, ad quem etiam uſum mel adiicitur: Pro inciſione autem adiicitur piper, in quo eſt uis incidendi efficaciſsima, ideo & maxima quantitas huius imponitur, quoniam præcipua eſt intentio incidendi, maximam quantitatem uoco grana xxiiii. piperis, tum ratione uirium acerrimarum, tum reſpectu modicæ quantitatis reliquarum ſpetierum, quæ in hac compoſitione ingrediuntur: Caſsia autem præter uim, quam habet incidendi, & attenuandi, prohibet etiam putrefactionem, ideò utiliſsimè piperi adiicitur, humores enim craſsi in pulmone contenti facile putreſcunt, unde febres malignæ oriuntur: Sed proculdubio tot abſtergentia, & incidentia

cidentia nimis exiccarent,exaſperarentq́; arteriam, & importunam tuſsim plus æquo excitarent: Summa igitur arte prouidit author,ut emplaſtica, craſſæq́; ſubſtātiæ medicamenta admiſcerentur, ut ſic liniretur arteria,& ab incidentium,ac abſtergentium iniuria uindicaretur,opportuniſsime itaque adduntur thus, & paſſum creticum,in quibus ambobus uis eſt emplaſtica, & craſſa ſubſtantia,nec minori artificio pro hac intentione thus adiicitur paſſo cretico: quanto enim uis maior emplaſtica in thure,& craſsior ſubſtantia,tanto in paſſo uiſcoſitas ſuperat,aptiſsimaq́; eſt ad remorandum,retinendumq́; in tranſitu materiam,quæ applanet,& adæquet aſperitatem eius,præterea liquor,& fluor cōmodiſsimus eſt ad motum,& penetrationem, quo prorſus carebat thus,quin etiam ob ſuam dulcedinem non parū habet cum natura affinitatem, ut facile natura ipſum amplectatur, & ad actum ducat:Hic obiter notandus eſt error codicis,tam græci,q̃ latini: Interpres enim errorem non uidit ob imperitiam artis componendi: Vbi igitur ſcriptū eſt,paſsi cretici ſextaria tria, tu cyathos ponito,nimis enim abſona proportio eſſet,tum triū ſextariorum paſsi ad tres tantum cyathos mellis, tū drachmæ quinque ſpetierum,quæ ſolæ totum compoſitum ingrediuntur ad tria ſextaria paſsi, quæ græca ratione computando conficiunt libras quatuor cum dimidia.

De mixtura mollium,& durorum medicamentorū.

D Vra autem cum mollibus commiſcemus, uel cōmo-

moditatis gratia, ut quando aliquis abhorreat medicinam ſolidam, ſicut pilulas, & huiuſmodi, tunc diluimus cum aliquo decocto, aut infuſione, aut aqua, ut ſimul emolliatur, potabileq́; reddatur, quod durum, & ſolidũ eſt, ſimulq́; adiuuetur aliquo utilitatis genere medicamentum, uel refringendo eius caliditatem, aut acrimoniam, aut fœtorem, uel augendo uim ſoluẽdi, uel tale aliquid operando: neque enim debemus liquorem, quo medicamentum diluimus ocioſum ſumere, & ſinere, quin & ipſe aliquid adferat commodi: Vel admiſcemus dura cum mollibus, ut ad ulteriores partes, ad quas tranſire intendimus, medicamentum ducatur: Et hac ratione Galenus ſpeties hieræ picræ ſimplicis ex uino, aut aqua potandas iubet, ubi optat eius uim ultra iecur procedere: Hic autem durum, & molle intelligere oportet, nõ propriè, quemadmodum quarto meteororum Ariſtoteles intellexit, & ſecundo de generatione, atq; interitu: ſed cõmuni ſignificato, pro quocunq; ſolido, & liquido.

De mixtura lenium, & aſperorum medicamentorum.

Aſperi uero, & læuis mixtionẽ facimus, uel quia re aliqua indigemus, cui contingit eſſe aſperam & quærimus remota eius aſperitate, quæ nobis impedimento eſt, cæteris commoditatibus frui, tunc enim admiſcemus aliquid læue, quod emendare poſſit aſperitatem: Vt in fluore alui orto à nimia humiditate uentriculi, & inteſtinorum, ubi pro exiccandis, corroborandisq;

diſq; his partibus indigemus corallis, margaritis, electro, teſtis uncinorum crematis, & contritis, ac talibus aliis: Sed ſi timuerimus, nè ſua naturali aſperitate nimis abſtergant, irritentq; uentriculum, & inteſtina, atque inde fluorem adaugeant, tunc illis admiſcemus, exempli gratia ſyrupum de iuiubis, de ſiliquis, de mirthis, carnes palmularum, aut tale aliquid: In his enim omnibus eſt quædam uis leniendi, & emplaſtica, qua tollitur aſperitas præcedentium: Vel aſperitatem quidem quærimus, at quia tranſitura eſt per loca anguſta, mollia, & iniuriæ maximè expoſita uolumus efficaciā eius refringere, & contemperare: Et hac intentione in calculo renum comminuendo, & expellendo utiliſsimè miſcemus uitrum combuſtum, & contritum cum muccilagine ſeminum altheæ, cytoniorum, pſilii, gummi arabico, tragacātha, et huiuſmodi: Nā meritò timēda eſt nimia uitri aſperitas, nè trāſiens per anguſtos renū meatus, aliquā partem exulceret, propterea opportunè adduntur emplaſticæ, lenientesq; muccilagines.

De mixtura medicamentorum, quæ tarditer, et uelociter operantur.

TArditas præterea operandi nos ſæpe cogit ad compoſitionem accedere, ut ſi exhibenda ſit aliqua medicina cathartica, & illa adeò tardæ operationis fuerit, ut periculum ſit, nè eius operatio, uel occurrat alicui magno paroxiſmo futuro, uel noctu cogat ad importunos ſeceſſus, unde æger, & algeat, & à ſomno arceatur: Vt ergo eiuſmodi incommo-

da euitemus, addimus illi aliam medicinam, quæ cito operetur, non quidem adæquatis uiribus, uel pōderibus, neque enim leuis error ſequeretur propter nimios, inæqualesq́; motus, qui in corpore fierent, ut diffuſius ſuo loco docebimus: ſed ita moderanda ſunt utriuſque pondera, & uires, ut medicina tardæ operationis, quam eligimus, & cuius operationes exquirimus, prorſus in hac mixtione dominetur, & nullo pacto ab alia trahatur, ſuperetur, & corrumpatur, ſed tantum excitetur, quod facile fit, dum uirtus minoris medicinæ cito operantis attrahere incipit proprium humorem, tunc enim calor naturalis, & ſpiritus acuuntur, uiæ, & meatus dilatantur, ac facultates tam attractiua, quam expulſiua excitantur, unde & medicina tardæ operationis expergeſit, & ad actum deducitur: Hac *ratione plurima medicamenta cathartica apud græcos, & arabas medicos compoſita inuenietis, ubi mirabili artificio ſcammonium, exempli gratia, cum agarico, & colocynthide copulatur, neque propterea ſibi ipſis diſsident clariſsimi illi uiri, cum prius iuſſerint admiſcendas non eſſe medicinas tardæ operationis, cum his, quæ uelociter purgant:* Nos *autē proprium caput de hac re inferius facturi ſumus, ubi purgantium medicinarum uarias compoſitiones, admirandaq́; antiquorum artificia docebimus.*

De *mixtura medicamentorum facile, uel difficile reſolubilium.*

P*Ræterea contingit ſæpe, ut quarundam medicinarum*

narum uires ſint adeo reſolubiles, ac tranſpirabiles, ut præ nimia uelocitate reſolutionis uſum præſtare non poßint, cuius gratia illas cõquiſiuimus: Sunt igitur coercendæ cum ſuo contrario, quod tarde tranſpiret, et reſoluatur: Et hoc conſilium obſeruantes pomum ſolemus conficere, quo tempore peſtilentiæ, & febrium peſtiferarum, & in qualibet Epidemia, medici, & alii quoque uulgares omnes paßim uti conſueuere ad contagioſos halitus reſoluendos, repellendos, et corrigendos: Speties enim aromatum odoratorum, ut ambræ, moſchi, camphoræ, cinnamomi, gariophylorum, ladani, & reliquorũ huiuſmodi ſubigimus cum gummi arabico, aut tragacantha diſſolutis in aqua roſacea: Harum enim emplaſticarum medicinarum uiſciditate, & craßitudine, aromatũ tenuitatem, tranſpirabilemq; naturã coercemus, ut diutißime in pomo odoris iocunditas perſiſtat, & conſeruetur, quod niſi fieret, euaneſceret, & cito admodum difflaret: His, & huiuſmodi intentionibus modos ſubſtãtiæ in medicinis corrigimus. ſemper id obſeruãdo, ut extremorum congrua æqualitas obſeruetur, quæ ad certum uſum accõmodari poßit, uidelicet, extremorum alterum modò intendẽdo, modò remittendo, prout perſuademur à fine, quem aſſequi intendimus.

Qua arte commiſceantur medicamenta iocunditatis gratia.

Ex is, quæ hactenus dicta ſunt, apparet etiam, quo modo iocunditatis gratia medicinas commiſcemus,

mus, quod erat tertium huius ſectionis principale mem-
brum: Iucundas enim medicinas reddimus delicatorum gratia, uel uarios ſapores commiſcendo, ut dulcia, acria, acida, ſalſa cum amaris, pro uario quorumlibet guſtu, uel uarios odores, ut odorata cum fœtidis: Sunt etiam nonnulli adeò molles, ut colores etiam aſpernentur, quibus omnino conſulendum, ut uel ipſi inuiti ad ſanitatem ducantur, remittēdiq́; colores cum ſuis contrariis, quos abominari uidentur: Liquores præterea craſſos, & turbulentos plurimi reſpuunt, qualis eſt præcipuè caßiæ dilutæ, quibus ſi propinandi ſunt huiuſmodi liquores, enitendum, ut quam maximè tenues propinentur: quo caſu ego conſueui, & experimento commodißimum eſſe depræhendi, ut iure pulli, quam feruentißimo huiuſmodi medicinæ diluantur: facile enim & à pauco liquore attenuantur, quæ alioquin in nimiam molem excreſcerēt, ſi frigidum eſſet, quo diluuntur: Inſuper autem augeri poſſunt intentiones, & inde etiam augeri numerus componentium medicamentorum, exempli gratia: Si contigerit, ut non tantum plures qualitates ſint commiſcendæ, ſed ſimul ſubſtantia quoque permutanda, ſimulq́; guſtui aſſumentis conſulendum: tunc enim cōgregatis tot intentionibus neceſſarium eſt aliam compoſitionem conficere, quæ iis omnibus ſatisfaciat, neq; erit difficile, ut hoc quoque aſſequaris, ſi modò in illis, quæ præceſſerunt, fueris mediocriter exercitatus: atque ita primæ ſectioni finis imponetur, in qua tractare polliciti ſumus, qua arte medicinæ eſſent commiſcendæ, ſiue qualitates tantum, ſiue ſubſtantia, ſiue iucunditas aſſumentis, ſiue plu-

plura, aut omnia ſimul attenderentur: Ad *reliqua igi- tur progrediamur, unum tamen primo admonentes, ne aliquis admiretur, ſi ego in qualitatibus recẽſendis nullam mentionem fecerim de coloribus, quoniam à* Gale- *no in libro de componendis medicamentis* κατὰ τὰ γένη *à diligenter fuerunt obſeruati, ut noſtra non egeant obſeruatione: colores enim conſiderantur à medicis, uel ut medicamenta uiſu gratiora ſpectantibus offerantur, quod parui admodum momenti eſt, & medico graui ferè indignum: de hoc ſatis erunt, quæ paulò ante de coloribus dicebamus*: Vel *conſiderantur colores, quoniam coctionis, mixtionis, & tandem cuiuslibet præparationis modi, & perfectiones ex coloribus compoſitorum cognoſcuntur, quod quidem in medicina magnum eſt*: Ne*que hoc ſenſu omnino de colore conſiderationem omitti oportet, ſicut, & meritò non omiſit* Galenus *in iis libris* κατὰ τὰ γένη *ubi emplaſtrorum conficiendorum artem diligentiſsimè tradit*: Nos *hanc quoque partem in ſectionibus proximè conſequentibus ſuo loco non contemnemus.*

SECTIO SECVNDA.

De *præparatione medicamentorum*.

EX *tribus maximis partibus huius artis primam uariam quidem, multiformemq́; confecimus ubi intentiones omnes explicauimus, quibus medici in qualitatibus, in ſubſtantia, & aſſumentis commo-*

do

do ad diuerſas compoſitiones accedunt: Duæ uero ſequẽtes longe maioris atificii occurrunt nobis, ex his enim duabus prima, quæ in toto ordine ſecunda eſt, docebit, quomodo medicinæ in ſeipſis, ſine aliqua commixtione conſideratæ, & cur, quouè cõſilio ſint præparandæ, profundum omnino, & non niſi eruditiſsimi uiri opus: neque enim tantum ſupponit omnium naturarum, omniũ ægritudinum, omnium temporum rationem, ad quæ hæc ars dirigenda eſt, ſed etiã omnium ſimplicium, quæ præparanda ſunt exactiſsimam cognitionem ita, ut non tantum ea noſcamus à figura, à magnitudine, & à colore, qualia ſint, ſed ad eorum quoque ſubſtantiam medullitus ingenio penetremus, ut ſciamus, quænam melius, deterius ue infundantur, decoquantur, deſtillentur, putrefiant, terantur, triturentur, incidantur, & reliqua huiuſmodi: peritiſsimum præterea ſcientiæ rerum naturalium huius artis inuentorem eſſe oportet, ut ſciat uarios effectus calidi, & frigidi, uariasq; paſsiones humidi, & ſicci, ſi modò ab illo diſtinctè ratio omnis diuerſitatis tractanda eſt, qua medicinæ multifariam præparantur: Altera uero e duabus, quam in toto ordine tertiam collocauimus, quæ non tantum tractabit, qua arte commiſcenda ſint medicamenta, ſed etiam, quo modo in mixtione ſint præparanda, reliquas duas excedit artificio, & doctrina: primò enim ſupponit, quæcunque in reliquis duabus ſciẽda eſſe diximus, deinde addit proportionum rationẽ, quibus medicinæ admiſceri debent, quas proportiones qui recte metiri uelit, in arte excellentiſſimum eſſe oportet, ſummaq; ingenii acrimonia, & do-

ctrina

ctrina pollere:pernoſcenda enim ab illo eſt,non tantum menſura omnium uirium,et effectum medicinarum,ſed etiam mixturarum contẽperamentorumq́; rationes,ut quid,quantum,qualeve reſultet,ſi hæc res cum illa iungatur:quomodo enim ſi hæc exactè non nouerit,proportionum menſuram metiri poterit?Fermentationum præterea uires quàm optimè callere oportet, quæ potiſsimũ fiunt ab aere,ab igne,et putrefactione,quæ quidem res, quã multiplex,quamq́; ſcitu perdifficilis,ſit indicanthi, quos uulgò Alchymicos uocant,qui integras ætates diù, noctuq́; in fermentationum arte conſumunt,atque ultimo,tandemq́; circa proprium ſtudium cæcutiunt: In rebus igitur tam arduis,tam pulchris,tam neceſſariis,imo etiam tam raris, ut à nullo hactenus niſi tanquam per ſomnium ſint pertractatæ,ſiquis uobis polliceatur,ſe de his rebus tarditurum, quicquid longa ætate, aſsiduis ſtudiis, cogitationibus, experimentis, obſeruationibusq́; adinuenerit,ac ſub certa ratione,& methodo collocauerit, uosq́; tamen ſegnes, tardosq́; ad artem tam præclaram reddatis:Ego uos non tantum ſegnes,ſed ſtupidos quoque,marmoreosq́; iudicauero:Ne igitur tãta nota cenſeamini,attendite obſecro,quæ dicturi ſumus in artis myſteria ingreſſuri, à medicinarum ſingularum præparatione,quæ aliis nõ admiſcentur,initiũ faciẽtes.

Quot modis præparentur medicamenta.

MEdicinæ ſingulares plurimis quidem artificiis præparari ſolent,ut uſui quàm maximè redan-

dantur

dantur idoneæ: Præcipua tamen, & medicis familiariſſima ſunt: Ablutio: Infuſio, ſeu Maceratio: Reſtinctio: Elixatio, Frictio: Torrefacio: Aduſtio: In calcem redactio, calcinationem uulgò uocant: Incineratio: Deſtillatio: Putrefactio: Arefactio: Inſalatio: Suffumigatio: Oleificatio: Expreßio, uel exuccatio: Colatio: Deſpumatio: Deſquammatio, ſeu decorticatio: Inciſio: Trituratio: Deraſio, ſeu ſectio in ramenta: Contritio: Cribratio: Calfacio: Refrigeratio: De quibus omnibus, ut hãc doctrinæ partẽ aſſequamur, ſingulatim à nobis dicẽdũ eſt.

De ablutione medicamentorum.

ABluimus igitur medicinas, ut uel uis aliqua addatur, uel auferatur, uel tertio, ut abiecta medicina, diluto eius tantum utamur: Liquores autem, quibus abluere ſolemus, ſunt aqua dulcis, aqua ſalſa, uinũ, acetum: Aqua dulci præcipuè abluimus, uel quando uim medicinæ auferre, uel addere uolumus, et ſic cadmiã, calcẽ lithargyriũ, et omnia metallica abluimus, ut uis quæ ineſt illis, uel mordicandi, uel adurendi, tali ablutione auferatur, & tamen ſine moleſtia aliqua exiccent: Ideo uidetis in omnibus emplaſtris conficiendis ad uulnera, ulceraq; conſolidanda ſemper huiuſmodi materias alui: uel abluimus, ut non tantum uim aliquam auferamus, ſed etiam contrariam addamus, & ſic ceratum frequenti ablutione purgamus, ut non tantum, ſi calor aliquis illi ineſt, aut mordicatio, auferatur, ſed uis quoque emplaſtica, & refrigeratio per talem ablutionem

acqui-

acquiratur: Aqua uero ſalſa abluimus, uel cum dulcis ad intentam medicinæ purgationem non ſuffecerit: & ſic noſtra ætate ceram aqua ſalſa abluimus, ut exquiſitiſſimè purgetur, & candorem acquirat: uel ut ablutæ rei ſalſedo ad certum uſum addatur, & hoc conſilio linimentum pro ſcabie confecturi terebinthinam, aut lariſinam aqua ſalſa abluimus, ut addatur ſalſedo ad extergendam ſcabiem, & exiccandam efficaciſſima: Vino abluimus, ut rei abluendæ addatur, uel calor uel odor, uel uis corroborandi: Calor, ut quando æſtatis tempore mora, perſica: & huiuſmodi fructus frigidiores uino potenti abluimus, ut minus noceant ſtomacho frigidiori, nec tam facile putreſcant: Odor, ut quando rhabarbarum aromatico uino irrigamus, ut eo odore naturæ ſit iucundius, & fœlicius operetur: Vis corroborandi, ut lithargyrum, aut pompholygem, quam thutiam uulgò uocant, aliquid tale uino acerbo, & adſtringenti abluimus ad nonnulla emplaſtra conficienda, ut maior uis corroborandi, exiccandiq́; addatur: Aceto abluimus, ut uis medicamenti excitetur, ſubſtantia attenuetur, penetrabiliorq́; reddatur: & ſic coriandrum aceto præparant officinæ, ut eius ſubſtantia, craſſa alioqui, & terreſtris, tenuior, aptiorq́; reddatur: Conſilium uero noſtrum abluendi medicinam, ut ipſa abiecta, diluto tantum utamur, eſt quando in medicinæ ſuperficie uis aliqua fuerit, qua tantum indigemus, at reliquæ partes uſui noſtro inutiles ſint, & ſic cineres uariorum lignorum, uariorumq́; metallorum abluere ſolemus, ut inde dilutum, quod κονίαν græci uocant,

lati-

latini lixiuium, conficiamus,ad uarios uſus nobis idoneum,quod etiam à prudenti artifice ex omnibus illis liquoribus confici poteſt,ex aqua,inquam,dulci,& ſalſa,uino,& aceto:Si enim methodum, uiresq́; ſimpliciū, ægritudinumq́;,ac corporum naturas cognoueritis, ſcietis facile,qui nam ex iis liquoribus aptius lixiuium ſit confecturus.

De infuſione,ſeu maceratione medicamentorum.

INfundi medicinam uocamus,quando tam diu in aliquo liquore immergitur,quamdiu tota tā interius, quam exterius madeſcat,& maceretur:Vnde,& antiqui talem infuſionem macerationem appellauerunt,& quod nos infundi dicimus,ipſi macerare dixerunt: Infundimus igitur medicinas (utar enim uocabulo minus proprio,ſed magis uſitato) ſimili modo,ac lixiuia paulo ante confici dicebamus, ut,ſcilicet,per macerationem tota pars ſubtilior exprimatur,terreſtris uero,tanquā uſui noſtro inutilis relinquatur: & in hoc differt à confectione lixiuii: nam in lixiuie conficiendo medicinæ adhibita,& abluta non madeſcit,aut maceratur,ſed tāntum à ſuperficie tenuis quædam materia, & uapores acres eliciuntur,et eleuātur,qui in liquore abluente perſiſtunt:In infuſione autem tota ſubſtātia rei infuſæ madeſcit:ac tali madefactione ſeu maceratione totus ab illa ſuccus exprimitur, & pars tantum terreſtris remanet: Ergo ad infuſionem accedimus,quotieſcunque occurrunt nobis medicinæ,quæ contrarias, aut diſsimiles

habent

habent ſubſtantias,uel uirtutes,noſq́; aliqua tantum illarum indigemus:reliquæ uerò nobis obſtant, ut ſiqua medicina partes aliàs craſſas,terreſtres,& adſtringentes,& alias partes igneas,aut aereas,tenues,& aperiẽtes,ac expurgantes habeat,indigeamuſq́; nos tantum tenuioribus partibus purgantibus ſcilicet, & aperientibus,nulloq́; uſui futuræ ſint nobis partis terreæ,& adſtringentes,ſed potius nocumento:tunc enim huiuſmodi medicinam infundimus, ut tali infuſione pars uſui noſtro utilis ab inutili ſæparetur:& tali conſilio myrabalanos, rhabarbarum, aloën infundimus: quolibet enim iſtorum habet partes diſsimilares: adſtringentes, inquam,terreſtres,& aperientes igneas, uel aëreas: Vbi igitur purgantibus tantum,et aperientibus indigemus, adſtringentes uerò,terreæq́; partes nobis inutiles ſunt, huiuſmodi infuſionẽ, et aſperſionem,experſionemq́; perficimus:Eſt etiam alia utilitas infuſionis.ſunt enim quædam medicinæ,in quarum ſubſtãtia,uel uenenoſitas, uel uis aliqua erodens,inhærens,nec facile extirpabilis inuenitur:Vt igitur à damnoſa ſubſtantia qualitatem utilem ſæparemus,quoniam ſcilicet,earum uirtute purgante tantum indigemus,ad infuſionẽ accedimus:Et hoc cõſilio,ubi corpora debiliora nacti fuerimus elleborum nigrum infundimus,& infuſionem tantum propinamus abiecta ſubſtantia, in qua uis quædam delibatoria, & deterrima eſt,neque omnibus corporibus tutò exhibenda.Tali quoque conſilio habentibus uiſcera debilia,aut ſubiectis colico dolori agaricum exhibituri, ipſum infundimus,ut ab infuſione uim purgandi habemus,et ſub

ſtantiam tanquam periculoſam reiiciamus,& imbecil- lis inteſtinis adhæreat,& tormina excitet, ut frequen- ter facere ſolet,cum alioquin ob leuitatem,raritatemq́; ſuæ ſubſtantiæ facile adhæreat,& ad euulſionem perti nax ſit: Liquores autem infuſioni idoneos eligemus ſecũ dum uarias intentiones à nobis propoſitas: Si enim ſub- ſtantia rei infuſæ medullitus quæ ſitas uirtutes abſter- gere intendimus,liquorẽ elegimus, in quo ſit uis abſter gendi efficaciſſima cum tenuitate ſubſtantiæ,quæ pene- tret ad profundum,et in hoc caſu eligimus ſerum lactis: eſt enim ſua ui abſtergendi,& ſubſtantiæ tenuitate ad hunc uſum accommodatiſſimum,ut meritò Meſue illud infuſionum materiam appellauerit: Vbi uero calidita- tem,aut naturæ familaritatem,aut alicuius membri cor roborationem quærimus, non impediente febre, in uino optimo infundimus,aut in aliquo decocto medicinarum, membro corroborando idoneo: Demum liquores innu- meris penè modis uariamus,pro ut nobis medentibus ua riæ utilitates,uariaq́; occurrunt conſilia eligendi quod magis præſtare putamus: Et hoc commune eſt ablutio- nibus infuſionibus,reſtinctionibus,elixationibus,& hu- iuſmodi.

De reſtinctione medicamentorum.

RESTINGUERE dicimur,quando aliquam materiam ignitam in quopiam humore,ſeu liquore ſæpius ſuffocamus: Id facere ſolemus,ut uel uaporem tantum à re extincta habeamus, uel ut liquorẽ,uel ut euaporatis

tenu-

tenuioribus partibus craßiores ad certum uſum ſerue- mus, uel tertio, ut liquore abiecto ipſa re ſæpius extin- cta utamur : Reſtinguimus *interdum uaporis tantum colligendi gratia: quando pyritem lapidem, quem uul go marchaſitam uocant, aut lapidem molarem ſicut* Galenus *in ſcyrrho curando docet, accenſum in aceto ſuffocamus, ut uapore inde emanante à tali ſuffocatio- ne, ſcirrhi duritiem reſoluamus:* Liquorem *tantum habe re intendimus, quo utamur, quando ferrum candens in aqua ſæpe reſtinguimus, ut poſtea illam potandam de- mus ad uentriculum, uel lienem, uel inteſtina corrobo- randa, & ad uenarum fracturas, ad aliasq́; multas com- moditates:* Euaporare *autem ſtudemus per extinctionẽ tenuioris partis, ut craßis tantum utamur, ut quando in lacte tam diu lapillos ignitos extinguere non ceſſa- mus donec pars tota ſeroſa, ac pinguis difflarit, caſei ta men ſubſtantia permanſerit, quem cibum offerre ſole- mus his, qui dyſenteriam patiuntur : & hoc etiam documentum* Galeni *eſt :* Rem *extinctam abiectis li- quoribus chyrurgi præcipue quærunt, qui metalla igni ta, quandoque in aqua, quandoque in uino, quandoque in aceto frequentißimè ſolent extinguere, ut iis poſtmo dum utantur tanquam magnopere exiccantibus aut car nem ſuperfluam remouentibus, aut aliquid tale molien- tibus.*

De elixatione medicamentorum.

C*Vm elixatio (ut rectè dixit* Ariſtoteles *quarto*

meteororum) ſit maturatio quædam humoris intermi-nati exiſtentis in re elixanda, quæ maturatio fit à calido humido circunſtante, ut ab aqua: Nos ſemper huius rei naturam obſeruantes, tali inſtrumento in præparandis medicinis utimur ad uarias commoditates: Quandoque enim elixamus, ut humor crudus aliquis, & redundans, ac propterea inutilis, maturetur per elixationem, & terminetur, uſuiq; noſtro commodior efficiatur: Et ſic non tantum ferè omnia cibaria, quæ elixántur, hac ratione elixari ſolent, ſed etiam q̃ plurimæ medicinæ: Ita enim ad cataplaſmata conficienda, præcipuè in quibus eſt maturandi uis, herbas ingredientes elixamus, ut excerptis, exhalatisq; excrementis humor reliquus maturationi reddatur idoneus: Quandoque uero elixamus, quando alicuius medicamenti ſucco indigemus, fueritq; ille paucus, ſuisq; partibus terreis adhærens multum nec poßit aliqua contuſione, uel contritione exprimi, neq; aliter, q̃ exquiſitißima elixatione elici queat: Atque hoc conſilio adductus Dioſcorides in ſucco à gentianæ radice extrahendo, ſuccus, inquit, ex illa hoc modo colligitur. Tunditur radix, ac diebus quinque madeſcit, deinde in eadem aqua coquitur, quouſque ſuperſtēt radices, cumq; friguerit aqua, per linteum traiicitur, elixaturq; rurſus uſque ad craßitudinem mellis, & picato uaſe reconditur: Hæc uobis ex Dioſcoride recenſere uolui, ut eſſet perpetuum præceptum, & regula ad cæterarum herbarum, & radicum ſuccos aptè extrahendos, in quibus paucus admodum, terreſtriſq; liquor, & ſuccus extiterit: Neque enim, exempli gratia, à betoni-

ca,aut roremarino facile alio pacto,q̃ iſto ſucci copiam habebitis: Quandoque elixamus,ubi nec ablutio,nec infuſio ſufficere uidentur ad uires medicinæ euocandas: et ſic myrabalanos poſt infuſionem decoquere ſolemus: à ſola enim infuſione parum admodum uigoris extrahimus: Nam adeò terreſtres,& acerbi ſunt, ut neceſſaria ſit elixatio,ſi uim illorum purgãdi habere uelimus: Omninoq; in quacunque elixatione duo ſunt perpetua: primum,quod humor rei elixatæ à centro trahatur ad circunferentiam,tum in liquorem elixandum: ſecundũ, quod humor ille attractus maturetur,& terminetur ad alium modum ſubſtantiæ ita,ut ſæpe etiam qualitates, et uirtutes proprias immutet,reddaturq́; ex tenui craſſior,ex acerbo dulcior, & in reliquis huiuſmodi: In hocq; maximè differt infuſio ab elixatione, quoniam infuſio extrahit ſuccum à re infuſa non uariatum,uel alteratum extra propriam naturam ſed talem omnino ſicut erat prius,unitum ſuæ parti terreſtri: Neque enim hic alia cauſa alterans intercedit,niſi ſimplex penetratio liquoris ad profundum rei infuſæ,quidẽ poſtea exprimitur,omnes ſimul partes tenues in ea expreſsione eliciuntur: Sed in decoctione per actionem calidi in humido non ſolũ extrahitur humor in re elixata exiſtẽs, uerũ etiam decoquitur,& alteratur: Vbi igitur medicinæ uires integras conſeruare uoluerimus,ſola infuſione utemur: nã in elixatione plurimum partiũ tenuiorũ in uapores reſoluitur,in quibus partibus potiſsimè uis erat purgãdi efficacior: Et ideo rhabarbari infuſio copioſius,& fœlicius educit,decoctũ uero longe debilius:

Quod ita eſſe apertè oſtenditur in melle decocto (ut etiam benè animaduertit omnium bonorum præceptor Galenus) mel enim decoctum longe imbecillius purgat, lenit uentrem, & abſtergit, quàm crudum faciat, ſcilicet, quoniam in decocto partes tenuiores, in quibus uis erat abſtergendi ſunt reſolutæ: non ita tamen uſu uenit in decoctis myrabalanis: eorum enim decoctum longe magis purgat, quàm infuſio, ut experientia declarat, quicquid in contrarium dicatur à Meſue: Et ratio eſt, quoniam in myrabalanis hoc ineſt proprium, ut in ſuis partibus craßis, & terreſtribus uis purgandi inueniatur, quæ comprimendo potius, quàm abſtergendo, aut abluendo purgat: Ergo pars illa terreſtris (ut dicebamus) non facilè ſola infuſione exprimitur: ſed decoctio quoque neceßaria eſt, in qua decoctione non ita refert, ſi partes tenues per halitum diſcutiantur, & reſoluantur, à quibus nullum uſum nos expectamus: ſed à craſſis: Quod uero ait Meſue, decoctum myrabalanorum uim conſtringendi habere, & magis obſtructionem facere, quàm infuſio faciat, omnino uerum eſt: nam infuſio ut dicebamus) non ita elicit partes terreſtres: ſed eſt quodammodo media inter ablutionem, & elixationem: cum hoc tamen non tollitur, quin decoctum magis ſoluat in ea enim ad ſtringendi qualitate, uel facultate uis eſt comprimendi exprimendiq́; feces, & humores in uentriculo, & inteſtinis exiſtentes: Hos ſcopos obſeruantes: & naturam elixationis conſiderantes, non longe aberrabitis, ut ſciatis quando medicinæ infundendæ, & quãdo elixandæ ſint.

De

De frictione medicamentorum.

CVM illud, quod frigitur, partim ipſum patiatur à calido, & ſicco: qui eſt ignis exterius circa ſartaginem exiſtens: ignitur enim ſartago, & inde feruor ad rem frigendam accedit: partim reagat ferueſactum in pingue, & humidum, in quo frigitur, quod attrahit ad ſeipſum (ut benè determinauit Ariſtoteles quarto meteororum) ſi huius rei naturam diligenter inſpexerimus facile uidebimus uſum, & commoditatem medicinarum, quas frigere ſolemus: ſæpe enim indigemus, uel humorem in medicina exiſtentem, tanq̃ aqueum, parum per exiccare, ſi redundauerit, uel ſoluere, ſi coagulatus, uel attenuere ſi craßior fuerit, ac præterea illi uim aliquam emplaſticam, addere, uel doloris ſedatiuam, uel maturatiuam, quam accipit à pingui attracto, in quo frigitur: Redundantem humorem exiccamus, cum parietariam in aliquo oleo, aut aliqua pinguedine frigimus, & pectini ad urinas ciendas apponimus, eſſet enim cruda appoſita aquoſior, & frigidior, quam oporteret, licet pinguedini admiſceretur: Coagulatum uero diſſoluimus, cum omentum, quod uulgò zirbum appellant, agni, uel hædi in oleo mediocriter frigimus, & ita uentri torminibus laboranti applicamus, ſi enim crudum apponeretur, non poſſet coagulata ſubſtantia exterius uentri illita ad commodum actum deduci: Craſſum attenuamus, ut cum raphani radicem in tenuißima ramenta derasam in anſerino adipe frigimus, & renibus calculo af-

fectis apponimus:Eſt autem his omnibus commune, ut in frictione pingue ad ſe attrahant,à quo uim emplaſticam,& linitiuam acquirunt:& hoc commune,iiſdẽ poſtea proprium efficitur,quo ſæparantur ab elixatis, infuſis,& reliquis: Refert autem non parum,ut frictio fiat cum lignis ſine fumo,quæ à græcis ἄκαπνα appellantur,uel cum lignis fumum euaporantibus: à fumo enim uis acris acquiritur medicamento,quæ dolori ſedando non parum incommodat: Propterea enitendum eſt, ut cum huiuſmodi rebus frixis indigeamus,accenſis carbonibus eas frigi iubeamus,nè fumus medicinam noſtram aliquo modo uiolare poßit.

De torrefactione medicamentorum.

QVatuor ſunt termini à medico conſiderandi, quos attingere poteſt materia à calido,& ſicco combuſta: Torrefactio;Aduſtio:Incineratio:Calcinatio: Torrefactio eſt combuſtio partium extrinſecarum cum aliqua præparatione, uel coctione humoris intrinſeci,ut contingit in carnibus aſſatis: Aduſtio eſt conſumptio ab igne facta in re cremabili,tam humoris extrinſeci,quam intrinſeci relicta tantum parte humoris continuante portiones aduſtas, ut apparet in carbonibus:Incineratio eſt omnino arefactio rei cremabilis ab igne facta,nullo relicto humore continuante,ut uidemus in cinere:Calcinatio eſt perfecta uictoria ignis adurentis in materia terreſtri non cremabili cũ arefactione totius humoris aquei continuantis,loco cuius

ius,incluſis remanſit in partibus terreſtribus ſpiritus partim igneus,partim aereus,faciens ad aliquam partium calcinatarum continuationem,ut apparet in lapidibus calcinatis,& quibuſdam metallis,et oſtreacorum generibus,de quibus loquemur: Primum igitur de torrefactione dicemus,poſt ea de reliquis:torrefacimus medicinas,uel cum ſit contrictioni rebelles, ut torrefactæ poſtea facile conterantur,et cum aliis commiſceamur: Et ſic confecturi Diamoſchum,uel aliquam medicinam cordialem,quam ſericum ingrediatur, ſericum prius in olla clauſam torrefacimus,ut,ſcilicet,conteri poßit:obſeruando ne comburatur,ſed torrefiat tantum: combuſtum enim uires à nobis quæſitas amitteret: Vel torrefacimus,ut humorem aliquem,uel flatum inutilem à re aſſata exhalare faciamus ut quando ad caput refocillandum,torrefieri iubemus auellanas, & ita tradimus comedendas:non torrefactæ enim flatuoſo ſpiritu plenæ ſunt,quo capitis uaſa replentes dolorem excitant:Torrefacimus etiam, quando aliquam medicinam ad uſum totius anni ſeruare uolumus,quæ non torrefacta putreſceret,& ſic omnia animalia ad uſum medicinæ ſeruāda torrefacimus,ubi ſale macerata ſint nocitura,uel alia arte confecta:Et ſic ranas in olla torrefacimus, quibus poſtea contritis utamur ad ſanguinis fluxum compeſcendum: & ſimiliter cicadas, quæ ad urinas prouocandas efficacißimæ ſunt: Saliri enim ad hos uſus non poſſunt, nec fluxui compeſcendo, nec urinæ prouocandæ idoneæ, cauereq; omnino debent, qui talia torrefaciunt,ne adurant:aduſta enim inutilia reddentur:

Nos

Nos uero duo præcipua commoda ex eorum torrefa- ctione quærimus: alterum, ut exiccato putreſcibili hu- more diu conſeruentur: alterum, ut etiam terendo red- dantur habilia: Quandoque torrefacimus medicinas, in quibus duæ diuerſæ ſubſtantiæ ſint, tenuis, inquã, ignea, mundificans, & abſtergens, & craſſa terrea, adſtrin- gens, & conſtipans, ut eſſe uidemus in rhabarbaro, & myrobalanis: Cum ergo indigeamus ſubſtantia tantum adſtringente, tenuis uero abſtergens ſit nocitura, has medicinas torrefacere ſolemus, ut ex tali torrefactione exhalent partes tenues, & craſſæ, terreſtresq́; permaneant: Et ita ad fluores alui coer- cendos rhabarbarum, & myroba- lanos torrefacere ſolemus, & contritos ex ali- quo congruo li- quore po- tandos dare.

Montanus reliqua neglexit.

565 E 94

OSLER
ROOM
W2
240
M772
1553-1555
#50291408
#49651974
#83791016